

Riksdagens protokoll

2013/14:79

Torsdagen den 6 mars

Kl. 12.00 – 20.41

Protokoll
2013/14:79

---

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 28 februari justerades.

2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att *fredagen den 7 mars* skulle interpellations-svar utgå samt att *måndagen den 10 mars kl. 13.00* skulle bordläggnings-plenum äga rum.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:302

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:302 Sänkning av studiebidraget
av Anna Wallén (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och re-sor.

Stockholm den 5 mars 2014

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Interpellation 2013/14:306

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:306 Sänkningen av statsbidragen till kommu-nerna
av Monica Green (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras inom föreskriven tid.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 mars 2014
Finansdepartementet
Anders Borg (M)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:310

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:310 Uppsägningar på Arbetsförmedlingen
av Kerstin Nilsson (S)

Statsrådet Elisabeth Svantesson besvarar interpellationen den 18 mars.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 4 mars 2014
Arbetsmarknadsdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Monica Rodrigo
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:313

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:313 Nedskärningar på Arbetsmiljöverket
av Cecilia Dalman Eek (S)

Statsrådet Elisabeth Svantesson besvarar interpellationen den 18 mars.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang och resor som inte kan ändras.

Stockholm den 4 mars 2014
Arbetsmarknadsdepartementet
Elisabeth Svantesson (M)
Enligt uppdrag
Monica Rodrigo
Expeditions- och rättschef

4 § Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Skrivelse
2013/14:109 till socialförsäkringsutskottet

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU11
Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn (prop.
2013/14:49)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden

*Riksrevisionens
rapport om staten
på elmarknaden*

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU9
Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden (skr. 2013/14:21)
föredrogs.

Anf. 1 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden. Det är en mycket viktig rapport som dess värre innehåller en ganska stor portion kritik mot regeringens sätt att styra insatserna för att elöverföringen i Sverige ska fungera. Det är en kritik som är särskilt viktig att analysera eftersom det handlar om en samhällskritisk verksamhet, livsnödvändig för både hushållen och företagen i vårt land.

Dess värre måste vi nu debattera den här rapporten tillsammans med en lång rad motioner som även de innehåller förslag på många viktiga områden inom energipolitiken. Vi beklagar det förfarings sättet eftersom vi anser att Riksrevisionens rapport om statens roll på elmarknaden har en så stor tyngd att den borde ha förtjänat en helt egen debatt i riksdagen.

Med detta sagt, herr talman, vill jag inleda med att klargöra att vi självfallet står bakom samtliga våra reservationer men att jag här för tids vinnande endast yrkar bifall till reservation 1.

Så till dagens ämnen och först till Riksrevisionens rapport. Regeringens styrning av Svenska kraftnät har varit för passiv. Kapaciteten för överföring av el är fortfarande otillräcklig. Tillståndprocesserna för nätutbyggnad har tagit lång tid och försenat viktiga investeringar.

Riksrevisionen har funnit brister i de statliga insatserna på flera områden som har betydelse för elöverföringen. Förutom bristerna i styrningen av Svenska kraftnät och i tillståndprocesserna för stamnätsutbyggnad pekar man på brister i Energimarknadsinspektionens tillsyn av kvaliteten i elöverföringen och av regeringens styrning av Svenska kraftnäts investeringsplaner.

Herr talman! Riksrevisionen konstaterar dess värre också att regeringens rapportering till oss här i riksdagen har varit bristfällig. Sammantaget menar vi att Riksrevisionens kritik är så allvarlig att riksdagen bör göra ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att skapa en effektiv styrning av Svenska kraftnäts investeringsplanering, att förbättra Energimarknadsinspektionens tillsyn över kvaliteten i elöverföringen och att förbättra rapporteringen till riksdagen.

Herr talman! Vi ser också med oro på regeringens onyanserade tro på en ökad internationalisering av den nordiska elmarknaden. I verkligheten går nämligen utvecklingen åt ett helt annat håll när det handlar om både produktion och investeringar i distribution.

Sverige kan inte ensidigt bygga ut överföringsförbindelser och därmed riskera att få importera högre kontinentala elpriser. Den integrerade europeiska energimarknaden 2014, som är målet, är fortfarande mycket långt borta. Vi menar därför att vi nu bör prioritera fortsatta investeringar i den nordiska elmarknaden, och vi ser Baltikum som en naturlig del av denna.

Så till behandlingen av alla inkomna motioner och först till frågan om elcertifikatssystemet. I betänkandet synliggörs, tror jag, den största skillnaden mellan regeringens ambitionsnivå för utbyggnaden av förnybar el och S, V:s och MP:s gemensamma uppfattning. Regeringen nöjer sig med att låsa sig vid målet om 25 terawattimmar till 2020 medan vi socialdemokrater tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet har en betydligt högre ambition än så. Vi vill höja målsättningen för förnybar elproduktion till 30 terawattimmar för 2020 och dessutom staka ut en målsättning för att nå 55 terawattimmar 2030.

Vi beklagar djupt att regeringen är så passiv i denna viktiga fråga. Varför är det så? Jag hoppas att dagens debatt kan ge svaret på varför regeringen har en så passiv hållning i den här frågan.

Herr talman! Betänkandet handlar också om mätning och debitering av el. Den stora frågan här är synen på nettodebitering som en möjlighet att stimulera småskalig produktion av förnybar el genom till exempel vindsnurror och småskaliga solcellsanläggningar.

Regeringen har nu landat i uppfattningen att nettodebitering strider mot EU-rätt och utreder i stället ett system med skattereduktion för förnybar, småskalig elproduktion. Men eftersom varken regeringen eller Nettodebiteringsutredningen riktigt kunnat klargöra varför det skulle strida mot EU-rätt förespråkar vi alltjämt ett system med nettodebitering. Det är för övrigt ett system som används i flera medlemsstater i EU och ger ökad tydlighet och starkare incitament för att ändra kundernas beteende.

Vi vill också att nettodebiteringen ska omfatta andelsägande i till exempel vindkrafts- och solcellsparkar – annars utestänger vi ju stora delar av den svenska befolkningen från möjligheten att använda nettodebitering.

Efter flera års passivitet har regeringen nu aviserat att det ska komma ett förslag till lösning av de så kallade tröskeeffektsproblemen. Det handlar om hur man ska lösa frågan om hur de höga nätanslutningskostnaderna ska hanteras för att vi ska få in förnybar elproduktion i systemet. Det här är något som i dag till exempel kraftigt försvårar utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Vi anser dock, i likhet med Vänsterpartiet, att det finns motiv för riksdagen att göra en tydlig beställning till regeringen av ett förslag på lösning av den problematiken.

Herr talman! Som jag nämnde inledningsvis riktar Riksrevisionen kritik mot tillståndsprocesserna för utbyggnad av ledningsnätet. Vi vill därför att det genomförs en översyn av dem för att skapa snabbare och enklare beslutsprocesser. Vi vill också att riksdagen signalerar en positiv hållning till utvecklingen av smarta nät.

När det gäller indelningen av Sverige i fyra elområden, vilket har debatterats flitigt, vill jag i dag nöja mig med att konstatera att tillvägagångssättet nu är föremål för prövning av KU, konstitutionsutskottet. Jag kan dock konstatera att Riksrevisionen också har uppmärksammat detta och pekar på att det saknas bestämmelser om hur riksdagen ska informeras då EU startar en process mot svenska myndigheter och att regeringen därför rimligen borde vidta åtgärder. Riksdagen bör också uppmana regeringen att se över systemet med elprisområden.

Slutligen vill jag nämna att vi ser med oro på att Energimarknadsinspektionens tillsynsarbete inte har fungerat tillfredsställande, vilket framhålls i Riksrevisionens rapport. Detta är särskilt allvarligt eftersom ett sämre underhåll påverkar elöverföringen negativt och är till nackdel för den elintensiva industrin. Vi håller därför fast vid vårt krav på att Energimyndigheten ska få ett övergripande ansvar för frågorna inom energisystemet.

Herr talman! Som jag sade inledningsvis beklagar vi att Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden inte blir föremål för en fristående debatt i kammaren. De brister som man har uppmärksammat när det gäller regeringens passiva styrning av Svenska kraftnät är mycket allvarliga. Överföringskapaciteten i det svenska stamnätet är fortfarande inte tillräcklig. Såväl industrin som hushållen riskerar att drabbas. Så kan vi inte ha det. I grund och botten äventyrar det Sveriges konkurrenskraft.

Anf. 2 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! I dag diskuterar vi många viktiga förslag som tar oss närmare målet om 100 procent förnybar energi. Miljöpartiet vill att all vår energi ska komma från förnybara energikällor som sol, vind, skog och vatten. Det snabbaste, miljövänligaste och billigaste är alltid att energieffektivisera för att minska energianvändningen.

I det betänkande vi nu diskuterar ingår väldigt många frågor. Jag väljer att i dag fokusera på två förslag som en ny regering vill införa och två förslag som jag tror är väldigt viktiga för dem som följer den här debatten.

I dag kommer ungefär hälften av Sveriges energi från förnybara källor. Det innebär också att hälften av vår energi fortfarande lämnar klimatutsläpp eller radioaktivt avfall till våra barn. Men det behöver inte vara så. Med Sveriges unika möjligheter – bra vindlägen, långa kustremsor och gott om skog och vattenkraft i kombination med framgångsrika företag och forskning – kan vi bli fria från fossil energi och kärnkraft.

Det finns mycket att göra för en ny regering efter den 14 september. Energibranschen förtjänar långsiktiga spelregler och en inriktning för energipolitiken. För att klara konkurrenskraften och miljötmaningen behövs besked till alla dem som deltar i energiomställningen. Med alliansregeringen saknas besked om energipolitiken efter år 2020, och det är bara 6 år bort. Det är inte långsiktighet. Nu behövs långsiktighet i både beslut och politiskt innehåll.

För att ge tydliga förutsättningar för den förnybara energin att växa behövs en höjd ambitionsnivå och förlängning av elcertifikatssystemet. Den förnybara energin ges i dag ett ekonomiskt stöd via gröna elcertifikat, som är ett teknikneutralt stöd till den som bygger ny förnybar energi.

Sedan systemet infördes år 2003 har det mesta av stödet gått till bioenergi och vattenkraft.

Det sprids i debatten en hel del felaktigheter om elcertifikatssystemet. Ett exempel är att vindkraftsutbyggnaden påstås ha varit dyr. Men det är tvärtom: Energimyndigheten visar att utbyggnaden av vindkraft har varit en ren vinstaffär för både hushåll och företag. Kostnaden för elcertifikaten har med råge kompenseras av att elpriserna sjunker när det byggs mer elproduktion. Detsamma gäller framöver. Byggs mer förnybar energi kommer elpriserna att fortsätta sjunka.

Förutom att mer förnybar energi kan ersätta kolkraft och kärnkraft är det alltså bra för Sveriges konkurrenskraft och hushållens ekonomi. Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är därför eniga om att höja nivåerna. Dagens system är baserat på målet om 25 terawattimmar ny förnybar el till år 2020. Det är för lågt satt och hämmar i dag fortsatt utbyggnad av förnybar energi. Vi föreslår därför enligt att man höjer nivåerna till minst 30 terawattimmar ny förnybar el till 2020 och att systemet förlängs till 2030 med målet om minst 55 terawattimmar.

I stället för tydlighet om fortsättningen för elcertifikaten skapar allianspartierna osäkerhet hos dem som ska investera i ny förnybar elproduktion. Vad är allianspartiernas besked? Kommer elcertifikatssystemet att finnas kvar efter år 2020? Den som vill ta ansvar för ett hållbart energisystem måste nu ge besked.

Herr talman! Till skillnad från allianspartierna vill Miljöpartiet involvera fler i energiomställningen. För att ta ansvar för klimatet behöver vi uppmuntra alla goda krafter i det arbetet. Miljöpartiets mål är att 500 000 hushåll ska ha egen el inom fem år. Efter snart åtta år med alliansregeringen är det många hushåll som känner sig maktlösa när elräkningen dimper ned i brevlådan. I dag är det fullt möjligt att göra el själv. Elen du behöver hemma kan komma direkt från solceller på taket eller från ett vindkraftverk som du äger tillsammans med andra. Under 2000-talet har den tekniska utvecklingen gått framåt med stormsteg. Solceller och vindkraft blir allt billigare, samtidigt som den tekniska utvecklingen gör att de är effektivare och ger mer el.

Sverige bör lära av andra länder, där miljontals människor redan minskat sitt beroende av elbolagen genom att ha egen el. Utanför Sverige är nämligen en folkrörelse på gång. Byalag går ihop och köper vindkraftverk. Familjer monterar solceller på villataket. Bönder smäller upp solpaneler på åkrar. I Danmark och Tyskland byggs det solceller och kooperativ vindkraft som aldrig förr. Tyskland är det land som kommit längst. Där är det i dag över två och en halv miljon människor som äger sin egen elproduktion, och i Danmark är majoriteten av den vindkraft som byggs ut i dag ägd av privatpersoner och lokalsamhället.

Ett snabbt och effektivt sätt att öka intresset för egenproducerad el är att ge alla mindre elleverantörer rätt till nettodebitering. Det innebär att den småskaliga elproducenten får kvitta den överskottsdel som levereras ut på nätet vid hög elproduktion mot den el som köps in när den egna produktionen är låg. Små elproducenter får alltså sälja el till nätet till samma pris som de betalar när de köper el.

Den största fördelen för elproducenten är att man då kan använda elnätet som ett energilag. En lag om nettodebitering skulle ge alla småskaliga producenter laglig rätt att kräva nettodebitering av det lokala

energibolaget. Redan i dag erbjuds nettodebitering av flera lokala energibolag, som har valt att gå före i väntan på att regeringen kommer till skott. Har man otur och bor på fel plats kan det vara så att det överskott som man levererar ut på nätet tas gratis av energibolaget och att man inte får någon ersättning alls för det. Det borde därför vara en självklarhet att lagstiftningen ger alla mindre elproducenter rätt till nettodebitering oavsett vilken nätoperatör de är anslutna till.

Frågan om nettodebitering har utretts många gånger i Sverige. Nu senast skyller regeringen på EU och säger att nettodebitering skulle strida mot EU:s regelverk. Men på frågan vilka belägg utredaren och regeringen har för påståendet att nettodebitering skulle vara i konflikt med EU:s regelverk ges inga svar. På s. 67 i den senast gjorda utredningen, som heter *Beskatning av mikroproducerad el m.m.*, står det: ”Enligt uppgift till utredningen har Europeiska kommissionen framfört till Nederländerna att den anser att nettomätning inte är möjlig ur ett mervärdesskatteperspektiv.”

På en direkt fråga till utredarna om vilken uppgift det hänvisas till ges svaret att det är ett muntligt besked från en tjänsteman i EU men att utredarna inte minns vem i Sverige som har haft det telefonsamtalet. Ett viktigt förslag när det gäller egen el i Sverige har alltså stoppats på grund av att någon har haft ett samtal. Men ingen kan redogöra för med vem det har förts eller vad som sagts. Det finns alltså ingen klarhet i vad det skulle vara i EU:s regelverk som hindrar att Sverige inför nettodebitering.

Samtidigt är det allt fler länder som nu inför nettodebitering. I dag är det Danmark, Belgien, Cypern, Grekland och Holland som har nettodebitering. Att säga att det inte skulle vara möjligt på grund av EU:s regelverk håller inte när resten av Europa ger den här möjligheten till egen el. Regeringens hantering av den här frågan är inte seriös.

I dag föreslår Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att även Sverige ska införa nettodebitering. Det ska inte spela någon roll om du har solpaneler på ditt eget villatak eller om du äger vindkraft tillsammans med andra. Vi vill att andelsägande ska omfattas av nettodebiteringen. Miljoner svenska hustak gapar tomma på solceller. Hundratals blåsiga ställen väntar på att ett kooperativ eller byalag ska sätta upp ett vindkraftverk. I dag är det rekordlåga priser på tekniken, men ändå är det i Sverige färre än 30 000 hushåll som har egen el. Det är att jämföra med Tyskland, där över två och en halv miljon hushåll har det.

Det är dags att vakna upp till 2000-talet och ge svenska hushåll en möjlighet att bidra till energiomställningen.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 3 ANNA HAGWALL (SD):

Herr talman! I det här betänkandet debatteras Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden samt övriga energipolitiska ställningstaganden på flera viktiga områden.

Vi har tagit del av både Riksrevisionens rekommendationer och regeringens kommentarer om rapporten.

Det gäller bland annat stamnätsinvesteringar, som enligt Riksrevisionen snarast bör utökas. Det finns ett stort uppdämt behov av ny- och

reinvesteringar. Investeringarna bör realiseras i tid på ett effektivt sätt för att man ska undvika negativa effekter.

Vi ser positivt på att affärsverket planerar stora investeringar som syftar till att öka överföringskapaciteten i det svenska stamnätet för att skapa förutsättningar för tryggare elförsörjning. Vi är dock skeptiska till en alltför stor och kostsam utbyggnad och ökad integration med övriga Europa.

En punkt i Riksrevisionens rapport handlar om att en snabbare tillståndsprocess är önskvärd för stamnätskoncessioner. Där kan vi hålla med regeringen om att utbyggnaden av stamnätet är en långsam process. Investeringar måste vara väl underbyggda, för det är kostsamma projekt både ur ekonomiskt perspektiv och med hänsyn till påverkan på miljö, enskilda fastighetsägare och andra intressenter.

Energimarknadsinspektionen bör utföra en myndighetsinriktad och nationellt täckande tillsyn av leveranskvaliteten för överföring av el. Det får gärna vara en mer förebyggande än indikationsstyrd tillsyn.

Efter rapporten från Riksrevisionen ser vi fram emot mer information, och mer transparent information, om vad Svenska kraftnät gör. De väsentligt ökade investeringsvolymerna ställer ökade krav på planering och kontroll av verksamheten. Därför bör Svenska kraftnät redovisa en utvecklad investerings- och finansieringsplan för riksdagen.

Herr talman! Mitt parti delar synen på betydelsen av tillförlitliga elleveranser till den elintensiva basindustrin, övriga näringslivet och inte minst hushållen. Vi tycker att svenska elkonsumenter måste få en tydlighet i hur investeringsbehovet ser ut och vad det får för ekonomiska konsekvenser. Regeringen bör därför ta fram en fullständig och långsiktig investeringskalkyl gällande bland annat infrastrukturen för vindkraften.

Osäkerheten på den europeiska elmarknaden påverkar den inhemska elmarknaden. Sverige kan tvingas bygga ut överföringskapaciteten till kontinenten, då förnybar elproduktion är i behov av svensk reglerkraft. En utbyggnad av överföringskapaciteten till övriga Europa behöver analyseras noga. Vi känner oro inför framtiden i och med det tyska beslutet om avveckling av kärnkraften och den omfattande utbyggnaden av intermittent verkande förnybar elproduktion, inte minst sol- och vindkraft.

Efterfrågan på reglerkraft kommer onekligen att öka som följd av detta. Sveriges goda tillgångar på denna typ av kraft kan möjliggöra ökad elexport och höjda intäkter för svenska producenter och nätägare. Men som jag nämnde tidigare kan en helt fri kontinental överföringskapacitet resultera i höjda elpriser, särskilt i elområde 4, då Europas prisbild ligger högre än den svenska. Vi måste ha detta i åtanke då det är av största vikt att Sverige stärker sin konkurrensfördel gentemot övriga Europa gällande reglerkraft, prisbild och tillförlitlighet.

Herr talman! Stöd till producenter av förnybar el sker genom elcertifikatssystemet. Stödet har funnits sedan 2003 och har bidragit till en enorm utbyggnad av bland annat vindkraftverk. Vindkraften är dock fortfarande helt beroende av olika subventioner för att få lönsamhet. Dessutom ropas det nu från flera håll inom vindkraftsindustrin efter ytterligare stöd.

Allt fler ifrågasätter subventionspolitikens långsiktiga hållbarhet. Elcertifikatssystemet gällande vindkraften snedvrider den långsiktiga konkurrensen och är mycket kostsam för samhället. Dessutom anser jag det vara bekymmersamt att vindkraftsetablissemangen har stor ovilja att

diskutera detta energislags negativa sidor. Vi begär att nyinvesteringar i vindkraft inte ska tilldelas elcertifikat.

Elcertifikatsavgiften ingår i elpriset när det gäller privatkunder. Men den redovisas som separat fast avgift för företagskunder. Det bör även gälla för privatkunder – detta för att visa hur mycket man som privat elkonsument betalar för omställningen till förnybar energi. Denna kostnad bör tydligt framgå på elräkningen i stället för att, som i dag, smusslas undan som en del av elpriset.

Staten och skattebetalarna subventionerar i dag intermittert verkande förnybar elproduktion från sol och vind. I budgetpropositionen för 2014 aviserar regeringen dessutom ett förslag om en form av nettodebiterings-system för mikroproducerad el, där man som producent ska få en skatte-reduktion. Denna reform kan bidra till undanträngningseffekter samt riskera att bli kostsam och innebära att stöd går till ineffektiv produktion av bland annat solel under den del av året då efterfrågan på el är liten. Innan vi har sett förslaget i detalj och kan ta ställning till hur regeringen beaktat dess eventuella negativa effekter vill jag dock inte helt avfärda det.

Om regeringens kommande förslag innebär tveksamheter i linje med vad som visas i motionen har jag för avsikt att återkomma med motförslag i samband med kommande riksdagsbehandling.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 2, 5 och 7.

Anf. 4 KENT PERSSON (V):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag delar Ingela Nylund Watz och Lise Nordins uppfattningar som framfördes i talarstolen. Jag kommer inte att beröra de områdena i mitt anförande.

Dagens debatt handlar om regeringens skrivelse och reaktion på Riksrevisionens granskningsrapport om hur den svenska elmarknaden har fungerat från 1996 fram till dess att rapporten presenterades förra året. Under den perioden har vi haft en socialdemokratisk regering och en borgerlig regering som har styrt. Det är viktigt att komma ihåg det i den fortsatta diskussionen.

Syftet med avregleringen 1996 var att den skulle leda till ökad konkurrens på elmarknaden, som i sin tur skulle leda till lägre priser. Den debatten har vi haft tidigare här i kammaren. Jag tänker inte upprepa den.

Elmarknaden och hur den fungerar har tyvärr inte debatterats i kammaren av något parti vid något tillfälle tidigare. Det är just det som är problematiskt med det här. Hur elmarknaden fungerar är nämligen helt avgörande för hur välfärdsstaten Sverige ska utvecklas, hur energin ska levereras och hur vi ska kunna möta den ökade konkurrensen på världsmarknaden.

Riksdagen har gett regeringen i uppdrag att skapa en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Det är det uppdrag riksdagen har gett regeringen, och det är vad Riksrevisionen har granskat.

Det som också påverkar elmarknadens funktion är ytterligare beslut som riksdagen fattar, bland annat om nätinvesteringar i stamnätet och om att andelen förnybar energi ska öka. Det är saker som påverkar hur elmarknaden fungerar.

Det finns två aktörer, Affärsverket svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen, som har riksdagens och regeringens uppdrag att se till att riksdagens beslut också genomförs i verkligheten.

Riksdagens granskningsrapport kom fram till följande slutsatser när det gäller hur den svenska elmarknaden fungerar. Man konstaterar att det har brustit i överföringen av el mellan landsändar. Vi ser resultaten i form av flaskhalsar, vilka också beror på de olika elområdena. Styrningen av Svenska kraftnät har varit passiv från regeringens sida. Överföringen i det svenska stamnätet är inte tillräcklig. Det betyder att investeringarna inte har varit tillräckligt stora under perioden.

Investeringsplanerna som riksdagen har fastställt har sällan genomförts. Ingen kontroll, uppföljning eller diskussion har förts i kammaren om varför det inte har skett. Uppdelningen i elområden har lett till högre elpriser i område 4.

Det här är svidande kritik. Jag tycker att det finns anledning att samtliga partier ska vara lite självkritiska när det gäller Riksrevisionens kritik. De borgerliga motionärerna och den borgerliga majoriteten i utskottet skyller på varandra i stället för att se att det finns ett delat ansvar. Ingentans har jag sett att någon från oppositionen under perioden 1996 fram till 2006 har föreslagit en annan investeringsplan än den som Svenska kraftnät och regeringen har lagt fram för beslut. Likaså har jag inte sedan 2006 fram till nu sett att någon från oppositionen har lagt fram något annat förslag än de regeringen har lagt fram. Vi har över huvud taget inte diskuterat elmarknadens funktioner, mer än att vi i samband med att vi förfärades över de höga elpriserna diskuterade om avregleringen av elmarknaden fungerar.

Jag tycker att vi i fortsättningen här i kammaren ska försöka förstå elmarknadens funktion, det vill säga vikten av hur investeringar sker. Kontrollen är Energimarknadsinspektionens uppgift. Vi måste diskutera de förutsättningarna.

Dessa frågor bekräftas också i Svenska kraftnäts Perspektivplan 2025, det vill säga Svenska kraftnäts investeringsplan fram till 2025. Där framgår hur riksdagens beslut påverkar deras möjligheter att genomföra planerna. Det är en investeringsplan som omfattar 60 miljarder kronor.

Det handlar om nya nät på grund av att riksdagen har beslutat om att bygga ut vindkraften. Det handlar om att nya ledningar behöver byggas som en konsekvens av uppgraderingen av kärnkraften. Det handlar om underhåll av befintligt nät, som inte har gjorts på år och dag. Det handlar om anslutningsledning till kontinenten. Det här är saker och ting som måste göras om Svenska kraftnät ska kunna verkställa det riksdagen har fattat beslut om.

Om man läser vidare i Svenska kraftnäts investeringsplan ser man att ansökningarna om ny vindkraft i Sverige motsvarar ungefär dubbelt så mycket som finns i den installerade kärnkraften. Om man dessutom lägger till vad de tre stora jättarna i Sverige har, Vattenfall, Fortum och Eon, blir det ungefär 140 procent av Sveriges energibehov. Det finns alltså planer i Sverige på betydligt mer vindkraft än vad som i dag finns. Därför är det viktigt att se över det system som vi har för att stimulera utbyggnad av vindkraft, det vill säga elcertifikatssystemet.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har lagt fram förslag om att höja nivån till 30 terawatt till 2020 och 55 terawatt till 2030.

Detta är i linje med vad regeringen skriver i sin proposition för 2014. Regeringens syn på vindkraft är intressant ur flera perspektiv. Av budgetpropositionen för 2014 framgår att det finns en stor utnyttjad potential i vindkraften i Sverige, och regeringens bedömning är att det krävs en omfattande utbyggnad av vindkraften för att nå det mål som har satts upp inom ramen för elcertifikatssystemet.

Det behöver alltså göras mer än vad regeringen gör i dag. Går det att göra? Ja, det gör det. Låt oss se på Kina. Vi brukar ju diskutera Kina i olika sammanhang, och vi säger att Kina borde göra mer. Under 2013 installerades mer vindkraft och producerades mer el från vindkraften i Kina än från kärnkraften.

Världsnaturfonden säger i sin senaste rapport att det är ekonomiskt fördelaktigt att utöka den förnybara elen till 80 procent. Kinas förnybara elenergi skulle kunna utökas till 80 procent av landets behov till 2050, och det skulle vara ekonomiskt fördelaktigt. Det beror på att det tekniska utnyttjandet hela tiden ökar i och med att tekniken mognar. Den behöver vi ta till vara i Sverige.

När det gäller utbyggnaden av stamnätet är Vänsterpartiets syn densamma som Socialdemokraternas. Dessa investeringar behöver göras i Sverige. Flaskhalsarna måste byggas bort. Vindkraftsparker, även havsbaserade sådana, måste anslutas. Det måste ske för den nordiska marknaden med Baltikum innan man bygger ut mot kontinenten. Det är rimligt att börja på hemmaplan. Lappa och laga först och främst där man står och finns.

Detta kallar de borgerliga ledamöterna i betänkandet för protektionistiskt. Vad är de borgerligas alternativ? Jo, det är att göra tvärtom. Då är man internationalist. Det är helt orimligt.

Med de orden, herr talman, avslutar jag med att säga att jag står bakom samtliga reservationer som Vänsterpartiet har skrivit under, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 5 EVA FLYBORG (FP):

Herr talman! Dagens debatt handlar om Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden. Det gäller tillsyn, tillståndsprocesser och Svenska kraftnäts investeringsplaner. Målet för elmarknadspolitiken är ju att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger säker tillgång till el, dessutom med konkurrenskraftiga priser.

Sverige har i dag ett av världens mest stabila, säkra och rena energi-produktionssystem. Det har vi för att vi historiskt har satsat på energislag som vattenkraft och kärnkraft. Alliansregeringen fortsätter att vidareutveckla denna politik. Genom energiöverenskommelsen från 2009, som möjliggör en ny och modernare kärnkraft i Sverige, har förnybar energi utvecklats som till exempel bioenergi, och sedan 2006 har det också skett en kraftfull satsning på energiforskning. För perioden 2013–2016 anslås ytterligare 1 240 miljoner kronor på energiforskning. Det är ett historiskt högt belopp.

Riksrevisionen konstaterar i sin granskning att regeringens styrning av Svenska kraftnät kunde ha varit mer aktiv. Bland annat har detta inneburit att nödvändiga investeringar i överföringskapaciteten till södra

Sverige har skjutits upp. Det är en orsak till att Sverige genom EU-beslut har tvingats att införa elområden. Framför allt kan denna kritik härledas till perioden från 1996 fram till 2007. Därefter har man sett en markant ökning av investeringarna och långsiktigheten – alltså året efter det att denna alliansregering trädde till.

Herr talman! Elområden är något som ingen egentligen vill ha, vare sig vi politiker eller de olika aktörerna på elmarknaden. Att områdena har införts har sin bakgrund i att Dansk energi år 2006 anmälde Svenska kraftnät, som driver det svenska stamnätet, till EU-kommissionen. I sin anmälan protesterade Dansk energi mot att Svenska kraftnät periodvis prioriterat elförsörjningen till de svenska kunderna inom Sveriges gränser och därmed begränsat exporten av el till Danmark. Det var brott mot den fria marknaden av el. Därför gjordes denna elområdesindelning, vilket andra länder redan har genomfört.

Alternativet hade varit att vi fått betala höga böter till EU och samtidigt öppnat upp för skadeståndskrav i mångmiljardklassen från bland annat Danmark och andra länder. Dessutom hade en fällning av Sverige resulterat i att EU hade fått bestämma över de svenska elnäten, vilket hade varit helt oacceptabelt. Att komma fram till en lösning som tillfredsställde EU:s krav var alltså högst väsentligt, och det var ett skarpt krav. Den svenska regeringen ville att man skulle vänta med genomförande av elområdena tills Sydvästlänken var på plats, men det godtogs dess värre inte av EU-kommissionen.

Herr talman! Alliansregeringen satsar nu genom Svenska kraftnät ca 40 miljarder kronor framöver för att bygga bort flaskhalsarna i elnätet, bland annat genom Sydvästlänken. När den står klar kommer överföringskapaciteten att öka med hela 25 procent. När det är gjort är förmodligen elprisområdena överflödiga, och det får till följd att det blir lägre elpriser i Skåne och hela södra Sverige. Även mindre skillnader i elpriset kan ha stor betydelse för många företag som är beroende av el. Vi i majoriteten förstår och beklagar hela detta händelseförlopp, som hade kunnat undvikas med klokare beslut av tidigare regeringar.

Nu visar utvärderingar att elpriset har varit detsamma över hela landet under 85 procent av tiden. Det finns fler anledningar till att skillnaderna blev mindre än befarat, men i allt väsentligt var det tack vare god tillgång på vattenkraft och en numera hög tillgänglighet i kärnkraften.

Den enskilt viktigaste anledningen till att Sverige tvingats att införa elområden kan alltså härledas till den tidigare S-ledda regeringen och dess beslut att stänga reaktorerna i Barsebäck, en avstängning som i ett slag drog undan en stor del av elproduktionen i södra Sverige och som medförde att Sverige tvingades att importera smutsig kolkraft som ersättning från Tyskland.

Herr talman! Det finns en hel del andra frågor som också tas upp i betänkandet. En fråga som jag ofta har pratat om i kammaren är elcertifikatssystemet, som flera andra har tagit upp. Jag nöjer mig med att påminna om att mellan 2003 och 2012 så har elcertifikaten utgjort en subvention till förnybar energi om drygt 35 miljarder kronor, det vill säga en extra kostnad för alla oss elkonsumenter på den redan alldeles för höga elräkningen. Detta system har en inbyggd kontrollstation 2015 och ett slutdatum 2020.

Ett område som tas upp i betänkandet är mätning och debitering av el eller nettodebitering av el. För att detta ska kunna genomföras krävs det att elnätet klarar av att ta emot den nya elen, och det kommer att krävas stora investeringar för att förstärka och bygga om elnäten. Ingen vet egentligen hur stora kostnaderna blir. Dessutom har det varit oklart hur man skulle klara av nettodebitering rent skattemässigt mot EU:s konkurrensregler. Nu har emellertid regeringen aviserat ett system med en skattereduktion för egenproducerad el, vilket är bra. Väl på plats får denna metod utvärderas för att se om den fungerar eller om den behöver kompletteras eller justeras så småningom.

I betänkandet tas även frågor kring elnätsavgifter upp. Jag kan konstatera att riksdagen senare under våren kommer att ta ställning till frågor kring just elnätsavgifter genom den proposition om elnätsföretagens intäktsramar som finns på riksdagens bord. I motionerna från oppositionen talas det mycket om de höga tröskeleffekterna i samband med anslutning av förnybar energiproduktion, och här har regeringen aviserat ett system med så kallad förtida delning av stora nätverkskostnader för förnybar el. År 2016 ska denna modell ersättas av ett marknadsbaserat system. Vi ser fram emot detta.

Herr talman! Ett stabilt, säkert och rent energisystem utgör ryggraden för hela samhället. Finns det inte tillräckligt med el riskerar stora delar av det svenska näringslivet att slås ut med därtill följande arbetslöshet som resultat. Staten ska genom att se till att det finns en stabil överföringskapacitet mellan de olika landsdelarna vara en garant för att välfärds-samhället kan överleva.

Avslutningsvis vill jag ge en eloge till Kent Persson för hans vilja och beredvillighet att erkänna oppositionens ansvar för de tidigare låga investeringarna i stamnätet.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Tack, Eva Flyborg, för dina vänliga ord.

När beslutet om stängning av Barsebäck fattades av riksdagen fanns det tydliga krav på att också förlusten av el skulle ersättas.

Läser man i betänkandet *Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden* står det följande på s. 13: ”Sedan beslutet att stänga de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck har en rad investeringar genomförts för att förstärka stamnätsförbindelserna till Sydsverige, vilket har medfört att försörjningsförmågan ligger på samma nivå som när Barsebäck 1 och 2 var i drift.”

Så var det, och så är det.

Anf. 7 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag hann inte med att titta i betänkandet, men att man säger att det ska finnas ersättningskapacitet är ju inte detsamma som att det finns. Det var ju det som var det stora problemet. På grund av politisk vilja stängde man av Barsebäck bara för att man inte ville ha ett visst energislag. Då mobbade man ut ett enda energislag, och därigenom skapades obalansen i hela landet. Vi behöver ju inte tvista om att det var så

det skedde. Att det sedan ledde till inrättandet av elprisområden behöver vi kanske inte heller tvista om.

Men att man tycker att någonting ska finnas är inte detsamma som att det finns. Det var ju det som var det stora problemet. Det fanns inte.

Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag läser upp det som står på s. 13, näst sista stycket, i betänkandet en gång till: ”Sedan beslutet att stänga de två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck har en rad investeringar genomförts för att förstärka stamnätsförbindelserna till Sydsverige, vilket har medfört att försörjningsförmågan ligger på samma nivå som när Barsebäck 1 och 2 var i drift.”

Anf. 9 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att vi har olika versioner av vårt betänkande. Jag hittar inte det som Kent Persson läste upp, men det spelar mindre roll. Men här fick jag betänkandet. Jag ska läsa meningen.

På grund av att regeringen har investerat en väldig massa pengar sedan 2007, när den här regeringen tillträdde, är nu balansen mycket bättre än den var tidigare. Men när beslutet fattades uppkom denna obalans. Det kan inte oppositionen slingra sig ur, vilket betänkande man än lägger fram.

Man fattade beslut om att stänga av kärnkraften i Barsebäck 1 och 2. Dessa miljardkostnader betalar vi på fortfarande i dag, så många år efteråt. Man kan inte leka med elsystemen och politiska beslut, och man kan inte bara tycka att ett energislag är dumt och att man därför inte ska ha det. Då kastas Sverige in i en okontrollerbar och väldigt obalanserad situation, tyvärr.

Anf. 10 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Jag hade också tänkt diskutera ungefär samma fråga som Kent tog upp i sitt replikskifte. Men jag nöjer mig med att säga att det faktiskt förhåller sig så att den förnybara produktionen som är utbyggd under 2000-talet överstiger Barsebäcks produktion, så vi kan lämna den delen av debatten därhän.

Riksrevisionen har ju väldigt skarp kritik. Det är alldeles riktigt, som Kent inledde sitt anförande med, att flera regeringar bär ansvar för detta. Men vi i riksdagen är ju här nu och har att hantera Riksrevisionens rapport, och därför tycker jag att det är viktigt att riksdagen är aktiv gentemot hur rapporten hanteras i regeringens skrivelse.

Det är därför vi säger att det är angeläget att riksdagen på ett antal olika områden är tydlig mot regeringen och pekar ut: Här förväntar vi oss att saker och ting händer. Detta gäller oavsett ifall saker och ting inte har fungerat tillfredsställande under en gammal socialdemokratisk regering eller efter det att Alliansen tillträdde.

Men, herr talman, vad jag skulle vilja veta av Eva Flyborg är: Varför har alliansregeringen en så oerhört låg ambitionsnivå när det handlar om elcertifikaten? Vad är det som gör att alliansregeringen inte vill gå längre? Det vore väldigt bra om Eva Flyborg kunde ge ett svar på den frågan.

Dessutom vore det otroligt klagande ifall vi i denna debatt kunde få besked: Vad är det i EU-rätten eller i EU:s regelverk som gör att vi inte kan införa ett system med nettodebitering i Sverige?

Anf. 11 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Det framgår av Riksrevisionens rapport, som jag tycker är en bra rapport – det tycker regeringen också. Man går på ett förtjänstfullt sätt igenom hur det har sett ut med återrapportering till riksdagen och uppföljning av beslut. Något som ingen har tagit upp i debatten i dag men som jag tycker är viktigt är överklagandeprocessen: Hur lång tid ska det behöva ta innan man får beslut till exempel i ett koncessionsärende? Det finns en hel del kritiska synpunkter – så är det.

Det går dock att läsa ut av Riksrevisionens rapport att dessa saker har blivit betydligt bättre på senare år, inte minst från Svenska kraftnäts sida. Man har ändrat väldigt mycket i sin rapportering. Man har nu till exempel Perspektivplan 2025, och tidigare hade man inte en så långtgående plan. Där kan vi som är ansvariga politiker se: Ligger det här i linje med det som vi vill ha och se här i Sveriges riksdag?

För ärlighetens skull måste man nämna att det sker en hel del förbättringar, som denna regering faktiskt helt och hållet är upphov till. Det är någonting bra, och det går i helt rätt riktning.

Vad gäller elcertifikaten tycker jag att det är värdefullt att man håller fast vid de beslut som man har fattat. Då vet marknaden och företagen vad det är som gäller. Vi har en kontrollstation nästa år när vi ska utvärdera hela elcertifikaten och se vad som behöver justeras, upp eller ned. År 2020 är slutdatum för just denna period, och efter det vet naturligtvis ingen vad som kommer att hända. Det får vi fundera på, och det är ett antal år till dess.

Anf. 12 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! När vi har läst Riksrevisionens rapport har vi i alla fall kommit till slutsatsen att det trots att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder finns anledning, eftersom det handlar om så vitala samhällsintressen, för riksdagen att tydligt markera mot regeringen vad vi vill att regeringen ska återkomma till. Vi kan ha lite olika syn på det, men vi tycker i alla fall att det är viktigt eftersom det rör vitala samhällsintressen.

Jag förstår att Eva Flyborg för Folkpartiets del inte är intresserad av att höja ambitionsnivån när det handlar om den förnybara elproduktionen i Sverige. Jag tycker dess värre att det är en tråkig och trist argumentation när Eva säger att det är viktigt att vi har långsiktiga och stabila spelregler. Ja, men här har vi ju en chans att gemensamt i riksdagen säga: Vi vill höja ambitionsnivån. Det är bara sex år till 2020, och så här tänker vi från Sveriges riksdag. Vi vill mer. Vi vill framåt.

Men det vill tydligen inte Folkpartiet. Det var klagande.

Däremot fick jag inget svar på min fråga om vad det är i EU:s regelverk eller i EU-rätten som gör att vi i Sverige inte kan införa ett system med nettodebitering. Det är högst oklart, vilket Lise Nordin pekade på i sitt anförande. Men regeringens företrädare här i kammaren måste ju ha någon annan typ av information som kan klargöra läget för oss.

Om ni då inte kan klargöra det för oss i kammaren kommer vi att vidhålla att vi vill införa ett system med nettodebitering. Du har chansen nu: Red ut detta! Vi lyssnar idogt.

Anf. 13 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Det första som Ingela Nylund Watz tar upp i den andra repliken är debatten om regeringens information till riksdagen, som jag uppfattade det, och att den kan förbättras. Det framgår i detta betänkande att vi tycker det och att regeringen också tycker det.

Man har gjort en resa. Man har tagit initiativ till att ha en helt ny typ av information till riksdagen där det sammanställs på olika sätt. Den kan bli bättre. Allting kan alltid bli bättre. Jag vet att regeringen tar intryck av vad Riksrevisionen säger i dessa rapporter, och jag tror att det kommer att utvecklas ännu mer.

Just detta med avsaknaden av bra debatter när det gäller revision är någonting som vi har diskuterat ganska många gånger tidigare, inte minst i detta utskott. Det ligger i politikens natur att man vill göra mer och vill gå vidare. Det gäller alla partier och alla regeringar.

Det är inte alltid lika roligt eller lika uppmärksammat att gå tillbaka och titta: Hur blev det, vad kan man lära av det och så vidare? Jag tror att hela riksdagen har att ta lärdom av det. Kent Persson var också inne på detta att vi måste lära mer av revision. Det håller jag helhjärtat med om som före detta ordförande i just Riksrevisionen.

Det där vill jag gärna återkomma till i andra sammanhang och gärna i ett behagligt tonläge ta de diskussionerna.

När det gäller förnybart tycker jag att det finns en viss slagsida i debatten. Det gäller nästan alltid vindkraft, bioenergi, solkraft – vi har snöat in på de sakerna. Jag har i ganska många debatter i ganska många år tagit upp något av det nya som är väldigt intressant, till exempel saltkraft, vågkraft och långsamt strömmande vatten, havsströmmar. Ibland får debatten en stor slagsida mot det vi redan vet, i stället för nya saker som kan komma in i systemet och som inte är så intermittenta eller opålitliga som de vi ser i dag.

Anf. 14 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill fråga: Har Eva Flyborg och Folkpartiet läst Energimyndighetens skrivelse, som visar att vindkraftsutbyggnaden har sänkt elpriserna i Sverige och – elcertifikaten inräknade – varit en vinstaffär för både företag och hushåll?

Anf. 15 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! När det gäller förnybart ska man inte glömma det grundläggande faktum att det förnybara subventioneras med väldigt stora summor. Jag tog i mitt anförande tidigare upp hur mycket: över 35 miljarder bara genom elcertifikaten de senaste åren. Det ligger i botten på det hela.

När någonting betalas delvis med stora bidrag och skattepengar kan man egentligen producera hur mycket som helst, för det är inte priskänsligt på samma sätt som allt annat på marknaden. Självklart är det så.

Miljöpartiet begår i stort sett alltid samma fel. Man blandar ihop installerad effekt, till exempel hur många vindkraftverk som kan byggas i

ett land. Det är en helt annan sak hur mycket man får ut av vindkraftverken.

Jag tar upp andra förnybara källor, som jag hoppas väldigt mycket på, till exempel vågkraften, saltkraften, långsamt strömmande vatten, havsströmmar och så vidare. Det är just de väderberoende och opålitliga systemen som beror på väder och vind, till exempel vindkraften, som inte är bra att föra in i systemet – av många olika anledningar, som vi har tagit upp i många olika debatter.

Svaret på frågan är: Man kan föra in hur mycket som helst. Men då är frågan: till vilken kostnad, till vilket pris för jobben, för miljön och för välfärden? I det långa loppet är det alltid någon annan som betalar för det som Miljöpartiet så flott vill bjuda på.

Anf. 16 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Frågorna som Eva Flyborg inte svarar på läggs på hög.

Den som är orolig för elförsörjningen och för att den inte är konstant borde engagera sig mer i att de svenska kärnkraftverken är gamla och snabbstoppas relativt ofta.

Just nu ses Oskarshamn över efter ett stort antal snabbstopp. Det ger stora konsekvenser för elnätet när en hel reaktor faller ifrån.

För den som inte vet – kanske Eva Flyborg – vill jag upplysa om att möjligheterna för den förnybara energin är enorma. Just nu finns det planer på att bygga ut havsbaserad vindkraft motsvarande 25 terawatt-timmar. Det är nästan hälften av vad kärnkraften ger. Möjligheterna är alltså enorma, men det är politiken som saknas.

I diskussionen om vad det kostar att bygga ny elproduktion vill jag att vi gör en global utblick. Vad kostar det att bygga ny kärnkraft? Vi kan se på tre exempel i Europa. Det senaste är Storbritannien där regeringen har beslutat att betala 1 krona per kilowattimme i 25 år. Det är dubbelt så mycket som vi betalar i Sverige när vi bygger ut landbaserad vindkraft.

Med dagens elpriser är det inte lönsamt att bygga ut någon ny elproduktion i Sverige. Det kommer att behövas stöd. Då ställs vi inför valet: Vill vi ge stöd till den förnybara energin eller till att bygga ny kärnkraft? Väljer vi den förnybara energin får vi mer el för pengarna och el som är miljövänligare och säkrare än om vi väljer vägen att subventionera ny kärnkraft.

Min fråga till Eva Flyborg blir: Varför ska vi ge stöd till ny kärnkraft som är dyrare än att bygga förnybar energi i Sverige?

Anf. 17 EVA FLYBORG (FP) replik:

Herr talman! Jag kan återigen konstatera efter många debatter här i kammaren i riksdagen och på andra ställen att kärnkraften inte får några subventioner i Sverige. Det är noll subventioner. Men Miljöpartiet väljer gång efter annan att försöka få det att verka som om den får det. Varför försöker ni göra det hela tiden? Det är noll subventioner. Kärnkraften får inga bidrag.

Däremot när det gäller det som Miljöpartiet bygger hela sin energipolitik på öser vi in – vi fullkomligt vräker in – miljard efter miljard i olika typer av stödssystem. Beträffande elcertifikaten, som jag nämnde tidigare, handlar det om 35 miljarder kronor bara under de senaste åren. Det är ett av alla de stödssystem som vindkraften och det förnybara får.

Detta är verkligen att jämföra äpplen med päron. Man låtsas inte om alla de gigantiska subventioner som Miljöpartiets politik medför, och man försöker få det att verka som om kärnkraften får bidrag. Men kärnkraften får inte en enda krona i bidrag. Jag tycker att vi kan hoppa över dessa meningar i nästa debatt.

Kärnkraften har funnits ett antal år på den svenska marknaden. Men kärnkraftverken är nu uppgraderade och moderniserade, till och med så mycket att de svenska kärnkraftverken återigen producerar i världsklass. Det är någonting som jag tycker att vi ska glädjas åt och inte försöka låtsas som om det är tvärtom.

Allt fler länder i världen bygger kärnkraft. Det är inte bara Storbritannien och Finland, utan det är Indien, Kina, USA och så vidare. Det går faktiskt en våg, om man nu kan säga så, av kärnkraftsrenässans över världen, till och med efter Fukushima. Det som hände där var egentligen inte kärnkraftsrelaterat på något sätt.

Vi står bakom förnybar energi på många sätt. Men vi ska komma ihåg och inse att den är dyr.

Jag ska säga en sista sak, nämligen att marknaden betalar för kärnkraften, inte skattebetalarna.

Anf. 18 JOHAN JOHANSSON (M):

Herr talman! Utvärderingar av tidigare beslut är bra. Utan en seriös uppföljning uteblir eller försämras lärandet på systemnivå, och samma eller liknande misstag kan då upprepas i stället för att undvikas.

Det är inte ett beslut som Riksrevisionen har granskat, utan det är ett flertal olika beslut. Alla beslut som rör sådana komplexa saker är svåra att förutse eftersom de påverkar varandra på förutsägbara eller icke förutsägbara sätt.

Granskningen som Riksrevisionen har gjort omfattar tiden från elmarknadens avreglering år 1996 fram till år 2012. Det är alltså tio år med socialdemokratiska regeringar och sex år med den sittande alliansregeringen som har granskats. Granskningsrapporten visar att investeringarna i elnätet under den socialdemokratiska regeringstiden mellan 1996 och 2006 var låga.

Avvecklingen av Barsebäck 1 och 2 fick stora konsekvenser för det sydsvenska elnätet, då överföringskapacitet saknades för att ersätta produktionsbortfallet som uppstod efter reaktorens avveckling. Socialdemokraterna hade inte tänkt på detta när beslutet om en avveckling genomfördes.

Naturligtvis ska vi dra lärdomar av detta eftersom reaktorer förr eller senare måste ersättas, antingen med förnybar energi eller med ny kärnkraft. Då får inte samma misstag upprepas en gång till.

Efter år 2006 har investeringarna ökat kraftfullt i syfte att skapa förutsättningar för en tryggare elförsörjning och introduktion av mer förnybar elproduktion. Investeringarna har skett i hela landet. Men stort fokus har satts på en rad investeringar för att förstärka stamnätsförbindelserna till södra Sverige.

Södra Sveriges försörjningsförmåga är nu på liknande nivåer som före det ogenomtänkta beslutet att avveckla Barsebäck innan nödvändiga investeringar i elnätet hade gjorts. Ett bra elnät är en förutsättning för att

Sverige år 2020 ska ha en andel förnybar el som överstiger minst 50 procent av den totala energianvändningen.

Utbyggnaden av stamnätet är, som Riksrevisionen har noterat, en långsam process, även om tidsåtgången har minskat på senare år.

De investeringar som sker måste vara underbyggda eftersom det handlar om kostsamma projekt, både ur ett ekonomiskt perspektiv och om man tittar på de konsekvenser som de kan få på miljön och för enskilda fastighetsägare samt för andra intressenter. Stamnätets utbyggnad måste vara välplanerad, och den måste ske utifrån ett fullgott beslutsunderlag.

Sedan år 2007 har investeringsnivån gradvis ökat i det svenska stamnätet. De kommande åren planeras för investeringsnivåer om ca 5 miljarder kronor per år, det vill säga en tiofaldig ökning jämfört med hur det var under den socialdemokratiska eran.

Herr talman! Den nordiska elmarknadsintegrationen fördjupas. Den nordiska kraftmarknaden ska inom några år kompletteras med en gemensam slutkundsmarknad. Samtidigt är ambitionerna höga när det gäller att sammanlänka den nordiska elmarknaden med såväl Baltikum som övriga Kontinentaleuropa.

EU driver på för att skapa en väl fungerande inre elmarknad till gagn för såväl elkonsumenter som möjligheterna till förnybar produktion. Åtgärder för ökad transparens, marknadsdelning, nätutbyggnad med mera måste ligga till grund för detta.

Sverige har en jätteviktig roll att spela för en ökad europeisk integration. Den är viktig ur många perspektiv.

Energiprotektionistiska förhållningssätt gynnar inte Sverige eller övriga EU-länder. Smart användande av energi ger välstånd. Att då låsa in vår energi kanske ger kortsiktiga fördelar för Sverige men är ingen bra lösning på längre sikt, då Sverige är ett handelsberoende land som är starkt beroende av hur den ekonomiska utvecklingen är i andra länder.

Det kanske till och med är så att de mycket kortsiktiga fördelarna med att låsa in energin inte ens finns. Anledningen är att många av våra svenska exportprodukter, exempelvis lastbilar och basstationer för att ge två exempel, består av komponenter som importeras till Sverige. Både Sverige och våra europeiska grannar har mycket att vinna på att protektionismen bekämpas.

Herr talman! Energin har även säkerhetspolitiska aspekter, vilket borde ha blivit klart för de flesta efter de senaste dagarnas utveckling i Ukraina, där Ryssland nu har gått in på Krimhalvön.

Ett land som Tyskland, som är Europas industriella motor, är särskilt utsatt då de är starkt beroende av rysk energi, samtidigt som de har beslutat att avveckla en fungerande och koldioxidneutral energikälla som kärnkraften. Tyskland riskerar nu ett energiunderskott som på något sätt måste kompenseras, antingen genom import eller genom att ny produktionskapacitet tillförs.

Även våra baltiska grannar är i en utsatt situation om Ryssland och Putin använder energivapnet. De baltiska staterna är starkt beroende av rysk el och gas. Byggandet av Nordbalt – en sjökabel som sammanlänkar elnäten i Sverige och Litauen – som regeringen i fjol gav klartecken till är mycket viktigt ur ett energiförsörjningsperspektiv oavsett hur Ryssland agerar framöver.

När jag tittar på betänkandet – och nu är jag mer inne på motionsdelarna – kan jag när det gäller staten på elmarknaden, elnätsutbyggnad och tillståndsprocesser, elområden samt anslutningskostnader för förnybar elproduktion konstatera att Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet inte har någon gemensam syn. De reserverar sig i alla fall för olika alternativ. Jag tycker att det är allvarligt, då de gör anspråk på att styra landet under kommande mandatperiod. Det vore hederligare att ge väljarna besked före valet snarare än efter om hur ni har tänkt hantera viktiga energifrågor.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 19 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Med anledning av avslutningen på ditt anförande, Johan Johansson, vill jag börja med att säga att det möjligtvis kan finnas en rekommendation om att ta det lite lugnt – som läget ser ut just nu är det nämligen högst oklart vilket regeringsunderlag Moderaterna har efter nästa val.

Med det sagt: Eva Flyborg och jag hade ett replikskifte tidigare, och två gånger ställde jag frågan till henne vad i EU-rätten eller i EU:s regelverk som gör att vi i Sverige inte kan införa ett system med nettodebitering. Du har nu två inlägg på dig att ge alliansregeringens svar på detta, Johan Johansson, och jag hoppas att du kan göra det. Det är min första fråga.

Min andra fråga är: Tycker Johan Johansson, Moderaterna och Alliansen att Sverige ensidigt ska bygga ut överföringsförbindelser och riskera att få importera högre, kontinentala elpriser? Jag kan formulera frågan på ett mer begripligt sätt: Tror Johan Johansson att den integrerade europeiska elmarknaden verkligen är på plats 2014?

Jag har en sista fråga. Det är viktigt med långsiktiga och tydliga spelregler, inte minst för basindustrin och inte minst i det län Johan Johansson kommer från. Sex år är en väldigt kort ledtid när det handlar om att ställa om produktionsprocesser och göra förändringar för att kunna leva upp till de mål vi som folkvalda sätter upp för vilken typ av elproduktion vi vill se i vårt land. Tycker inte Johan Johansson att det är rimligt att vi om vi har ambitionen att öka produktionen av förnybar el är tydliga med det sex år innan vi pekar ut nya målsättningar? Jag tycker det, men jag vet inte vad Johan Johansson tycker.

Anf. 20 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag kan ändå konstatera att vi har fyra borgerliga partier som är eniga i energifrågan. Vi har en energiöverenskommelse som bas, men jag ser att ni spretar lite grann. Det var min första kommentar.

När det gäller nettodebiteringen kan jag inte avgöra vilka juridiska spørsmål det är. Däremot ser jag fram emot att propositionen kommer till riksdagen i vår, och vi får ta den debatten då. Jag kan inte ge något exakt svar när det gäller juridiken – tyvärr.

Jag tror att en europeisk integrerad elmarknad är oerhört viktig för oss, och jag tror att det blir än viktigare om vi nu går in i ett läge där energi används som ett vapen. Vi är beroende av att Europas ekonomi

fungerar bra, och energin är ett av de verktyg som behövs för att energimarknaden ska fungera bra. Det kan leda till att vi får högre elkostnader – det kan inte uteslutas – men jag tror ändå att det är viktigt att vi har en fungerande elmarknad för att vi tillsammans ska kunna få tillväxt och en bra ekonomi i Europa.

Anf. 21 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är hedervärt av Johan Johansson att säga att han inte förstår varför man i propositionen hänvisar till att det strider mot EU-rätt, eftersom regeringen kommer att tala om det senare. Jag tycker dock att det är lite bekymmersamt att som företrädare för alliansregeringen stå i kammaren och bli ganska avklädd i så vitala frågor som till exempel att möjliggöra för hushåll och andelsägare i Sverige som skulle kunna bidra till och tjäna på ett system med nettodebitering. Men det är hedervärt att du erkänner att du inte vet, Johan Johansson.

När det gäller min fråga om energimarknaden stämmer mycket av det du säger, men att vi ska kunna delta aktivt i integreringen på den europeiska energimarknaden måste väl ändå bygga på att vi gemensamt är överens om att Sverige inte ensidigt ska bygga överföringskapacitet och riskera att få betala hela notan genom högre, kontinentala elpriser. Därför var min fråga ganska enkel: Tror Johan Johansson och Moderaterna på att vi har en integrerad marknad för energi 2014, det vill säga i år? Eller ser Johan Johansson möjligtvis en del problem där det går i en helt annan riktning i flera av EU:s medlemsländer?

När det gäller ambitionen kring produktionen av förnybar el förstår jag att Johan Johansson inte vill tala om det.

Anf. 22 JOHAN JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Vi har stora förhoppningar om att vi kommer att gå mot en europeisk elmarknad. Vi behöver det nämligen, och Europa behöver det. Det handlar nu inte bara om att få överföringskapacitet utan också om att det i alla länder ska finnas en produktion som svarar mot de behov de olika länderna säger att de har. Det handlar alltså inte bara om överföring.

Jag hann aldrig svara på den sista frågan Ingela ställde till mig, herr talman. Det handlade om förnybar energi, och egentligen elcertifikaten. Elcertifikaten ska utvärderas 2015, och jag tycker nog att vi ska avvakta lite grann tills den utvärderingen är gjord. För mig är det dock solklart att det byggs mer produktion av förnybar energi i Sverige – och det måste ske. Mitt hemlän är, precis som Ingela Nylund Watz sade, väldigt energiberoende. En prishöjning med 1 öre ökar industrins kostnader i Norrbotten med 32 miljoner. Vi måste ha en stabil elförsörjning och en stabil elproduktion för att kunna bevara jobb och sysselsättning, inte bara i Norrbotten utan i hela Sverige.

Anf. 23 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! I fjol presenterade Riksrevisionen en granskning av hur elöverföringen fungerar i Sverige. Man har tittat på rätt många år, från 1996 till och med 2012. Nu är det många som har varit inne på det här, så det finns risk för en del upprepningar – jag hoppas att ni har förståelse för det. Upprepning ska ju ändå vara kunskapens moder.

Jag tycker att det är jättebra att en utomstående aktör gör sådana här granskningar, för då kan man se vad man behöver bli bättre på, vad olika regeringar har gjort och vilka områden som är nödvändiga att satsa ännu mer arbete och medel på. Jag kommer i det här anförandet inte att lyfta alla rekommendationer från Riksrevisionen, utan jag koncentrerar mig på några av dem.

Jag håller med Riksrevisionen om att investeringar i stamnätet, det som egentligen kan beskrivas som elnätens motorvägar, har beslutats och påbörjats för sent. I praktiken har exempelvis el som producerats i mina hemtrakter, alltså i norrländska älvar, inte nått användare i södra Sverige i tillräcklig grad. Trots att investeringsbehoven har varit kända ända sedan tidigt 2000-tal – när faktiskt mina socialdemokratiska kolleger satt i regeringsställning – har investeringarna ändå släpat efter.

Det var först under andra halvan av 00-talet, när alliansregeringen tog över makten, som investeringarna tog fart på allvar. När vi satte oss vid rodret 2006 var nivån på investeringarna i just stamnätet ganska låg i jämförelse med de behov som fanns. Av den anledningen föreslog regeringen att riksdagen skulle höja anslagen till Svenska kraftnät, vilket också gjordes.

Låt oss dock titta lite på hur det såg ut investeringsmässigt under 00-talet. Under den första halvan, när Socialdemokraterna satt i regeringsställning, investerades ungefär en halv miljard kronor per år för att bygga ut stamnätet. När Alliansen tog över höjdes anslagen, och de har sedan dess stegvis ökat. Intressant att notera är att mer än 3 miljarder avsattes 2012, och under de kommande fem åren satsar vi 5 miljarder kronor årligen – det vill säga tio gånger mer än den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Det är klart att vi inte har alla rätt, men jag tycker att ni socialdemokrater borde ha, vilket jag inte märkte i Socialdemokraternas anförande här, mer självinsikt i frågan och se er egen del i det hela.

Även om investeringarna som görs i dag är stora krävs det förstås mer, och det på grund av, som jag sade tidigare, att nödvändiga investeringar under tidigare år helt enkelt inte gjorts. Det är en stor del av orsaken till att vi har valt att göra så stora satsningar på stamnätet som vi faktiskt gör, och det tänker vi också fortsätta med. Det är viktigt för att kunna trygga elförsörjningen och inte minst för att vi ska kunna ta hand om all förnybar elproduktion i framtiden.

Sedan kritiserar också Riksrevisionen att tillståndsprocesserna har tagit lång tid och att det har varit för lite information till riksdagen om investeringar som Svenska kraftnät har gjort.

Vi kan börja med den demokratiska insynen. Vad har regeringen då gjort för att förbättra den? Och hur har regeringen agerat för att riksdagen ska få en ökad kunskap om de investeringar som Svenska kraftnät har gjort, gör och tänker göra? Ja, de senaste åren har regeringen genomfört några reformer som har gjort att öppenheten mot riksdagen blivit bättre, till exempel när det gäller stamnätsinvesteringarna. Regeringen lämnar bland annat i samband med budgetpropositionerna en betydligt fylligare information om Svenska kraftnäts investeringsramar. Dessutom har Svenska kraftnät fått i uppgift att ta fram en långsiktig investeringsplan, vilket de också har gjort. Den har presenterats för bland annat näringsutskottets ledamöter. Anna-Karin Hatt säger att hennes och regeringens

ambition är att fortsätta utveckla rapporteringen till riksdagen om de satsningar som ska göras på stamnätet.

Herr talman! Riksrevisionen påpekar som sagt också att tillståndshand- teringen behöver bli snabbare. Även här har det hänt en del på sistone. Förra året beslutade riksdagen att godkänna förslaget från regeringen om att tillståndsprövningen för starkströmsledningar skulle hanteras av Energimarknadsinspektionen, något som tidigare som ni vet beslutades av regeringen. Det kommer att minska handläggningstiden. Dessutom tittar Miljödepartementet på hur man kan snabba på tillståndsprocessen utifrån miljöbalken. Det skulle minska administrationen och även det skynda på tillståndsprocessen.

En väl fungerande elmarknad är viktigt för Sverige, för svenska före- tag och för alla elkonsumenter. Vi behöver ha säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser, och vi behöver öka elnätets förmåga att ta vara på alltmer förnybar elproduktion. Därför är utbygg- naden av stamnätet en prioriterad fråga för oss även i framtiden.

Jag tänker bara kort avsluta med att säga att det var lite diskussioner om Barsebäck, förnybart och vindkraft, och det är ingen hemlighet att Centerpartiet och jag tycker väldigt mycket om vindkraft. Skulle Folk- partiet kunna gifta sig med kärnkraften skulle vi kanske kunna gifta oss med vindkraften.

Det kan i alla fall vara intressant att notera att den vindkraft som har byggts ut från 2006 fram till i dag, nästan tio terawattimmar, faktiskt motsvarar ett helt Barsebäck.

Anf. 24 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Eva Flyborg ville inte svara på frågan om vad det är i EU-rätten som gör att vi i Sverige inte kan införa ett system med netto- debitering och låta konsumenter eller andelsägare som vill producera förnybar el bidra till det samhälleliga och samtidigt själva dra nytta av det ekonomiskt. Kanske kan Helena Lindahl svara på frågan, för jag tror att det är bra för kammaren att få klarhet i vad det är i EU-rätten som gör att regeringen säger att det här vill man inte vara med om, trots att syste- met införs i flera andra medlemsstater. Bringa gärna klarhet i detta, He- lena Lindahl. Jag tror att det är viktigt, och det skulle naturligtvis också göra det mycket lättare att ta ställning till regeringens hållning.

När det gäller detta med förnybart förstår jag att Eva Flyborg och Folkpartiet inte är intresserade av att bygga ut den förnybara elprodukt- ionen. Det framgår med all önskvärd tydlighet. Så är det också med ett annat litet parti i alliansregeringen. Men Centerpartiet har, precis som Helena Lindahl själv sade från talarstolen, väldigt höga ambitioner att utöka den förnybara elproduktionen i vårt land. Därför undrar jag: Varför blir det ingen ambitionshöjning från regeringens sida? Vi har under ett antal år nu krävt det från den samlade oppositionens sida. Varför tycker inte Helena Lindahl att det är rimligt att höja ambitionsnivån till 2030 och att staka ut ett nytt mål för 2050? Jag tror att det vore bra, inte minst också för industrierna och företagen i Helena Lindahls hemlän, att få ett tydligt besked om de långsiktiga spelreglerna.

Anf. 25 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! När det gäller Norrland kan jag bara påpeka att vi inte har så stora problem där med att ta del av el och energi.

Jag tänker börja med frågan om förnybart. Som Ingela Nylund Watz känner till har vi sagt att vi ska ha en kontrollstation 2015. Oavsett om man tycker att vi ska ha mer eller mindre förnybart – jag tycker naturligtvis att vi ska ha mer förnybart – tror jag att det är viktigt att det finns sammanhållna spelregler för dem som gör satsningarna på förnybart och andra energimetoder. Därför tror jag att det är helt rimligt att vi väntar till 2015. Hur mycket vi än vill ändra och hur mycket jag än skulle vilja ändra håller det inte i längden att man etablerar ett system där marknaden får besked om att det blir en kontrollstation 2015. Det här tittar Energimyndigheten på just nu, så jag tror att vi får återkomma när förslaget läggs fram och analysen är gjord.

När det gäller EU-rätten och nettodebiteringen har det kommit till min kännedom att nettodebitering inte är förenligt med EU:s momsregler. Jag kan villigt erkänna, även om jag kanske kommer att få en salva tillbaka av Ingela Nylund Watz om att jag borde veta bättre, att jag inte har satt mig in ytterligare i frågan, utan jag har accepterat att det är på det sättet.

Jag var glad över att det äntligen skulle komma en möjlighet som fokuserar på konsumenterna. Vi står här och diskuterar regler, men för mig är det viktigt att också elkonsumenterna kan ta del av det förnybara. På det sättet kommer vi också att kunna minska beroendet av de andra två stora kraftslagen. Konsumentfrågan har för mig varit den absolut viktigaste. Nu har vi nått längre än vad vi någonsin har gjort tidigare, och det tycker jag är glädjande.

Anf. 26 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Eva Flyborg vill eller kan inte förklara och Johan Johansson kan inte förklara vad det är i EU-rätten som gör att vi inte kan införa ett nettodebiteringssystem, och Helena Lindahl tror att det har någonting med momsreglerna att göra. Det är en ganska avslöjande fond över allianspartiernas ställningstagande i frågan om att enskilda konsumenter och till exempel andelsägare ska kunna bidra men också få del av vinsterna med ett nettodebiteringssystem. Det är faktiskt lite pinsamt. Men nu låter jag det vara, för nu förstår vi ju alla i den här kammaren hur det förhåller sig med detta.

Sammanhållna spelregler och en kontrollstation talar Helena Lindahl om när det gäller vår önskan om att höja ambitionsnivån för förnybar elproduktion. En kontrollstation 2015 – jag tror att både Helena Lindahl och jag har varit i politiken tillräckligt länge för att förstå vad det i praktiken innebär. Det innebär nämligen att då ska man utvärdera hur det här systemet har fungerat. Det kommer att ta något år innan man gör det. Sedan ska man fundera över vilka slutsatser man ska dra av utvärderingen. Det kommer att ta något halvår. Sedan är vi snart framme vid 2020. Jag tror att Helena Lindahl förstår min poäng.

Vi ser nu att det finns ett enormt tryck på att bidra med förnybar elproduktion genom till exempel havsbaserad vindkraft, annan vindkraft, solceller eller för den delen vågkraft, som Eva Flyborg framhäver. Varför då inte redan nu ge marknaden tydliga spelregler och säga att vi i Sveri-

Anf. 27 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! När det gäller EU-rätten är det trist att Ingela Nylund Watz försöker förringa frågan. Jag har ingen möjlighet att ställa en motfråga, men jag tror att alla här inne måste vara medvetna om vad det nya förslaget gäller. Människor kommer nu att kunna producera sin egen förnybara el, kunna göra avdrag i deklARATIONEN och kunna få betalt av elbolagen. Det är fantastiskt. Är det någon här inne som har något att säga emot det skulle jag vilja höra det.

Det är anmärkningsvärt att Socialdemokraternas företrädare Ingela Nylund Watz fokuserar på EU-regler när det handlar om konsumenternas bästa och den förnybara energins framtida tillväxt hos enskilda individer. Jag blir chockad och tycker att det är fruktansvärt.

Ingela Nylund Watz har ingen möjlighet att svara på detta, men det finns bland annat en väldigt protektionistisk motion där Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte vill att vi ska integrera oss med den europeiska marknaden för snabbt eftersom det skulle påverka basindustrin och priserna för elen i Sverige negativt. Samtidigt säger ni att ni vill ha högre mål för den förnybara energin i Sverige och Europa. Hur går det ihop?

Sverige står för 0,2 procent av de totala klimatutsläppen i världen, men klimatet känner inga landgränser. Därför är det märkligt att en sådan motion kommer upp och prioriteras av både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet; jag trodde att ni stod för förnybar energi i hela Europa och dessutom globalt.

Anf. 28 MATS ODELL (KD):

Herr talman! Det förtjänar att påpekas att det vi diskuterar i dag är Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden. Det förtjänar också att påpekas ännu en gång att denna rapport omfattar tiden från avregleringen 1996 fram till 2012. Har jag räknat rätt innebär det att rapporten handlar om tio år med rödgrönt styre och sex år med Alliansen.

Den passivitet och de problem som orsakades genom stängningen av Barsebäcksverken ligger på de rödgröna. Det framgår klart av rapporten att det var först efter 2006 som det blev aktivitet och investeringstakten tog fart.

Det blir lite av en paradox att höra Ingela Nylund Watz tala om att regeringen har ansvar. Det stämmer att regeringen i juridisk mening är en helhet, men huvuddelen av ansvaret för detta vilar på Ingela Nylund Watz partis axlar. Det framgick inte riktigt av hennes anförande, men jag kan upplysa kammaren om att det är så det ligger till.

Regeringen har varit positiv till de investerings- och finansieringsplaner som Svenska kraftnät har presenterat. Det innebär en kraftfull ambitionsökning vad gäller investeringar i stamnätet jämfört med tidigare mandatperioder.

Det är flera som har talat om detta, men det som främst skapade problem med elförsörjningen i södra Sverige och ledde fram till indelningen i elområden var den förtida stängningen av de två Barsebäcksverken.

Som Kent Persson mycket riktigt påpekade har överföringskapaciteten byggts ut sedan dess så att den motsvarar den kapacitet som

fanns när dessa verk gick för fullt. Det skedde dock långt senare. Det var inte den socialdemokratiska regeringen och dess stödpartier som satte i gång med det. De sov bildligt talat i denna fråga. De var så nöjda med att de hade fått stänga ned verken att de inte gjorde något åt överföringskapaciteten. Det är först under senare tid, från 2007 och framåt, som investeringarna har tagit fart.

Det framgår att investeringsnivån har ökat gradvis sedan 2007. När vi blickar framåt ser vi att de investeringsnivåer som planeras för de kommande åren ligger på 5 miljarder per år. Det är nog räknat, herr talman, en tiodubbling av de investeringsnivåer som gällde under den tid som de rödgröna hade ansvaret för denna politik.

Dessutom har regeringen prioriterat koncessionshandläggningen av nya stamnätsförbindelser. Det är ett jätteprojekt att bygga nya stora kraftledningar i Sverige. Takten har snabbats upp så att projekten för Sydväst-länken tog fyra respektive fem månader att få igenom, vilket var en kraftig nedkortning av tiden.

Riksrevisionen konstaterar också att träffsäkerheten i investeringsplanerna har ökat under den nuvarande regeringen och att Svenska kraftnät har en aktivare arbetsmetod än tidigare. Det mesta har alltså blivit bättre.

Det som nu pågår på elmarknaden är en utveckling och fördjupning av den nordiska elmarknadsintegrationen. Helena Lindahl var inne på att det finns motioner i betänkandet som går emot detta. Tanken är att det inom några år ska resultera i en gemensam slutkundsmarknad. Dessutom är ambitionerna mycket höga när det gäller att länka samman den nordiska elmarknaden med både Baltikum och Kontinentaleuropa.

Om detta ska bli bra för elkunderna i slutändan gäller det att jobba för ökad transparens, marknadsdelning och nätutbyggnad. Här har Sverige en viktig roll att spela, och därför står utskottet bakom både regeringens och EU:s positiva hållning till ökad europeisk elmarknadsintegration.

Någon av talarna, jag tror att det var Kent Persson, tog upp effekterna av avregleringen. Herr talmannen och ledamöterna minns säkert att det var i juni 2011 som en rödgrön majoritet med stöd av Sverigedemokraterna drev igenom ett tillkännagivande om att det skulle utredas hur elmarknaden egentligen fungerade. Regeringen tillsatte då två professorer som gjorde en utredning. Även andra utredde detta, bland annat Elforsk och Kungliga Vetenskapsakademien.

Det visade sig i rapporten *Elmarknaden och elprisets utveckling före och efter avregleringen: ekonometriska analyser* att det främst är fundamentala faktorer såsom vattentillgång i magasinen och tillgänglighet i kärnkraftverken som påverkar elpriset. Man konstaterade också att avregleringen i sig inte har haft någon prishöjande eller prissänkande effekt.

Att elpriset ökat efter avregleringen beror enligt utredningen till stor del på att bnp har ökat samtidigt som produktionskapaciteten har minskat. Vad var det för produktionskapacitet som minskade? Jo, det var i första hand Barsebäck 1 och 2, och när utbudet minskar ökar såklart priserna. Det är alltså helt fel att skylla detta på avregleringen, vilket har varit en ganska omfattande uppfattning i debatten.

Låt oss titta lite på de motionsyrkanden som finns i betänkandet. De handlar till exempel om förändringar av elcertifikatssystemets mål och om hur elcertifikat tilldelas olika produktionsslag.

Dessa avstyrks av utskottet beroende på att det pågår flera utredningar som rimligtvis borde få bli klara och analyseras innan det finns skäl för riksdagen att agera i dessa frågor. Det är god svensk tradition som vi ska hålla fast vid.

Energimyndigheten har nyligen lagt fram ett förslag om att se över delar av elcertifikatssystemet inför den kontrollstation som ska genomföras nästa år. Som flera har sagt borde detta analyseras grundligt innan riksdagen fattar något sådant beslut som motionärerna föreslår.

Utskottets majoritet instämmer med regeringen i att det nuvarande elcertifikatssystemet fungerar väl och att ökningen av elproduktionen inom ramen för systemet ligger väl i linje med de mål som riksdagen satt upp.

Herr talman! Det finns ett antal socialdemokratiska motioner om elområdesindelningen. Det är nog för svagt att säga att de andas en viss kritik mot införandet.

Angående dessa motioner, som är nästan identiska med de motioner som väcktes förra året, kan utskottets majoritet säga samma sak som vi sade då, nämligen att det i stor utsträckning är en konsekvens av tidigare regeringars förtida avveckling av Barsebäcksverken. Det kan knappast ha kommit som en överraskning att det skulle minska elutbudet i södra Sverige.

Det tycker jag för övrigt är något som de som vurmar för att stänga ned all kärnkraft i Sverige bör tänka på. Det man har att se fram emot är de problem som uppstod då vi testade att stänga Barsebäcksverket och som kommer att uppstå på alla ställen där detta blir aktuellt.

Det gäller att bygga mycket kablar och hitta ställen där man kan få annan kapacitet. Det tror jag inte är gjort i en handvändning.

Det andra man kan säga om det här är att tillkomsten av elområdena beror på samma regeringars försummelser när det gäller att bygga ut stamnätet.

Vi är glada över att den nuvarande regeringen har inlett ett intensivt arbete med att förstärka elöverföringsförbindelserna mellan norra och södra Sverige.

(Applåder)

Anf. 29 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Mats Odell.

Jag måste säga att du, Mats, brukar vara ganska noga och korrekt i dina anföranden, men du hade en liten historieförfälskning när det gäller stängningen av Barsebäck. Det var inte de rödgröna som stängde det, utan det var en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet som låg till grund för riksdagsbeslutet, ingenting annat.

Det följde dessutom med ett beslut om att se till att produktionskapaciteten skulle ersättas. Detta inbegrep också kablar, och så är det i dag. Rätt ska vara rätt.

När det gäller integrationen med övriga Europa och byggandet av kablar blev det väldigt märkligt när jag hörde dels Helena Lindahl, som inte är här nu, dels Mats Odell tala om att detta skulle vara någon form av protektionism.

Det vi i Vänsterpartiet säger – jag har sagt det här i talarstolen – är att man ska göra rätt saker vid rätt tidpunkt och i rätt ordning, innan en inte-

grering med övriga Europa sker. Marknaden där fungerar inte i dag. Den är inte avreglerad. Det är så det ser ut.

Bygg bort flaskhalsarna i Sverige, se till att den förnybara energin som byggs ut ansluts, lös tröskeeffekterna, bygg ut kablarna mot Norge och se till att satsningarna mot Baltikum, som är en del av den nordiska marknaden, fullföljs! När detta fungerar fullt ut kan vi gå ut på kontinenten, när de har gjort sin hemläxa. Det är vårt budskap. Jag ser inte någon som helst protektionism i det.

Att avregleringen ska utredas är helt rätt. Jag har läst analyserna av effekterna och är inte ett dugg förvånad över slutsatsen: minskad efterfrågan och höjt pris, om det inte sker några andra förändringar. Men det är ju effekterna och inte priset i sig man borde utreda.

Anf. 30 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Det var bra att det fanns med i beslutet att man skulle bygga kablar. Det hade varit ännu bättre om man hade gjort det. Det är detta som kritiserats, inte att beslutet fanns.

Kent Persson hade en replikomgång om detta med Eva Flyborg tidigare. Jag tycker att det förtjänar att påpekas att det här visserligen beslutades men att det aldrig kom till stånd. Det är där problemet sitter fortfarande.

Jag är glad över Kent Perssons uttalande om att detta inte är protektionism. Jag konstaterar dock att till skillnad från Vänsterpartiet har Miljöpartiet ändrat en del av sin hållning i de här frågorna, om jag har uppfattat saken rätt. Jag ser att Lise Nordin skakar på huvudet. Då har jag missförstått det.

Jag har ändå fått intrycket att Miljöpartiet har blivit mer positivt inriktat än tidigare till exempel när det gäller export och att de har argumenterat för att förbindelserna behövs. Men jag kan ha fel, och det får jag snart höra när Lise Nordin kommer upp i talarstolen.

Anf. 31 KENT PERSSON (V) replik:

Herr talman! Riksrevisionens rapport omfattar 1996 till 2012 eller 2013. Inte vid något tillfälle har jag sett att de olika oppositioner som har funnits under tidsperioden har lagt fram något förslag till annat investeringsbeslut än dåvarande regeringars.

Jag har inte sett det från Kristdemokraterna under den socialdemokratiska regeringen. Vänsterpartiet har definitivt inte lagt fram något annat beslut; det vet jag. Jag har inte sett det från något av de borgerliga partierna heller.

Det är likadant under den här perioden. Vi i oppositionen har anslutit oss till regeringens förslag till budget och investeringar i det svenska stamnätet. Så är det. Det borde vi väl ändå erkänna?

Vi har inte brytt oss om de här frågorna. Vi har inte följt upp investeringsbesluten och analyserat och tittat på framtiden. Det är så det har sett ut. Om vi inte ens kan erkänna det kommer vi att få fortsätta att träta om de här frågorna i stället för att lösa den uppkomna situationen.

Anf. 32 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Resonemanget bygger på att regeringens aktivitet nu skulle bero på att oppositionen har skrivit många motioner om detta.

Jag lever i en värld där det är regeringarna som ska ha ett eget driv och en egen agenda och inte sitta och vänta på att oppositionen ska komma med initiativ för att de ska agera.

Jag har förståelse för Kent Perssons argumentation, men det är inte en hållbar linje för en regering att säga: Oppositionen låg inte på oss om detta, så vi gjorde ingenting. Det håller inte inför väljarna.

Anf. 33 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har alltid varit positivt till att Sverige integrerar sitt energisystem med andra länder eftersom det är en viktig förutsättning för ett hållbart energisystem.

Jag skulle vilja lyfta fram frågan om elproduktion i södra Sverige. Jag tycker att det har varit ganska oseriöst och ett högt tonläge i den här debatten när det hänvisas till att Barsebäck skulle vara förklaringen till att det finns olika elpriser inom Sverige.

Det läge vi befinner oss i är att det finns stora planer på att bygga ut elproduktionen i södra Sverige, vilket skulle sänka elpriserna. Miljöpartiet vill se att detta sker, men regeringen har hittills bromsat.

Ett konkret exempel jag vill lyfta fram är Blekinge Offshore, som är ett projekt för havsbaserad vindkraft utanför Blekinge. Det är färdigt att börja byggas i dag och finansieringen är klar. Det skulle kunna ge åtta terawattimmar el, vilket är mer än vad hela Barsebäck gav före stängningen.

Frågan ligger nu på regeringens bord därför att Försvarsmakten har sagt att detta stora projekt med havsbaserad vindkraft skulle konkurrera med deras intressen. Försvaret har som vi vet en särställning i lagstiftningen. De kan säga nej till vindkraft utan att behöva motivera.

Möjligheten att ge tillstånd att bygga denna stora havsbaserade vindkraftspark ligger nu på regeringens bord. Parken skulle ge ett stort eltillskott i södra Sverige och jämna ut elprisskillnaderna.

Jag skulle vilja fråga Mats Odell om nettodebiteringen. Som utskottsordförande vet han kanske vad som ligger bakom den text som utskottsmajoriteten har skrivit och där man säger nej till förslaget om nettodebitering med hänvisning till EU:s regelverk.

Som jag förtydligade i mitt anförande har ingen i dag kunnat ge klarhet i vad det är i EU:s regelverk som skulle hindra att Sverige inför netto-debitering och ger hushållen möjlighet att producera och äga sin egen el.

Anf. 34 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Jag blir glad när Lise Nordin säger att Miljöpartiet alltid har varit positivt till elöverföringskapacitet.

Det jag tror är nytt är att Miljöpartiet har börjat tala om elelexport. Jag har ofta talat om detta och sagt: Vad är det för fel med att exportera el när vi inte invänder mot att exportera diesellastbilar? Det går jättebra, men mot koldioxidfri el har det varit någon sorts embargo. Det har jag i alla fall hört i debatten från olika debattörer som jag tror är starkt knutna till Lise Nordins parti. Men jag är glad över den förändring som sker här.

När det gäller projektet Blekinge Offshore känner jag inte till det. Jag har inte deltagit i beredningsarbetet och kan inte kommentera det. Vi har en lagstiftning som jag utgår från att regeringen följer. Om man vill ändra på den får man lägga fram lagförslag och säga att försvaret inte ska

kunna invända eller ändra på förutsättningarna. Jag kan inte gå in och ha någon uppfattning i det här fallet om vad det är som gör att beslutet har blivit som det är.

När det gäller nettodebitering ska jag villigt erkänna att jag inte har fördjupat mig i frågan eller sett något underlag. Det enda jag har hört är att det framför allt är EU:s momsdirektiv som gör att man inte kan leverera en nytta i stället för att betala för en produkt och betala moms. Det är vad jag har hört.

Anf. 35 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill förtydliga för alla som lyssnar på debatten att förslaget om nettodebitering, som ger hushållen en möjlighet att äga sin egen elproduktion och sälja den på nätet, har stoppats av den här regeringen. Mats Odell säger att han har hört att utredningen säger att det strider mot EU:s regelverk. När man frågar utredaren får man svaret att det har skett ett telefonsamtal från någon i Sverige till någon i EU som säger att det inte går. Men ingen kan i dag förklara varför nettodebitering inte skulle vara möjligt att införa. Det är inte en seriös hantering av en så här viktig fråga.

Faktum är att ett flertal EU-länder som inte hade nettodebitering – Danmark, Belgien, Nederländerna, Cypern, Grekland och så vidare – redan har infört nettodebitering. För dem har det uppenbarligen varit möjligt, i enlighet med EU:s regelverk. Frågan är varför det inte skulle vara möjligt i Sverige. Ganska ofta får jag känslan att när den svenska regeringen inte vill genomföra något säger man att det inte är möjligt på grund av EU, medan andra länder genomför det.

Jag tycker att den här frågan är viktig, för det handlar om hushållens möjlighet att vara delaktiga i energiomställningen. I Sverige är det i dag 30 000 hushåll som äger sin egen el. Det är att jämföra med den folkrörelse som finns i Tyskland, där över två och en halv miljon människor äger sin el. Styrkan i det är förstås att energiomställningen till ett hållbart energisystem går snabbare ju fler som deltar. Genom att möjliggöra för fler att äga sin egen el kan en människa få möjlighet att ha mer makt över sin elräkning och bli oberoende av de stora elbolagen.

Detta är en mycket viktig fråga, och jag tycker att dagens debatt har klargjort att den här regeringen inte kan svara på varför man säger nej till det förslag om nettodebitering som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har lagt fram här i riksdagen och som vi klockan fyra i dag kommer att ha chans att rösta om.

Jag kan bara beklaga att vi inte får någon klarhet i varför regeringen säger nej till vårt förslag.

Anf. 36 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Att detta är en folkrörelse i Tyskland kan man verkligen förstå, med tanke på att en normal tysk konsument betalar ca 2:60 kronor per kilowattimme på grund av de enorma subventioner som man har till dessa installationer. Du köper dig fri från dessa elpriser genom att installera en subventionerad anläggning.

Vi har i Sverige många saker som är högt beskattade, till exempel alkohol. Jag tror inte att Lise Nordin tycker att folk ska få bränna hemma

bara för att det skulle vara mycket billigare än att betala alkoholskatt och moms. Det skulle annars kunna bli en folkrörelse i Sverige.

Jag vill bara presentera principen att det finns beskattningsdelar som EU har satt upp regler för. Det gäller att ha på fötterna innan man säger att något är fel. Jag respekterar att Lise Nordin liksom Ingela Nylund Watz vill ha besked om detta. Med den energi som ni har visat i dessa frågor tror jag att det kommer att lyckas.

Tror man att det skulle gå att hitta en lösning på detta, med det skattebortfall som detta skulle innebära om det blev en folkrörelse, får man försöka finansiera det krona för krona på annat sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Frågestund

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

7 § Frågestund

Anf. 37 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna.

Frågor besvaras av statsrådet Peter Norman, landsbygdsminister Eskil Erlandsson, statsrådet Ulf Kristersson, statsrådet Erik Ullenhag och arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Statsrådet Peter Norman besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor och svar ska vara korta och inte överstiga en minut.

Jobben i svensk matproduktion

Anf. 38 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Anders Borg, Sveriges finansminister, har dömt ut jobben inom svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri. Han menar att det inte finns någon framtid för de jobben. Jobb kommer att försvinna. Det har finansministern deklarerat, i bland annat tidningen Land.

Jag vänder mig nu till Sveriges arbetsmarknadsminister.

Inser arbetsmarknadsministern, inser regeringen, hur många jobb inom svensk matproduktion ett sådant uttalande dömer ut och hur många jobb som nu inte anses livskraftiga? Vad ska arbetsmarknadsministern

göra för att få fram nya jobb, inte minst på den svenska landsbygden? Vad har arbetsmarknadsministern för plan för de många människor som i dag har sitt jobb inom svensk matproduktion? Vad ska man göra i en framtid då de jobben inte finns enligt finansministern?

Anf. 39 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! En fråga som regeringen prioriterar är hur jobben kan växa till i flera branscher och olika sektorer. Så har också blivit fallet. Trots att vi har haft en väldigt tuff kris bakåt har jobben vuxit till. Över 200 000 fler har ett jobb att gå till jämfört med 2006, trots att vi just har haft de här tuffa åren.

Jobben har vuxit till i olika sektorer, och regeringens uppgift i politiken är just att se till att jobb kan växa fram i olika sektorer. Det är det absolut viktigaste. Vi ska inte styra, men vi ska uppmuntra alla sektorer att växa till. Då handlar det om att underlätta för företag att växa, vare sig man finns inom jordbrukssektorn, restaurangsektorn eller industrisektorn. Vår uppgift är att möjliggöra för att jobben växer till och blir fler på hela arbetsmarknaden.

Anf. 40 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Ministern och jag delar inte riktigt samma bild av hur det ser ut i Sverige. Sverige är ett bra land, men arbetslösheten är alldeles för hög.

Där regeringen misströstar och uppenbarligen dömer ut jobb efter jobb och bransch efter bransch har Socialdemokraterna en politik för fler jobb, bättre mat, mer kunskaper i skolan och en hållbar framtid. Jag hoppas att många människor röstar i september för en regering som lyfter fram och utvecklar svenska jobb snarare än dömer ut dem.

Medan vi väntar på en ny S-ledd regering får jag upprepa några av mina frågor till arbetsmarknadsministern.

Vad ska arbetsmarknadsministern göra för jobben på landsbygden? Har regeringen gjort en bedömning av hur många jobb inom svensk matproduktion som finansministerns uttalande om svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri faktiskt dömde ut?

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Under de första sex åren av 2000-talet hade vi en fantastisk god tillväxt, och inga jobb växte fram. Så kom 2006 och en ny regering. Det har varit ganska tuffa år ekonomiskt med låg efterfrågan från utlandet, och ändå har över 200 000 jobb vuxit fram i ekonomin. Det är ingen slump; det tyder på riktig jobbpolitik. Här har olika branscher också vuxit fram.

Ja, vi tror verkligen på Matlandet Sverige, och vi tror på jobben inom till exempel restaurangnäringen. De har vuxit fram delvis för att vi har sänkt kostnaden för att anställa inom restaurangsektorn, för att vi underlättat för den typen av tjänster att växa fram där unga och utrikesfödda tidigare ofta har haft svårt att komma in. Vi tror på Sverige, och vi tror på hela Sverige.

Vi har väntat på den rapport som kom i går och där Socialdemokraternas svar skulle komma på hur jobben ska växa till. Det blev ingenting av det. Det blev en analys, som jag på många sätt delar. Men inga förslag på nya jobb kom fram i den stora kommission som Socialdemokraterna gärna hade velat se.

Grisproduktionen

Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Jag har en fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Regeringen har haft krismöte om hur den svenska griskrisen ska lösas. Resultatet blev tre arbetsgrupper.

I EU finns en gemensam lagstiftning rörande grisproduktion, det så kallade grisdirektivet. Där regleras bland annat rutinmässig kupering av svansar och fixering av suggor. Flera europeiska länder efterlever inte bestämmelserna. Det hävdas att till exempel Tyskland och Danmark är två av de länderna. Följden blir, förutom sämre djurvälstånd, en ojämn konkurrenssituation.

Är det inte läge för den svenska regeringen att kalla till krismöte med EU-kommissionen om konsekvenserna av de uppenbara lagbrott som sker mot grisdirektivet? Borde inte den svenska regeringen kalla till bilaterala samtal med Danmark och Tyskland med anledning av att deras olagliga griskött får allvarliga konsekvenser för den svenska produktionen?

Anf. 43 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågan!

Grisbranschen i Sverige, men också i andra delar av Europa, är i ett akut läge. Det beror på en mängd olika saker, men huvudskälet till att läget är akut nu är att några länder har stängt för import av europeiskt fläsk.

Jag håller med frågeställaren om att gemensamma bestämmelser ska efterlevas, och de ska efterlevas av alla. Det är kommissionens uppgift att beivra dem som inte efterlever gemensamma bestämmelser. Jag vet också att man – arbetar med att åtala kanske är att ta till för hårda ord – är efter dem som inte följer och lever upp till de gemensamma bestämmelserna. Vi vet av egen erfarenhet att det inte är billigt att inte efterleva gemensamma bestämmelser. Jag förväntar mig alltså att man kommer att göra det i alla delar av Europa.

Anf. 44 KEW NORDQVIST (MP):

Fru talman! Med anledning av detta vill jag också ta upp frågan om att finansminister Borg har uttalat sig om svenskt lantbruk och att det svenska industrijordbruket inte har någon framtid. Själv företräder jag som bekant åsikten att framtiden ligger i ett ekologiskt jordbruk.

Delar landsbygdsministern den negativa bild som finansminister Borg gav uttryck för i tidningen Land?

Anf. 45 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack även för denna fråga!

Jag har vid upprepade tillfällen, bland annat här i kammaren, sagt att jag står för att vi ska producera och kan producera mer mat i vårt land.

Vi ska göra det av många skäl. Ett skäl är att vi har goda förutsättningar för att producera mer. Ett annat skäl är att jag vill ha fler jobb i vårt land. Det är skälet till att regeringen vidtar ett antal åtgärder varje år för att få fram den produktion som vi har möjlighet till. Exempel på detta är att vi har sänkt skatter och avgifter som Kew Nordqvists parti och andra vill återinföra med sammanlagt 2,2 miljarder kronor varje år.

Kreditföretagens lån till unga

Anf. 46 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag vänder mig till statsrådet Peter Norman.

På nyheterna i går kunde vi höra om utvecklingen när det gäller ärenden hos Kronofogdemyndigheten med koppling till snabbblån. Det verkar nu som att antalet ärenden har börjat minska. Ett trendskifte kan skönjas, förvisso – enligt mitt förmenande – från en hög nivå, men ändå.

Det är lite oroväckande att statistiken inte är lika positiv när det gäller gruppen ungdomar. Jag vet att det redan har vidtagits åtgärder i frågan, och vi har dessutom en proposition som ska behandlas på vårt bord. Men trots det vill jag fråga statsrådet om hans syn på frågan.

Vilka förväntningar har statsrådet på förslagen om ökad tillsyn, införande av tillståndsgivning och ökade sanktionsmöjligheter för dessa kreditföretag? Är det tillräckligt för att trenden ska fortsätta nedåt? Tror statsrådet att en trendvändning kan komma att omfatta också ungdomarna?

Anf. 47 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan i ett mycket angeläget ämne. Jag tycker att snabblåneutvecklingen och därtill hörande ärenden hos kronofogden är ett stort samhällsproblem, inte minst därför att så många unga drabbas av detta. Min bedömning är att en betydande majoritet av dem som tar de här lånen skulle få motsvarande lån till betydligt bättre villkor i sina vanliga banker.

Under mina ansvarsår började vi attackera den här frågan 2011 genom att kräva registrering och kräva att man på ett tydligare sätt synliggör vilken ränta man har för lånen. Då såg vi också en nedgång i ärendena till kronofogden, vilket gjorde oss väldigt glada. Sedan vände det uppåt igen. Som frågeställaren sade har vi ett batteri av åtgärder. Jag ska återkomma under nästa minut om huruvida jag tror att detta kommer att lyckas eller inte, men mycket har gjorts och mer är på väg.

Anf. 48 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! Jag är relativt nöjd med svaret. Men jag förstår att statsrådet gärna vill utveckla sitt resonemang ytterligare, och jag vill gärna ge honom möjligheten att få en minut till. Statsrådet får gärna svara på om han kommer att fortsätta att följa utvecklingen och om han har ytterligare verktyg i lådan. Jag tyckte mig kunna uttyda det. Finns det fler åtgärder som statsrådet kan komma att överväga om utvecklingen går i fel riktning, särskilt när det gäller ungdomar?

Anf. 49 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! De senaste åtgärderna är en tillståndsplikt, sanktionsmöjligheter för såväl Finansinspektionen som Konsumentverket och en möjlighet att utdöma vite och även ta bort tillståndet vid vilseledande marknadsföring. Jag hoppas att detta ska leda till en nedgång i lånen. Om så inte sker får vi överväga andra åtgärder. Det här är en utveckling som är helt oacceptabel.

En åtgärd som finns med i debatten är ett räntetak. Ett sådant ska jag inte utesluta, men risken med ett räntetak är att räntor för andra lån normerar sig uppåt till taket, så att man får ett högre ränteläge än man annars skulle ha fått. Detta kanske går att undvika genom vissa konstruktioner; det har vi inte utrett än.

Ett annat förslag är att förbjuda sms-lån nattetid, vilket förmodligen skulle påverka ungdomar. Det ska vi också titta på och utreda i god ordning.

Jag är inte nöjd. Jag hoppas att det vi har gjort räcker, men gör det inte det har jag inga problem med att vidta ytterligare åtgärder.

Nedskärningen av försvaret

Anf. 50 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! Man kanske borde tycka att det är bra när partier som bedrivit en så uppenbart ansvarslös försvarspolitik som denna regering gjort ändrar sig och nu låtsas vara försvarsvänliga. Problemet är bara just det där med att låtsas. Annat kan man inte se det som. Under snart åtta år har denna regering skurit ned på försvaret i reella termer. Försvarsministern var nöjd med enveckasförsvaret. Reinfeldt sade för bara cirka ett år sedan att försvaret är ett särintresse, och han har själv erkänt att det enda parti som budgeterat för en upprustning är Sverigedemokraterna.

Nu kommer ni och låtsas som att ni bryr er om det svenska försvaret. Det är närmast bedrägligt beteende mot svenska väljare. Min fråga är: I stället för att lura väljarna att ni tar ansvar för försvaret, när ska ni erkänna att ni sjabblat bort det?

Anf. 51 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag ska försöka hålla mig på en saklig nivå, till skillnad från frågeställaren.

Vi har vid de två senaste försvarsbesluten ökat resurserna till försvaret. Den kris vi ser nu i vårt närområde, i Ukraina, är allvarlig och måste förstås tas till intäkt för en ny och utökad analys av säkerhets- och försvarspolitik. I detta sammanhang har statsministern sagt – och jag håller med om detta – att han kan tänka sig att öka försvarsanslagen ytterligare utöver de två senaste ökningarna som har skett.

Men det är också viktigt att i detta budgetläge i så fall se till att man får en finansiering på plats. Det är inte så att vi har gratispengar som kan delas ut till var och en eller till de sektorer som verkligen behöver pengar. Då skulle mycket pengar försvinna i väg. Det är viktigt att vi har ordning och reda i de offentliga finanserna. Nu har vi ett ansträngt budgetläge på grund av utgiftstak de närmaste åren. Då är det viktigt att man får en finansiering på plats innan man lovar ut nya pengar.

Anf. 52 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! Det är ett faktum att försvaret har fått mindre pengar i reella termer. Totalförsvarets forskningsinstitut har själva konstaterat detta. Det är förvisso inte bara denna regerings fel. Även socialdemokratiska regeringar har misslyckats kapitalt och mer eller mindre utlämnat folket utan ett fungerande försvar. Det är extremt allvarligt, och ansvar måste utkrävas. I stället för att prioritera fortsatt massinvandring, som är den stora satsningen i er budget, kunde ni kanske ha tänkt på försvaret lite grann.

Försvaret måste byggas upp igen. Värnplikten måste införas på ett sådant sätt att vi kan börja tala om ett totalförsvar. Betydande ekonomiska investeringar måste ske. Sverigedemokraterna är det enda parti som kan leverera och har levererat en sådan lösning. Ingen annan har ens varit i närheten av en sådan ansats.

Vad gör då denna regering i sin tur? Jo, för två veckor sedan aviserade ni genom Anders Borg i stället att ni vill minska anslagen till Försvarsmakten med 333 miljoner kronor de kommande åren. Ridå regeringen Reinfeldt!

Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Låt mig upprepa att försvaret har tillförts medel vid de två senaste tillfällena. Statsministern har också vid ett flertal tillfällen den senaste tiden sagt att han kan tänka sig att ytterligare medel ska gå till försvaret, en uppfattning jag delar. Det är dock viktigt att finansiering kommer på plats.

Vi har olika uppfattningar om ett antal saker. I den här diskussionen handlar det till exempel om värnplikten. Jag tror inte att en återgång till nostalgiska dagar med värnplikt hjälper det svenska försvaret. Försvaret står inför andra uppgifter och andra teknologiska utmaningar, både i Sverige och utomlands. En återgång till det som var förr vore inte bättre. Det var snarare sämre förr. Man ska titta framåt och titta modernt. Vi har numera ett mycket effektivt försvar, som eventuellt behöver ytterligare resurser.

Sedan har vi en annan uppfattning än Sverigedemokraterna om invandringspolitiken. Vi tycker inte att man ska spara pengar på invandringspolitiken, som ni vill. Vi tycker tvärtom att vi ska hjälpa de människor som just nu flyr från fruktansvärda omständigheter i Syrien och annorstädes. Här tycker vi helt olika.

Bristande tillgänglighet som diskriminering

Anf. 54 NINA LARSSON (FP):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Erik Ullenhag.

I måndags presenterade statsrådet och regeringen en lagrådsremiss med förslag om att bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering. Företag och myndigheter som inte gjort skäligen anpassningar ska kunna bli skyldiga att betala diskrimineringsersättning. Liknande lagstiftning finns sedan länge i bland annat USA. Vilka långsiktiga effekter för Sverige tror statsrådet att det kan ha att enskilda som har missgynnats av att det exempelvis inte har funnits ramper vid entréer till butiker eller restauranger nu får möjlighet till upprättelse och ersättning?

Anf. 55 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Jag tackar för frågan. I grunden handlar den nya lagstiftningen om att ha tydliga rättighetsperspektiv för den enskilde. Om någon med funktionsnedsättning inte kan komma in på ett varuhus eller inte kan boka en biljett kan det redan i dag vara olagligt, för det finns i grunden ett regelverk som säger att samhället ska vara tillgängligt. Men det som är frustrerande för dem med funktionsnedsättning som inte kan boka den där biljetten eller inte kan komma in är att de inte har kunnat driva sitt eget ärende. Det beror i grunden på att vi har en annan lagstiftningstradition än länder som USA, där man har mer individuella rättigheter.

Frågeställaren frågar mig vad det här ger för långsiktiga effekter. Den viktiga och principiella förändringen är att vi ser individuella rättigheter. Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ska inte handla om ett samhälle som är goda gåvors givare, utan det ska handla om att det är en rättighet för mig att fullt ut delta i samhället.

Det här är en fråga som har utretts under 20 års tid. Det är därför med en viss glädje som alliansregeringen nu har gått i mål. Det är flera regeringar som har försökt tidigare. Vi hoppas att vi också får stöd för detta i riksdagen.

Anf. 56 NINA LARSSON (FP):

Fru talman! Jag tackar Erik Ullenhag för det mycket glädjande svaret. Jag har en följdfråga: Inom vilket eller vilka samhällsområden tror du att detta kan ha särskild effekt?

Anf. 57 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Det återstår att se. Detta är en lagstiftning som gäller över alla de samhällsområden som diskrimineringslagen täcker. Personer i funktionshindersrörelsen som själva har funktionsnedsättningar pekar på bristande tillgänglighet när det gäller till exempel att komma in på varuhus, boka biljett eller åka tåg. Det finns ett antal områden. Det blir en prövning i det enskilda fallet, och jag som statsråd ska inte peka ut vad jag tror att lagstiftningen kommer att leda till.

Däremot kan vi titta ut över andra länder och se vad denna lagstiftning har betytt i USA, Norge och andra länder som infört den. Där har man fått ökad tillgänglighet och ett ökat rättighetsperspektiv tack vare denna typ av lagstiftning. Det har blivit mer naturligt för den som driver en verksamhet att se till att den är tillgänglig från början.

Sedan ska vi som inte har funktionsnedsättning också påminna oss om att livet kan se lite annorlunda ut. Många av oss som i dag inte har funktionsnedsättning kommer en dag att gå med rullator och kan då ha nytta av den lagstiftning som förhoppningsvis träder i kraft den 1 januari nästa år.

Det svenska jord- och skogsbruket

Anf. 58 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S):

Fru talman! Min fråga går till landsbygdsministern.

De gröna näringarna är på många sätt och av många anledningar en stomme i det svenska näringslivet. Om det hoppas jag att jag och lands-

bygdsministern är överens. Problemet uppstår när regeringen sänder ut signaler om att så inte är fallet.

När Anders Borg dömer ut det svenska jordbrukets framtid är det ett symptom på en inställning som ändå har fått verka ett tag. Det resulterar bland annat i att vi i dag inte minst i mitt hemlän Västerbotten kan se hur antalet ansökningar till jordbruksprogram och skogsprogram minskar vilket gör att man måste ställa in en del utbildningar.

Det sker samtidigt som vi vet att inom till exempel skogsindustrin kommer det att vara en enorm arbetskraftsbrist inom den närmaste tiden. Min fråga blir: Hur ser landsbygdsministern på den typ av uttalanden som finansministern gör? Ser ministern problemet och konsekvenserna av den typen av uttalanden för framtidshoppet i den branschen?

Anf. 59 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Jag sade i ett tidigare frågesvar och har sagt det många gånger, och jag upprepar det gärna, att vi har förutsättningar att producera mer mat i vårt land. Jag tycker att vi ska göra det av många skäl. Vi har förutsättningar för det. Det ger jobb i den så kallade primärproduktionen. Det ger dessutom jobb i de efterföljande förädlingsleden där oftast de många jobben finns.

Det förutsätter i sin tur att vi även fortsättningsvis har duktiga medarbetare i primärproduktionen men också i förädlingsföretaget. Det är då viktigt att kommuner och andra utbildningsanordnare satsar på den typen av utbildningar.

Detta har kokats ihop i två visioner, som är regeringens visioner. Den ena är döpt till Matlandet Sverige. Det har givit påtagliga resultat redan efter några år. Den andra är visionen om Skogsriket Sverige.

Anf. 60 HELEN PETERSSON i Umeå (S):

Fru talman! Tack för svaret, även om jag inte är helt nöjd med det. Jag tolkar ändå landsbygdsministerns svar som att han inte tillsammans med Anders Borg hade talat om uttalandet innan det kom. Jag hoppas att ministrarna sätter sig ned och gör det nu.

Det räcker inte med fina ord om jordbrukets och landsbygdens framtid. Nu krävs det praktisk handling och praktiska åtgärder för att vi ska få tillbaka framtidstron och för att unga ska söka sig till samtliga de gröna näringarna som vi har här. Det ser väldigt bekymmersamt ut.

Landsbygdsministern lyfter fram Matlandet Sverige som en satsning som har gett goda resultat. Jag är väldigt böjd att inte hålla med om det. Ett av resultaten är de problem som vi nu tittar på. Vi har inte unga som söker sig till de branscher som är helt avgörande för vår framtid. Hur tänker ministern lösa detta?

Anf. 61 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Den sista frågeställningen är mer adekvat. Vi måste ha fler unga människor som intresserar sig för matproduktion. Detta tar sig uttryck i regeringens arbete. Det gäller till exempel hur förslaget till hur vi ska använda medlen i den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken har försvenskats.

Där är huvudförslaget att den unga bonden ska tilldelas en extra möjlighet i det arealstöd som finns i de europeiska systemen. Sverige är ett av några länder som utnyttjar den möjligheten. Vi gör det därför att vi vill ha fler unga som etablerar sig som företagare på svensk landsbygd.

Vi intresserar oss också för att få attraktiva utbildningar men också lärlingsjobb som vi har satsat stora pengar på att återinföra i det svenska skolväsendet. Vi måste ha unga människor som också intresserar sig för svensk matproduktion så att vi får de jobb som vi behöver på svensk landsbygd.

Sänkning av studiebidragen

Anf. 62 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman! Jag har en fråga till finansmarknadsministern.

Det gäller det åtstrammingspaket som regeringen lade fram förra veckan. Där ingår det höjda skatter och sänkta bidrag. En av de delar som träffar bidragsdelen gäller studiebidragen inom studiemedelssystemet.

Jag kan nämna för kammaren att i dag får en student på fyra veckor ungefär 9 000 kronor varav ungefär 2 800 kronor är bidrag och resten, ca 6 000 kronor, är lån. Nu är regeringens tanke att man ska föra över från bidragen 300 kronor i månaden till lånen.

Min fråga till finansmarknadsministern är: Är det en vettig sak för studenter i Stockholmsområdet som kanske kommer att bo kvar i Stockholmsområdet? Ska de börja med en ökad skuldsättning för att sedan kunna stanna och gå in på bostadsmarknaden, vilket i de flesta fall leder till en större skuldsättning?

Anf. 63 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Låt mig börja med att åtminstone förklara att det inte är ett åtstramningsprogram. De här pengarna ska användas i ett senare skede. Regeringen kommer i närtid att berätta hur man använder pengarna. Det ska ses som att man skapar ett reformutrymme och inte som en åtstramning. En åtstramning behöver vi inte för tillfället.

Låt mig också upplysa kammaren om att de siffror som Björn von Sydow nämner är helt korrekta. Å andra sidan ska man kanske också meddela att studiebidraget är betydligt högre än vad det var 2006 när regeringen tog över regeringsmakten.

Dessutom är det så att regeringen ökar studiemedlen med 1 000 kronor per månad för studenter. Det gör att de löpande utgifterna blir lättare att bära genom att den totala finansieringen blir större. Sedan har jag lite mer att berätta, men det får jag spara till mitt nästa inlägg.

Anf. 64 BJÖRN VON SYDOW (S):

Fru talman och herr statsråd! Statsrådet är ansvarig för låneproblematiken i svensk samhällsekonomi. Den är i hög grad knuten till bostadsmarknaden, och den gäller dem av oss som bor i Stockholm.

Min fråga syftar till att belysa följande. Är det vettigt att ha den signalen till unga människor som läser särskilt här i Stockholm på våra lärosäten: Nu ska du lägga om din framtid på det sättet att du redan ungefär i

20-årsåldern börjar bygga upp dina skulder för att sedan väl ute i yrkeslivet försöka få tag på en bostad.

Finansmarknadsministern är den som är ansvarig i regeringen för det som finansmarknadsministern seriöst uttalat många gånger: Det finns problem med skuldsättningen hos individerna.

Anf. 65 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Tack för frågeställningen, som jag tycker är väldigt viktig.

Det är precis som Björn von Sydow säger. Förslaget är att sänka studiebidragsdelen med 300 kronor. Å andra sidan är den betydligt större än vad den var 2006.

Vad regeringen gör utöver detta är att de reformer som har ägt rum och kommer att äga rum till stor del kommer utbildningsväsendet till del.

Vi har också gjort det mer lönsamt att arbeta och även investera en del av sin ungdom i studier för att få lite bättre betalt när man går ut i arbetslivet.

Till detta kommer att vi ganska dramatiskt har ökat den del som du kan tjäna utan att man naggar på studiemedlet.

Detta sammantaget gör att det återstår att se om studenterna får mer lån eller inte. Det kan till och med bli tvärtom i och med att lönedelen för hur mycket de kan arbeta utan att få minskade studiemedel har ökat så mycket.

Den svenska livsmedelsexporten

Anf. 66 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! Min fråga går till landsbygdsminister Eskil Erlandsson.

Som landsbygdsministern lyft fram här och vid många andra tillfällen tidigare är det viktigt att det skapas nya jobb inom livsmedels- och jordbrukssektorn. Matlandet Sverige har lyfts fram som en viktig del i den satsningen.

Vad händer när det gäller svensk livsmedelsexport? Hur utvecklas den? Det är också en del i hur vi kan skapa fler jobb i Sverige inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Hur utvecklas exporten av svenska livsmedel?

Anf. 67 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågeställningen! Gott, är det korta svaret.

Livsmedelsexporten är en av två branscher som ökar trots en lågkonjunktur i världen som är ganska djup. Den andra sektorn är vår läkemedelsexport.

Under det senaste året har vår livsmedelsexport ökat med 9 procent. Vi har passerat drygt 60 miljarder kronor i livsmedelsexport, vilket ger många jobb i vårt land.

Jag gläder mig åt det och hoppas att den ska fortsätta att öka. Vi behöver fler jobb i alla delar av vårt land.

Anf. 68 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Fru talman! När det gäller frågan om Matlandet vill jag gärna fråga om landsbygdsministern kan se möjligheterna att lyfta fram goda exempel.

Jag träffade på lunchen skolkökschefen i Tyresö, som jag förstår utgör ett gott exempel på att vi har goda möjligheter att lyfta fram svenska livsmedel. Men tyvärr tar det tid för kommuner och andra att anpassa sig till det. Vad kan vi göra mer på det området för att lyfta fram svenska livsmedel?

Anf. 69 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! På den offentliga sidan finns det några saker som jag har argumenterat för och som nu börjar tränga igenom i den offentliga sektorn, alltså i kommuner och landsting, och dess mathantering.

En sådan sak är att dela på upphandlingarna när man handlar mat i en kommun till ett skolområde eller vad man nu handlar maten till. Jag brukar exemplifiera med ris och potatis och att man inte köper det i samma upphandling eftersom det inte finns så många svenska producenter av både ris och potatis. Om man handlar det var för sig ökar chanserna att det blir någon närodlad potatis som används i skolköket, om det är där potatisen ska användas.

Ett annat sätt är att också använda sig av de krav som jag tycker att man ska ställa på produkter som handlas in till den offentliga sektorn. Om man vill ha högkvalitativa produkter ställer man krav på att det ska vara sådana. Det svenska samhället har sett till att vi har högkvalitativa produkter, apropå att vi har en rigid lagstiftning.

Arbetsförmedlingarnas administrativa börda

Anf. 70 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till arbetsmarknadsministern. Den rör Arbetsförmedlingens verksamhet på de små kontoren i de mindre kommunerna.

Häromdagen fick jag ett brev med ett riktigt rop på hjälp från en arbetsförmedlare som jobbar på ett kontor som bevisligen har haft bra verksamhet under många år. Hon skriver: Nu har vi kommit så långt att de små kontoren inte längre har resurser att göra företagsbesök, vilket är livsviktigt för matchningsuppdraget. Vi drunknar i administration och kontrolluppgifter åt alla de håll. Flera av mina kolleger är långtidssjukskrivna.

Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern. Jag vet att ministern inte tänker lägga fram några propositioner under sin tid som arbetsmarknadsminister. Men någonting måste väl ministern vara beredd att göra för att minska den administrativa bördan ute på arbetsförmedlingarna. Vad är i så fall det?

Anf. 71 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Jag tackar Berit Högman för frågan. Arbetsförmedlingen har en enormt viktig uppgift. Även om jobben inte skapas just där har

Arbetsförmedlingen uppgiften att matcha arbetssökande och arbetsgivare.

Jag har varit tydlig i mitt fokus: Arbetsförmedlingen behöver också jobba ännu mer med just arbetsgivarkontakter. Många av de personer som söker sig till Arbetsförmedlingen för att komma i arbete har inte själva dessa kontakter och nätverk. Därför är det viktigt att Arbetsförmedlingen i sina uppdrag också prioriterar att vara ute hos arbetsgivarna.

Hur Arbetsförmedlingen organiserar sig, var man har sina lokalkontor och hur man organiserar sin inre verksamhet är i grunden en fråga för Arbetsförmedlingen. Jag tror att det är viktigt att man jobbar med att effektivisera en del av de interna strukturerna just för att kunna lägga mer tid på de arbetssökande och på arbetsgivarkontakter.

Anf. 72 BERIT HÖGMAN (S):

Fru talman! Det är inte särskilt effektivt när arbetsförmedlarna blir långtidssjukskrivna på grund av för hård arbetsbelastning och för mycket administration. I de aktuella fallen stänger man nu Arbetsförmedlingen en dag i veckan i detta arbetsmarknadsområde, och tyvärr är det inte unikt. Det kan knappast vara till gagn för de arbetssökande, och det kan inte vara till gagn för de företag som behöver arbetskraft. Vart femte arbetstillfälle går till spillo i det här landet därför att det inte finns arbetskraft. Alltså har matchningsuppdraget misslyckats.

Återigen: En ny generaldirektör är säkert bra. Men han kan inte råda bot på regeringens havererade arbetsmarknadspolitik. Något förslag borde ministern ändå överväga att lägga fram för att komma till rätta med bekymren. Vi har 400 000 arbetslösa människor i det här landet, och ministern tänker inte lägga fram några förslag, utan hon är nöjd. Har jag uppfattat det rätt?

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Frågeställaren vet lika väl som jag att det inte är med lagar man förändrar Arbetsförmedlingen. Vi gör saker som man kan göra. Vi har till exempel tillsatt en översyn som är otroligt viktig för hur man ska kunna vässa sina insatser så att de som verkligen behöver det får bättre hjälp. Det har inte gjorts sedan mitten av 90-talet.

Framför allt tror jag att det är viktigt att man på Arbetsförmedlingen jobbar ut mot arbetsgivarkontakter. Regeringen har särskilt skrivit in detta i regleringsbrevet för att verkligen fokusera på det som egentligen är Arbetsförmedlingens grundläggande och självklara uppdrag.

Låt mig vända på det hela. Jag vet att Magdalena Andersson, Socialdemokraterna, har lyft fram frågan om att kunna spara 10 miljarder kronor i de 20 största myndigheterna. Det tror jag inte är rätt väg att gå, för de arbetssökande ska inte behöva möta färre arbetsförmedlare. Arbetsförmedlingen behöver jobba med att effektivisera så att mötet och kontakterna med arbetsgivare och arbetssökande blir bättre. Här finns mycket kvar att göra och att ta tag i för en ny generaldirektör.

Anf. 74 SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Norman.

Den statliga närvaron i hela landet är viktig. Det har också riksdagen vid flera tillfällen påtalat och uttryckt när det gäller utlokalisering av våra myndigheter från huvudstaden.

Tyvärr har inte alliansregeringen brytt sig om den inriktning och det uttryck som har getts här i kammaren. Sedan alliansregeringen tog makten har 34 nybildade myndigheter av totalt 45 lokaliserats till Stockholm. Det har inneburit 7 000 nya statliga jobb under de senaste tio åren här i staden – en stad plågad av bostadsbrist och kommunikationsbrist. Värmland har tappat 1 400 statliga jobb. Många små kommuner har drabbats hårt.

Min fråga till statsrådet är: Vilken prioritering har alliansregeringen? Är det inte dags att ta ansvar för hela landet?

Anf. 75 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Det största antalet myndigheter som är nya är ofta utredningar med ett mycket litet antal personer som var och en är en myndighet. Det är ofta rimligt och lämpligt att dessa befinner sig i Stockholm av olika skäl.

Men när vi talar om större myndigheter och verksamheter har inte alliansregeringen någon annan ambition än den som frågeställaren nämner: Det är viktigt och bra för många myndigheter och många landsändar att vi får ut statliga företag och statliga myndigheter till många delar av landet.

Jag ser inte att regeringen har någon annan ambition än den som frågeställaren nämner.

Anf. 76 SVEN-ERIK BUCHT (S):

Fru talman! Följden av de förslag ni har lagt fram och det som ni har drivit är att många små orter har tappat statliga jobb. Om man tar en liten ort med 5 000 invånare som Övertorneå motsvarar 20 jobb där 4 000 jobb i Stockholm. Det är klart att detta är oerhört besvärande för de mindre orterna i vårt land.

Ni lägger verksamheten på de ställen där man har de absolut högsta hyrorna – innanför tullarna. Där är hyrorna fyra till fem gånger så höga som ute i landet. Detta är ett högt pris som landets skattebetalare får betala: 22 miljarder bara i lokalkostnader för våra myndigheter. Är det inte dags att ta ansvar för hela landet?

Anf. 77 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Som frågeställaren säkert vet är det inte just jag som är ansvarig för frågan i regeringen. Men jag kan försäkra frågeställaren att det inte finns någon annan ambition än den som frågeställaren själv ger uttryck för.

Jag kan gärna tillse att ansvarigt statsråd får del av denna debatt mellan mig och Sven-Erik Bucht. Jag kan försäkra att vi jobbar med att förse olika delar av Sverige med statliga myndigheter och statliga företag.

Frågestund

Anf. 78 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Min fråga går till socialförsäkringsministern.

Under Alliansens tid i regeringen har utanförskapet kraftigt minskat. Allt fler har gått från aktivitets- och sjukersättning till en tillvaro där de ges möjlighet till självförsörjning och får möjligheten att garantera en skälig levnadsstandard för sig och sin familj.

Trots de positiva effekter som 2008 års sjukförsäkringsreform har in-
neburit ser vi än i dag en del orosmoment.

Utvecklingen av den korta sjukfrånvaron är ett sådant moment, inte minst vad gäller kvinnor. I en rapport som lades fram av Försäkringskassan i november förra året kom det fram att män och kvinnor är sjuk-skrivna i jämförbar utsträckning fram till att de får sitt första barn. Två år efter detta är sjukfrånvaron för kvinnor i snitt dubbelt så hög som för män.

Min fråga till socialförsäkringsministern blir därför om han delar min oro för denna utveckling och vilka förebyggande insatser han i dagsläget anser vara mest akuta för att komma till rätta med detta.

Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! På frågan svarar jag ja. Jag delar oron för detta. Jag tycker att det är en av de saker som vi tydligast ser nu inom ramen för en mycket lägre total sjukfrånvaro. Vi ser speciella saker mycket bättre. Vi ser till exempel den korta sjukfrånvaron som ökar. Vi ser kvinnors sjukfrånvaro. Vi ser psykisk ohälsa. Vi har en mer detaljerad bild av läget.

Det här är inget nytt haft problem dess värre. Vi har sedan 80-talet haft markanta skillnader mellan män och kvinnor, men ingen har egentligen gjort någonting åt det.

Vi tog initiativ till studierna som frågeställaren nämnde, bland annat en medicinsk studie och en mer försäkringsmässig studie som i praktiken kom fram till att fram till första barnets födelse i en familj har man en mycket låg och jämn sjukfrånvaro, men sedan sticker det i väg. Kvinnor som har höga förväntningar på sig att delta som män i arbetslivet drabbas mer av sjukfrånvaro än vad män gör.

Jag tror att insikten är första steget. Sedan kan man diskutera vad det här beror på. Är det jobbet, är det livssituationen, är det själva familjebildningen, är det jämställdhetsbekymmer? Den diskussionen tror jag egentligen bara har börjat.

Anf. 80 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Tack för det klarläggandet, ministern! En viktig aspekt att beakta i det här sammanhanget är kvinnornas livssituation generellt, alltså utöver det rent arbetsrelaterade. En allt större del av sjukfrånvaron beror på psykiska diagnoser snarare än somatiska. Det här kan ha underliggande orsaker som är av bredare natur än man kanske först anade.

Min fråga blir: Hur ser ministern på det här problemet och det faktum att en bredare angreppsstrategi kan vara att föredra i ett förebyggande arbete?

Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M):

Fru talman! Det finns som alltid i politiken en betydande risk för väldigt snabba och enkla slutsatser. Jag tror att få frågor lämpar sig så illa för förenklade sanningar som just denna. Det finns ingen enkel lösning, utan det finns komplexa samband här. Det tror jag att man först ska medge för sig själv om man intellektuellt och hederligt ska ta sig an frågeställningen.

Jag tror att somatiska sjukskrivningar och psykisk ohälsa är två sidor av samma mynt. Vi är just nu bättre än någon gång förut i Sverige på att hjälpa människor med traditionella somatiska sjukdomar och fysiska skador snabbt tillbaka till jobbet. Det är en fantastisk framgång. Vi är inte tillnärmelsevis lika bra på att bemöta psykisk ohälsa: Arbetsgivarna är sämre, vi som medmänniskor är sämre, medicinen och läkemedlen är mycket sämre och vi vet mycket mindre.

Fler jobb kräver mycket mer i dag, ska jag också säga. Det är en tuffare arbetsmarknad. Fler jobb kräver mer av intellektuell förmåga, och det trissar upp kraven. Där ser vi en del, och sist men inte minst ser vi jämställdhetsbekymren. Kvinnor kan inte förväntas ha stort ansvar i arbetslivet om inte män tar lika stort ansvar som kvinnor för hem och familjeliv.

Sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning

Anf. 82 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern. Häromdagen presenterades lagrådsremissen *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*. Där finns många bra förslag som kommer att underlätta för personer med funktionshinder. Men vi har en bit kvar, bland annat när det gäller möjlighet till arbete för dem som har en funktionsnedsättning. Jag tänker närmast på Funkautredningens betänkande *Sänkta trösklar, högt i tak* som kom 2012. Dagens regelverk som reglerar möjligheterna till anpassade anställningar och lönestöd kan bli så mycket bättre, och det vore ypperligt om frågan om diskriminering kunde gå hand i hand med ett nytt regelverk och förslag enligt Funkautredningen.

Jag har frågat tidigare, och jag frågar igen: Hur långt har beredningen av betänkandet *Sänkta trösklar, högt i tak* kommit, och när kan vi förvänta oss att ett förslag kommer till riksdagen?

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack för en viktig fråga, Kerstin Nilsson! Det är verkligen viktigt att alla som har en arbetsförmåga också finner en plats på arbetsmarknaden och får stöd och hjälp dit oavsett hinder.

Jag vill tacka riksdagen för tillkännagivandet. Vi har ju tagit emot det, och vi har uppmaningen att bereda frågan skyndsamt. Vi bereder den enligt den gång som vi bereder frågor som kommer från riksdagen.

Jag träffade Funktionshindersdelegationen för någon vecka sedan och samtalade med dem kring det vi ser nu och vad vi gör framöver. Delar av det som finns med i Funkautredningen har vi genomfört. Det handlar om Siusstöd till exempel, och det handlar om tusen nya utvecklingsanställningar på Samhall det här året. Det tror jag är en viktig väg vidare för

den person som har funktionshinder. Men mer måste göras, och mer måste också göras för att arbetsgivare ska öppna dörren så att fler människor ska få ta en plats på svensk arbetsmarknad.

Anf. 84 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Frågan bereds, som sagt. Under tiden har vi ett regelverk som hindrar flera människor med funktionsnedsättning att få eller att kunna återgå till arbete. Om det nu är så att det är de kostnadskrävande förslagen som är besvärande och förlänger beredningen menar vi att vissa regelverksändringar ändå kan göras.

Kan ministern tänka sig att speciellt lyfta ut och fram flera av de icke budgetpåverkande förslagen om regelverksändringar som i dag faktiskt är ett stopp för att människor ska få en anställning?

Anf. 85 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Som jag har sagt kommer vi att återkomma med Funka-utredningen och de delar som finns i den. Det finns ju många goda förslag att nu arbeta igenom. Exakt vad vi kommer att återkomma till och när kommer jag inte att meddela här i dag, men vi återkommer självklart eftersom riksdagen har gett oss det tillkännagivandet men framför allt för att det *är* en viktig fråga att fler personer med funktionshinder som medför en nedsatt arbetsförmåga – och det finns en bred enighet här i riksdagen kring det – kommer in på arbetsmarknaden. Förra året var det 64 000 personer med en funktionsnedsättning som kom in, men det behöver bli ännu fler, därför att vi vet att det är många som knackar på dörren till ett jobb.

Hur kan vi tillsammans underlätta detta? Till exempel genom olika stöd och genom att uppmuntra och kontakta arbetsgivare att jobba ännu mer aktivt med frågan. Jobben skapas där ute hos privata och offentliga arbetsgivare. Som jag har sagt tidigare har det offentliga verkligen mycket att göra på det här området för personer som har en funktionsnedsättning.

Matlandet Sverige

Anf. 86 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till landsbygdsminister Eskil Erlandsson och fokusera på Matlandet Sverige.

Det talas mycket om en så kallad livsmedelsstrategi i vårt land från olika håll, men det är ytterst få som egentligen kan definiera vad det innebär. Alliansregeringen har ju valt att satsa på Matlandet Sverige som är en rejäl satsning just på den svenska livsmedelsproduktionen. Det är för övrigt den första och den enda satsningen på svensk mat som någon regering har gjort. Vi har nu satsat 1 miljard på detta.

Inte minst från oppositionen får vi ofta höra påståenden som att Matlandet Sverige är ett pr-jippo, att det har försvunnit 15 000 jobb och att Matlandet Sverige inte är till för bonden.

Vad är landsbygdsministerns kommentar till den här typen av påståenden?

Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! Tack för frågan, Bengt-Anders Johansson! Vi kan konstatera att sedan visionen om Matlandet Sverige etablerades har vår export ökat ganska rejält, och det har den gjort i en tid då vi dessutom i princip hela tiden har haft en internationell lågkonjunktur. Turistströmmen till vårt land, för vilken maten är en viktig del, har också ökat riktigt mycket. Mätningar visar oss att turister i dag äter mat i vårt land för i storleksordningen 34 miljarder kronor varje år. Hälften av den här maten äts på restaurang, och det ligger alltså många jobb i det här.

Vi kan konstatera att totalt 9 000 jobb har tillskapats enligt den statistik som är tillgänglig inom de fokusområden som vi har i Matlandet Sverige, apropå att kunna påvisa resultat som är påtagliga och riktiga och dessutom många gånger har varit av betydelse för den lilla byn där jobben är allra viktigast.

Anf. 88 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M):

Fru talman! På vilket sätt tror landsbygdsministern att en livsmedelsstrategi skulle kunna bidra mer till satsningen på Matlandet Sverige för att öka den svenska livsmedelsproduktionen? Mot bakgrund av att det nu bland annat på initiativ från regeringen har tillsatts en utredning via Jordbruksverket när det gäller exportsatsning och att det dessutom har tillsatts en utredning när det gäller konkurrenssituationen för det svenska jordbruket behövs det så mycket mer just nu.

Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Fru talman! En strategis betydelse beror ju alltid på innehållet. Som Bengt-Anders Johansson framförde har regeringen valt att tillsätta en utredning för att ta reda på vilka hinder som finns för att den utveckling vi nu ser ska fortsätta, det vill säga en utveckling där vi producerar mer mat i vårt land och där fler och fler blir sysselsatta inom matsektorn i alla delar av vårt land. Det tror jag är ett sätt och en viktig del i att komma vidare i det här arbetet.

Vad är hindren för att ytterligare tillväxt ska ske vad gäller till exempel jobb i alla delar av vårt land? Att ta reda på det bedömer jag är den viktigaste ingrediensen för att saker och ting ska bli verklighet, vilket jag tror att vi alla vill.

Lönediskriminering av kvinnor

Anf. 90 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till Elisabeth Svantesson.

I dag är det så att kvinnor slutar att få betalt kl. 15.53 en normal arbetsdag. De jobbar alltså gratis mellan 15.53 och 17.00. Det beror på lönediskrimineringen.

Det här bidrar starkt till att kvinnors livsinkomst är 3,6 miljoner lägre än mäns och att varannan kvinna som går i pension blir garantipensionär, det vill säga i praktiken fattigpensionär.

Ett effektivt sätt att komma åt de här osakliga löneskillnaderna är lönekartläggningar. I dag behöver man bara göra det vart tredje år. Diskrimineringsombudsmannen föreslår att man ska göra det varje år för att

komma åt skillnaderna och för att inte glömma bort hur man gör kartläggningen.

Min fråga är därför: Kan ministern tänka sig varje år?

Anf. 91 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! Först försökte landsbygdsministern besvara frågan; sedan ställdes den till arbetsmarknadsministern. Men den hamnar på mitt bord eftersom jag ansvarar för diskrimineringslagstiftningen.

Vi vet att lönekartläggningar är effektiva, och vi vet att de har fungerat historiskt sett. När man får svart på vitt om löneskillnaderna mellan kvinnor och män blir det svårare att inte göra någonting åt situationen.

För några år sedan gjorde regeringen bedömningen att man skulle göra dem mer sällan. Det var av regelförenklingsskäl – vi behöver minska regelbördan på framför allt små och medelstora företag. Sedan har vi haft en diskussion i riksdagen, och det finns ett politiskt tryck i frågan.

Min utgångspunkt är att vi ska återkomma med ett lagförslag om att göra lönekartläggningar oftare. Värdet av dem överstiger egentligen regelbördan, men det är en fråga som bereds i Regeringskansliet för närvarande.

Anf. 92 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det här är en väldigt viktig och brådskande fråga, så jag hoppas att det verkligen händer något så snart som möjligt.

Precis som Diskrimineringsombudsmannen säger är det snarare till hjälp för företagen att göra det varje år i stället för vart tredje år. Det är på grund av att vart tredje år är så pass sällan att man hinner glömma hur man gör. Det är dessutom väldigt effektivt, för man tvingas som arbetsgivare att titta på de löneskillnader som finns, jämföra män och kvinnor och se om det finns osakliga skillnader.

Nästa steg är att åtgärda de här skillnaderna. Om man då gör det här varje år finns det en chans att faktiskt kunna minska lönediskrimineringen.

I dag är det så att det kommer att dröja 67 år innan lönediskrimineringen mot kvinnor försvinner om inte takten ökar. De senaste åren har den varit ungefär en minut per år, så jag hoppas verkligen att regeringen kommer till skott i den här frågan.

Anf. 93 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP):

Fru talman! För att uttrycka mig väldigt konkret kan jag säga att det finns en utredare som tittar på det och som kommer att presentera sitt förslag i sommar. Direktiven är tydliga: Vi vill se en översyn i enlighet med det tillkännagivande som kommer från riksdagen.

Det här är ett av verktygen för att motarbeta lönediskriminering. Vi behöver göra mycket mer. Vi behöver också titta på de kvinnodominerade yrken, ofta akademikeryrken, där det lönar sig sämre att utbilda sig för en kvinna än för en man.

Det yrke där vi tappat mest i konkurrenskraft när det gäller löner är läraryrket, ett kvinnodominerat yrke där lönerna har gått rakt nedåt jämfört med andra yrken. Vi ser en huvudförklaring i den kommunalisering som Göran Persson genomförde som skolminister, och vi ser ett linjärt

samband mellan minskade löner till lärare och kommunaliseringen. Det är en fråga där partierna för närvarande tycker lite olika, men vi behöver lyfta upp den på bordet.

Vi behöver också göra särskilda satsningar för att ”trycka upp” vissa yrken, vilket regeringen nu gör på till exempel karriärtjänster för lärare.

Men i frågan som frågeställaren ställer är vi helt överens, och jag räknar med att återkomma efter det att utredningen är färdig.

Ungdomsarbetslösheten

Anf. 94 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde har arbetslösheten ökat med över 30 procent. Långtidsarbetslösheten har tredubblats, och ungdomsarbetslösheten är nu så hög att EU beviljar stöd till Sverige för att bekämpa den eftersom man inte anser att den svenska regeringens åtgärder har varit tillräckligt effektiva.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Kommer regeringen att se till att de arbetslösa ungdomarna får ta del av det stödet, och kommer regeringen att se till att ta fram en ny politik för att bekämpa ungdomsarbetslösheten eftersom den nuvarande politiken uppenbarligen inte har lyckats?

Anf. 95 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Patrik Björck, för frågan! Den har vi diskuterat tidigare.

Det är en av våra absolut mest prioriterade frågor att fler unga har ett jobb att gå till. Att starta sitt vuxna liv med att inte ha ett jobb att gå till, att inte känna sig behövd och att inte kunna försörja sig själv är en väldigt problematisk start. Därför har vi aktiva åtgärder inom många områden och många verktyg för att underlätta att jobben ska både växa till och komma fler unga till del.

En del i detta handlar om att sänka kostnaderna för att anställa unga. Det har gett uppemot 10 000 nya jobb för unga. Vi har sänkt restaurangmomsen eftersom vi vet att väldigt många har sitt första jobb i den branschen. Jag möter arbetsgivare varje vecka, senast häromdagen, som berättar för mig att de har kunnat växa just på grund av de här sänkningarna. Det har lett till jobb för unga.

Fru talman! Jag får ta nästa del i nästa svar.

Anf. 96 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Jag hoppas att jag får tacka arbetsmarknadsministern för att hon svarar på mina frågor efter nästa svar, för jag fick inget svar på någon av de två frågorna.

Kommer regeringen att agera och se till att de unga får del av EU-stödet? Det var den ena frågan.

Finns det någon ny politik för att bekämpa ungdomsarbetslösheten eftersom den gamla politiken uppenbarligen inte har lyckats? Det var den andra frågan som jag hoppas få svar på.

Det som arbetsmarknadsministern beskriver, fru talman, är åtgärder som alla dömer ut. Man konstaterar till exempel att om sänkningen av restaurangmomsen har gett några jobb är det väldigt få jobb, och det är i så fall till en kostnad av i runda slängar 1 ½ miljon per jobb. Det är ineffektiva och dyra åtgärder som inte har lett till att ungdomsarbetslösheten har kunnat pressas tillbaka. De har i stället gjort att ungdomsarbetslösheten har ökat.

Min fråga är alltså: Finns det någon ny politik för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten?

Anf. 97 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! På fråga ett om EU är mitt svar att vi är 20 av 28 länder som har regioner som kommer att ta del av stödet. Som jag har nämnt tidigare vid ett flertal tillfällen här i kammaren kommer det via socialfondsmedel. Det är så vi administrerar; det är det bästa sättet att nå ut till den delen av Sverige så att unga får det stöd de behöver för att få jobb.

Den andra frågan handlar om vad vi gör fortsättningsvis. I varje budget lägger vi förslag som underlättar att fler unga får ett jobb att gå till. I sommar sänker vi kostnaderna ytterligare för de yngsta ungdomarna, de under 23.

Vem dömer ut? En del tycker att det kostar pengar, men jag vill säga att prioriteringar kostar pengar. Att prioritera unga kostar, och vi väljer att lägga dessa resurser på de unga för att de ska ha ett jobb att gå till.

Arbetsgivarna som jag träffar dömer inte ut den här satsningen utan säger tvärtom att den har lett till att fler unga faktiskt har ett jobb att gå till.

Att höja kostnaderna, som Patrik Björck vill göra, kommer att påverka jobben i negativ riktning.

Översyn av Arbetsförmedlingen

Anf. 98 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson.

Den 17 mars utsåg regeringen en ny generaldirektör för Arbetsförmedlingen. Strax före utnämningen tillsatte man en utredning som ska göra en översyn av Arbetsförmedlingen, den stora översyn som vi alla känner till. Den ska vara färdig i januari 2016.

Min fråga är därför: Finns det risk att det nödvändiga förändringsarbetet inte kommer i gång omgående utan får avvakta i väntan på att översynen ska bli klar?

Anf. 99 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Tack, Lotta Finstorp, för frågan! När jag presenterade den nye generaldirektören, Mikael Sjöberg, häromdagen var jag väldigt tydlig med att han inte kommer att kunna vila sig i form tills översynen är klar. Det finns jobb att göra på Arbetsförmedlingen här och nu. Det handlar om att effektivisera och jobba bättre mot arbetsgivare. Mikael

Sjöberg kommer att ha mycket att ta tag i från den 17 mars när han börjar sitt arbete.

Jobben är vår viktigaste fråga. Vi ser också att Arbetsförmedlingen har en väldigt viktig funktion – inte att skapa jobb, för det gör arbetsgivarna, men att matcha de arbetsgivare som behöver arbetssökande och de arbetssökande som behöver komma i arbete. Vi har inte gjort någon översyn av Arbetsförmedlingen sedan mitten av 1990-talet. Vi tror att detta är en viktig del också av ett förbättringsarbete på sikt. På lång sikt har vi en översyn, och på kort sikt, här och nu, måste Mikael Sjöberg och hela Arbetsförmedlingen också arbeta på att bli ännu effektivare.

Anf. 100 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Det vore jätteintressant om arbetsmarknadsministern kunde nämna något om översynen och vad den kommer att innehålla.

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Ett fokus i översynen gäller hur vi kan vässa verktyg och insatser. Arbetsmarknaden har förändrats sedan 1990-talet, då vi senast såg över Arbetsförmedlingen. Också sammansättningen av de arbetslösa har förändrats. Det finns andra behov i dag än det fanns tidigare. Då är det också viktigt att de insatser som Arbetsförmedlingen jobbar med blir vassa och träffsäkra.

Det handlar också om hur Arbetsförmedlingen ska jobba med andra aktörer – med kommuner, kompletterande aktörer och andra myndigheter – för att just matchningen av den arbetssökande ska bli så bra som den bara kan. Det är en väldigt viktig fråga. Hur ska samverkan förbättras? In the end handlar det ju om att den som kommer till Arbetsförmedlingen ska få stöd och hjälp och rustas och matchas till ett jobb. Det är det vi förväntar oss av Arbetsförmedlingen.

Anf. 102 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed vill jag tacka ministrar och statsråd för deltagandet i frågestunden, som härmed är avslutad.

8 § Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin

Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU10

Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin (skr. 2013/14:42)

föredrogs.

Anf. 103 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S):

Fru talman! Denna debatt och vårt betänkande kanske upplevs som lite spretiga. Vi behandlar dels Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin, dels ett antal viktiga energimotioner från allmänna motionstiden. Jag tänker uppehålla mig vid Riksrevisionens rapport och några av våra reservationer. Självklart står vi bakom alla våra

reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1.

När det gäller Riksrevisionens rapport kan jag konstatera att vi socialdemokrater är överens med regeringen om synen på rapporten. Det finns värdefulla synpunkter i den som är intressanta att ha med i det fortsatta arbetet.

Programmet för energieffektivisering inom industrin hade som fokus bibehållen konkurrenskraft och ökad takt i energieffektiviseringsåtgärderna. Och där är också vinsterna. Frågan om energieffektivisering – att spara energi och att använda varje kilowatt på smartast sätt – har med detta program kommit upp på företagens vd:ars bord. Det är egentligen det allra viktigaste: att frågan om energianvändning i företaget ligger på ledningens bord. Men kanske är det svårt att räkna siffror på detta. Det blir mer ett förändrat synsätt, vilket är bra för oss alla.

Fru talman! Riksrevisionen har utifrån sin granskning dragit ett antal slutsatser och lämnar, som man ska, ett antal rekommendationer till regeringen. Bland annat säger man att om ett nytt program för energieffektivisering ska införas är det viktigt att fastställa kvantifierbara mål. Det behövs också uppdaterad översikt över de olika målen, vad de innebär och hur de påverkar varandra.

Det behövs också ett förtydligande av målet om energieffektivisering och att man analyserar hur styrmedlen påverkar företagen ekonomiskt och i vilken utsträckning styrningen ger incitament att minska utsläppen. Detta ska rapporteras till riksdagen.

Vi är, som jag inledde med att säga, överens med regeringen om svaren på Riksrevisionens slutsatser: Det är bra att fundera över hur styrmedel används, så att de inte krockar med varandra och blir improduktiva, och uppställda mål bör vara tydliga och uppföljningsbara.

Det ursprungliga beslutet att införa PFE handlade om bibehållen konkurrenskraft och minskad energiförbrukning, alltså att öka takten i energieffektiviseringen i den elintensiva industrin. Vi socialdemokrater tycker att PFE har varit lyckosamt och vill se en fortsättning i annan form eftersom regeringen har gjort tolkningen att EU:s riktlinjer för statligt stöd inte gav möjlighet att fortsätta med programmet.

Detta ger vi tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet uttryck för i reservation 1, där vi vill att regeringen kommer tillbaka till riksdagen med förslag på lösning för att åstadkomma det som PFE gjorde så bra: att takten i energieffektiviseringen inom den elintensiva industrin ökar och att man också tar till vara de värdefulla erfarenheter som kommit fram från arbetet och också Riksrevisionens rekommendationer om styrmedel med mera.

I övrigt när det gäller energieffektiviseringsåtgärder kommer EU:s energieffektiviseringsdirektiv att hanteras i näringsutskottet och debatteras här i kammaren under våren. Därför lägger jag inte mer tid på denna så viktiga fråga just nu – energieffektivisering är ju det glömda bränslet, och det behöver diskuteras än mer.

Ett annat viktigt område av alla de områden som berörs i betänkandet är biogas, och jag kan konstatera att det är en hel del vackra ord från regeringssidan men knappast någon handling. År 2010 presenterade Energimyndigheten tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket en rapport, *Förslag till en sektorsövergripande biogasstrategi*,

som lade fram ett antal förslag för att stärka biogasens konkurrenskraft och som riktade sig till allt från regering till regioner, kommuner, myndigheter och näring.

Detta var 2010, och senast utskottet behandlade frågan var för ett år sedan, våren 2013. Då var svaret att man avvaktar utredningen om fossilfri fordonsflotta. Nu har den kommit, och i dag svarar man att vi måste vänta ännu längre. Hur länge ska branschen, företagen, jordbruksnäringen med flera vänta på besked om det kommer en nationell biogasstrategi eller inte? Vad vill man med biogasen framöver?

Vi har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet en reservation där vi beskriver vår ambition och syn på framtiden för biogas. Vi vill se en övergripande plan, strategi för hur staten, regioner, kommuner, företag ska kunna samarbeta och utveckla detta till en stark produktion till gagn för miljö, klimat, och hälsa, och vi vill se mål för det. Politiken behöver sätta upp mål som visar på ambition och vilja. Det gör det lättare för företag, forskning med mera att se varthän politiken vill.

Fru talman! Så här på slutet ska jag säga några ord om den så viktiga vattenkraften. Just nu under året är det mycket som sker som rör vattenkraftsproduktionen – allt från vattendirektiv till utredningar och nationella strategier – och det finns ett antal styrmedel som kan vara kontraproduktiva i sin utformning. Vi behöver vattenkraftsproduktionen. Vi behövde den i går, vi behöver den i dag och vi kommer att behöva den i framtiden. Detta är viktigt att slå fast. Här hoppas jag på bred samsyn när det gäller hur viktig vattenkraften är.

Till sist: Just i år är det mycket som sker som rör energipolitiken, och det är viktigt att hålla tungan rätt i mun vid behandling av allt som kommer. Det handlar om EU:s klimat- och energimål 2030, EU:s energieffektiviseringsdirektiv, kontrollstationen för elcertifikat och den aviserade kontrollstationen 2015 som gäller energibalans, kostnad och klimatpåverkan. Dessutom är det val till Europaparlamentet och riksdagsval i höst. Detta innebär att vi politiker i Norden, i EU, i riksdag och regering, i regioner och kommuner, verkligen måste se hur allt hänger ihop och hur olika delar påverkas av olika beslut.

Det är otroligt viktigt för samhället, energisystemet och branschen. Vi måste ha en helhetssyn och helst, som jag alltid tar upp i mina anföranden, en bred parlamentarisk samsyn.

Fru talman! Det skulle ge stabilitet till ett långsiktigt hållbart energisystem.

Med det här sagt yrkar jag än en gång bifall till reservation 1, men jag står självklart bakom alla våra reservationer.

Anf. 104 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Betänkandet som vi debatterar i dag behandlar många olika frågor. Jag väljer att fokusera på det som är huvudfrågan i betänkandet, nämligen energieffektivisering.

Energi är, oavsett form, en resurs som behöver användas klokt, och effektivisering är en central del i en hållbar energipolitik. En klokare användning leder till en minskad användning, som är ett villkor för att man ska kunna skapa ett hållbart och förnybart energisystem. Det ger även stora fördelar för användaren, som kan minska sin sårbarhet och sina kostnader.

Målet bör vara att användningen av energi minskar även när ekonomin växer. Förra veckan var jag i Danmark för att studera deras klimat- och energipolitik. I Danmark har partierna över blockgränserna enats om målet att minska energianvändningen med 7,6 procent till år 2020. Även Sverige skulle behöva ett mål för minskad energianvändning för konkurrenskraftens, industrins och miljöns skull.

Just nu pågår kampen om EU:s klimat- och energimål efter år 2020. I dag finns tre mål, ett för minskade klimatutsläpp, ett för andelen förnybar energi och ett för energieffektivisering. Miljöpartiet har hela tiden förespråkade tre mål, men regeringen har valt att stödja en försvagning i enlighet med EU-kommissionens förslag, som bara är ett bindande mål: ett klimatmål. Det förnybara målet föreslås vara frivilligt, och målet om energieffektivisering släpps helt.

Alliansens motstånd mot energieffektivisering avspeglas också i budgeten. Sedan de lade om energipolitiken 2009 har det skett en halvering av stödet till energieffektivisering. Det innebär att hushåll, företag och kommuner i dag har sämre möjligheter att arbeta med energieffektivisering.

Programmet för energieffektivisering i industrin, PFE, tas nu bort. Regeringen hänvisar än en gång till EU:s regler. Något nytt förslag om hur energieffektivisering i industrin kan ske har regeringen inte lämnat. Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har i dag ett enigt förslag som handlar om att det behövs ett nytt program för industrin och att detta program ska tas fram utifrån de goda erfarenheter av PFE som finns tills i dag.

Det finns mycket att göra för den som ser energieffektiviseringen som viktig för klimatet och konkurrenskraften.

För att stödja arbetet med energieffektivisering föreslår Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet ett införande av vita certifikat. För att öka effektiviteten i energianvändningen har många länder infört system som skapar en marknad för energieffektivisering och minskad energianvändning. Sådana system finns i dag i Italien, Frankrike, Storbritannien, Danmark och Flandern i Belgien samt i över hälften av USA:s delstater.

Utförningen av systemen varierar stort, men gemensamt är att man ger ett ansvar för att energieffektivisering ska ske. Det funkar ungefär som dagens gröna elcertifikat men syftar till att minska energianvändningen.

I ett system med certifikat måste elleverantörer medverka till att elanvändningen effektiviseras med en viss andel av den mängd de säljer. Det är valfritt för bolaget att genomföra åtgärderna själv eller att göra det genom att köpa intyg, så kallade vita certifikat, från andra aktörer som visar att de har minskat energianvändningen. Vilka investeringar som ska godkännas tas fram av energimyndigheten. Det kan handla om byte av fönster eller om elsnåla vitvaror i hyresfastigheter.

Marknaden gör att de billigaste effektiviseringsåtgärderna efterfrågas, vilket ger möjlighet att styra resurserna till de mest kostnadseffektiva besparingsåtgärderna. Ett system med vita certifikat är ett väldigt pedagogiskt verktyg för att stimulera till minskad energianvändning.

Energieffektiviseringsutredningen fastslog redan 2009 att potentialen för effektivisering är väldigt stor och att effektiviseringsåtgärderna är lönsamma på kort sikt för både den enskilde och samhället men att de inte genomförs eftersom det i dag saknas styrmedel. I EU:s direktiv för energieffektivisering förordas nu ett införande av vita certifikat för att man ska ta tag i den viktiga frågan om energieffektivisering. Men den svenska regeringen har i sitt förslag i stället valt det kryphål som finns, som säger att man kan välja andra åtgärder. Regeringen har dock inte preciserat vilka andra åtgärder man föreslår i stället för EU:s förslag om vita certifikat.

Miljöpartiet anser att Sverige behöver införa ett ansvar för smart energianvändning. Alla internationella erfarenheter visar att ett system med vita certifikat är effektivt och fungerar som drivkraft för minskad energianvändning. Jag vill påminna om att den minskade energianvändningen är viktig för de mål som finns i energipolitiken som handlar om att ta hänsyn till konkurrenskraften, att minska vår sårbarhet och att minska miljöpåverkan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 105 ANNA HAGWALL (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservationerna 5, 8 och 19.

Eftersom vi redan har debatterat energipolitik mycket i samband med betänkande NU9 ska jag bara berätta hur vi tänker angående våra tre motioner i det här betänkandet.

Vi har en motion om energieffektivisering i byggnader, då vi önskar att energieffektiviseringen ska gå lite fortare. Riksdagen bör uppmana regeringen att införa ett system med energieffektiviseringslån så att bättre finansieringsmöjligheter för att genomföra upprustning och renovering av bostadsbeståndet skapas. Detta skulle påskynda en samhällsnödvändig effektivisering. Samtidigt skapas fler arbetstillfällen och energieffektiva bostäder för framtiden.

Kommunala särkrav rörande byggnaders energiprestanda är ett problem. Enhetliga nationella energikrav för lågenergihus bör införas, då det på sikt skulle bli billigare att bygga. Kravet bör sedan successivt skärpas för att skapa en långsiktigt hållbar och miljövänlig utveckling.

Fru talman! Biogas har i dag flera användningsområden. Enligt min åsikt bör biogasen i första hand nyttjas som drivmedel. Störst samhällsnytta skapas om den används av tunga fordon inom transportsektorn. En central del är att producenten kan ansluta sig till stamgasnätet. Det är önskvärt med en utbyggnad av gasnätet så att nätet når ut till Sveriges jordbruksintensiva regioner, där potentialen att nyttja stallgödsel är stor. Jag anser att riksdagen bör uppmana regeringen att verka för en utbyggnad. En nationellt samordnad kompetens som drar upp riktlinjerna för en nationell gasstrategi bör komma till stånd. Generella regelverk behöver inte nödvändigtvis vara det mest samhällsekonomiskt korrekta. Stordriftsfördelar kan skapas genom att investeringarna koncentreras till geografiskt begränsade områden.

Jag ska säga några ord om vindkraft, som vi redan har pratat om. Jag har redan utvecklat vad vi tycker. Det jag inte har nämnt är att vi tycker att planeringen för vindkraften till 2020 är alltför optimistisk. Det kom-

mer att bli mycket besvärligt att hantera en så stor mängd vindkraft på elnätet. Den vackra svenska landsbygden kommer att förfulas av många vindsnurror, och de boende drabbas av buller och solreflexer.

Därutöver är min uppfattning att de olika subventioner som vindkraften får är ett problem. Som jag redan har sagt tycker mitt parti att elcertifikatssystemet snedvrider konkurrensen. Det är samhällsekonomiskt mycket kostsamt och bör fasas ut.

Anf. 106 KENT PERSSON (V):

Fru talman! Dagens debatt handlar om Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin, PFE, programmet för energieffektivisering. I betänkandet behandlas också en del motioner från allmänna motionstiden.

Ann-Kristine Johansson och Lise Nordin har på ett alldeles föredömligt sätt gått igenom våra gemensamma ståndpunkter när det gäller energieffektivisering inom industrin och förväntningarna på att regeringen ska presentera något nytt som ska ersätta programmet när det löper ut om fyra månader.

Våra tre partier har några gemensamma punkter. Ann-Kristine tog upp biogasens roll, och Lise Nordin talade allmänt om energieffektivisering, som egentligen är den delen inom energipolitiken där mycket lite har hänt. Jag ansluter mig till vad de har sagt, och jag tänker inte upprepa något där.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga Vänsterpartiets motioner, men jag yrkar bifall till reservation 18, Övrigt om vindkraft, där frågan om havsbaserad vindkraft tas upp. Betänkandet som debatterades före pausen handlade mycket om vindkraft, men vi har inte tagit upp potentialen i den havsbaserade vindkraften. Det finns i dag planer på ungefär 35 terawattimmar havsbaserad vindkraft. Det finns klara planer på vindkraft som väntar på anslutning.

Hur ska riksdagen göra? Räcker certifikatssystemet till för att få fart på den havsbaserade vindkraften?

Vänsterpartiet anser att man kan gå den andra vägen, det vill säga upphandla havsbaserad vindkraft. Jag är medveten om att regeringen diskuterar och resonerar i de banorna, men de ligger långt fram. Först vill regeringen söka samverkanslösningar med andra intressenter och andra samverkansmekanismer. Nu visar det sig att det inte finns ett speciellt stort intresse från andra länder att ansluta sig till detta. I stället för att vänta borde man prova att göra en upphandling till bästa tekniska och ekonomiskt fördelaktiga lösning. Så får vi fart på en teknisk utveckling som gagnar Sverige.

Anf. 107 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Vi har i dag att debattera framför allt energieffektivisering. Bland förslagen i betänkandet ingår ett trettiotal motioner från allmänna motionstiden. Betänkandet berör ett flertal frågor. Utgångspunkten är en rapport som har kommit från Riksrevisionen, som har tittat på olika typer av energieffektiviseringsåtgärder inom framför allt industrin.

Fru talman! Jag tänkte börja med just Riksrevisionen och sedan gå vidare på det övriga. Riksrevisionen är en viktig fristående institution som arbetar på riksdagens uppdrag. Den är fristående och tar sig an olika

uppdrag. Riksrevisionen lägger fram olika granskningsrapporter, även i detta fall. Som en generell observation är det viktigt att ta intryck, läsa ordentligt och se vad man kan lära av denna och andra rapporter.

I det här fallet har revisionen tittat på programmet för energieffektivisering, PFE. Det är ett program som egentligen har två syften. Det ena är att minska energianvändningen, och det andra är att värna och stärka konkurrenskraften i de företag som är med i programmet och därigenom svenskt näringsliv. Riksrevisionen har valt att titta på effektiviseringsspåret. Det är intressant att konstatera att de som har deltagit i programmet har minskat sin energianvändning, men om man ska tro Riksrevisionen är det svårt att avgöra hur effektiviseringen står sig i relation till företag som inte har varit med i programmet. Likadant gäller frågan om vilka åtgärder som hade kommit på plats även utan ett program. Det väcker ett antal frågor.

I allt väsentligt har de deltagande företagen varit positiva till programmet. Alliansen har haft en positiv inställning och vill titta på vilka lärdomar som kan dras framåt.

Fru talman! Jag kan tycka att det ligger en del i de synpunkter som regeringen ger uttryck för i skrivelsen. Går det verkligen att jämföra energiintensiva företag i programmet med företag som inte är med i programmet? Det finns vissa metodfrågor. Men alltjämt är utgångspunkten att dra lärdom. Vi tittar nu på en eventuell fortsättning och på vilka lärdomar som kan dras av programmet, liksom när andra styrmedel som används inom energipolitiken utvärderas.

Alliansen kommer att återkomma i framtida debatter om detta program och andra frågor om energieffektivisering med tanke på de direktiv som har kommit från EU under senare år. Vår inriktning är att fortsätta med mer energieffektivisering på bred front i samhället.

Låt mig backa ett steg och lyfta blicken lite grann. När vi talar om energieffektivisering talar vi i praktiken om företagens konkurrenskraft och därmed ytterst om jobben. Det handlar om saker som företag gör utifrån krass ekonomi så att de stärker sin konkurrenskraft. På det sättet värnas företagsamheten och jobben tillsammans med en viktig miljöeffekt.

Alliansens övergripande mål för näringspolitiken är att stärka konkurrenskraften och lägga en grund för fler jobb och växande företag. Utgångspunkten i energipolitiken är att personer, hushåll och företag ska kunna räkna med att tillgången till el och annan energi ska vara tillförlitlig till rimliga priser och med en liten miljöpåverkan. Det är i det perspektivet man ska se den överenskommelse Alliansen slöt 2009. Vi ger ett samlat besked om vad vi vill långsiktigt med energipolitiken. Det ska vara ett robust system på tre ben, nämligen att värna vattenkraften, välkomna mer förnybar energi och öppna för att ersätta befintliga kärnkraftverk. Det sänder en viktig signal om att vi värnar jobb och företag och ger långsiktiga besked för viktiga investeringar.

Jag konstaterar att oppositionspartierna S, MP och V inte ger ett gemensamt besked i en sådan viktig fråga. Jag konstaterar att MP och V har konkreta förslag inom det de kallar en snabbavvecklad kärnkraft redan under nästa mandatperiod, vilket jag tror skulle sända dåliga signaler för viktiga industrier och industrijobb i Sverige.

I betänkandet finns förslag som Miljöpartiet har lyft fram och som rör en viktig principfråga. De gäller hur man ser på långsiktig energieffektivisering, det vill säga om det ska finnas ett absolut tak och mål eller om effektiviseringen ska ses i relation till den energi vi använder i ekonomin och i samhället. Det är en rätt viktig principfråga. Jag delar inte Miljöpartiets uppfattning eftersom jag inte tycker att man ska sätta ett tak för energianvändningen i Sverige.

Vi ska naturligtvis jobba mycket med energieffektivisering. Det tror jag att var och en till mans kan göra i sitt eget hushåll, och företag kan göra det utifrån krass ekonomi och som svar på de styrmedel riksdagen sätter på plats. Men att sätta ett tak för Sverige som nation är fel. Jag vill vända på det och säga att det finns argument för att faktiskt öka användningen av el och annan energi i Sverige. Skälet är att den energin kommer in i omställningen av transportsektorn. Effekten är att vi får mer av industrietablering och mer av företagsetablering i Sverige.

Energiöverenskommelsen och våra besked vad gäller EU:s samlade klimat- och energipaket, det som diskuteras i Europa nu, kombineras, i den mån det går, med så pass långsiktiga, breda och gärna internationella styrmedel som det bara går. Utsläppshandeln på EU-nivå är viktigast. Kombinationen i Sverige är koldioxidbeskattning. Det är en beskattning som har visat sig vara det mest effektiva styrmedlet, som naturligtvis ska fortsätta att användas framåt i tiden i Sverige.

Det kan vara lätt att försöka finna särlösningar utifrån en bransch, en teknik eller på annat sätt. Även jag gör det emellanåt. Men vi ska ändå försöka ha så breda, långsiktiga och internationella styrmedel som det bara går.

Näringsutskottet uppvaktades i morse av Fastighetsägarna. Då väcktes frågan om vilka styrmedel som ska användas framåt i tiden för att få till energieffektivisering i den branschen. Svaret var att inte lägga på en massa nya styrmedel utan i stället använda och utveckla de styrmedel som finns i dag. Det ger bäst styrverkan.

När vi talar om energipolitik och energieffektivisering, fru talman, är det viktigt att tänka in forskning. Under några år ökar de skattepengar som läggs på forskning från 25 till 34 miljarder kronor. En rätt hygglig del av detta går till energirelevant forskning som gör att det kan tas fram nya möjliga lösningar inom våg- och vindkraft, inom elnät och inom biogas och en mängd andra områden. Det är sådant som kanske inte är flygfärdigt i morgon, om en månad eller ens inom ett år, men långsiktigt bygger sådan forskning konkurrenskraft för Sverige.

I betänkandet berörs också vattenkraft. Det kan vara på sin plats, fru talman, att också säga några ord om detta. Det är ett område där verkliga olika miljö- och samhällsmål ställs mot varandra. Ett sätt är att ställa klimatfrågan mot frågan om biologisk mångfald. Det krävs ett politiskt ansvarstagande och en avvägning i frågan. Det finns också en pågående energi- och samhällsdebatt.

Vattenkraften innebär ibland stora ingrepp i miljön. I vattendomar tar producenten ett ansvar. Jag både tror och tycker att de ska fortsätta att ta ett ökat ansvar, men man ska tydligt säga att åtgärderna måste stå i proportion till vad som är rimligt. Vi kan inte ha en ordning i Sverige där viktig och miljöbra produktion straffas ut lättvindigt.

Jag tycker inte att vi har råd med sådan lyx. Tvärtom måste vi värna vattenkraften som utgångspunkt för att den ger en miljöbra el och för att den är avgörande som reglerkraft för annan förnybar energi. Framför allt för att tillgång till energi lägger en grund för fler jobb och växande företag.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 108 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Lars Hjalmered sade i sitt anförande att det är viktigt att jobba med energieffektivisering. Han gav sken av att vi alla skulle vara överens om det, och jag önskar att det vore så. Men som jag sade tidigare lade regeringen om energipolitiken 2009, då man halverade budgetstödet till energieffektivisering för hushåll, företag och kommuner.

Jag vill fråga Lars Hjalmered vad Moderaterna och regeringen har för förslag om energieffektivisering. Nu har man tagit bort det viktiga programmet för åtgärder inom industrin, och man har inte presenterat något alternativ till tre vita certifikat.

Miljöpartiet har lagt fram ett flertal förslag som att skärpa energideklarationerna, att låta dagens ROT-avdrag få användas till energieffektiviseringsåtgärder även i miljonprogrammen och mycket mer. Men jag saknar svar på vad den här regeringen vill göra för att jobba med energieffektivisering.

Vi ser att många andra länder jobbar mycket mer ambitiöst med dessa frågor. Danmark, exempelvis, har ett tydligt mål för minskad energianvändning som partierna på båda sidor av blockgränsen står bakom.

Lars Hjalmered nämnde att Miljöpartiet skulle vilja ha en snabbavveckling. Jag vet inte vad Lars Hjalmered menar med en snabbavveckling. Miljöpartiets förslag är att de tio svenska kärnkraftsreaktorerna ska tas ur drift i takt med att de faller för åldersstrecket.

I år är det fyra av tio kärnkraftsreaktorer som har passerat 40 år, alltså så länge som det var tänkt när de byggdes. Miljöpartiet vill se 100 procent förnybar energi till 2030, vilket är i takt med att kärnkraften tas ur drift.

Vi vill att vi når detta mål på ett hållbart sätt, vilket bland annat innebär att vattenkraften i dag måste ses över så att den klarar moderna miljökrav. Jag är inte särskilt orolig, för den ansvariga myndighetens egen utredning visar att om man ställer miljökrav på vattenkraften skulle det bli ett tapp på 1 ½ terawattimme, vilket är en åttondel av vad vindkraften i dag ger.

Anf. 109 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Till PFE får vi anledning att återkomma. Där tittar vi på lärdomar från det hela. Det är det korta svaret på den frågan.

Utgångspunkten för Lise Nordins fråga var vad vi ger för svar. Det viktigaste för oss är generella styrmedel. Det kan vara ett icke-svar, men en väl fungerande koldioxidbeskattning sätter ett pris på utsläpp och ger en bred styrverkan i samhället. Utvärderingar har visat att det är det effektivaste styrmedlet att använda över huvud taget.

Om vi tittar tillbaka på samlade beslut om klimat- och energipolitik har vi genomfört flera förändringar under de senaste åren. Vi har höjt koldioxidbeskattningen. Vi har tagit bort det undantag som tidigare funnits. Detta är exempel på att vi skärper upp de generella styrmedlen.

Mycket av detta fungerar. Alla som äger ett eget hus tänker på energieffektivisering och funderar på hur han eller hon kan göra hemma i sin villa eller i sitt radhus för att förbättra och underlätta energieffektivisering. Jag tror att det är likadant för de flera företag, så långsiktigt ger detta effekt. Allt behöver inte gå ut på att man ska ha nya incitament och nya styrmedel.

När det gäller kärnkraft och vattenkraft finns det till att börja med olika syn på vattenkraft. Man ställer verkligen olika miljö- och samhällsintressen mot varandra. Det är inte svart eller vitt. Olika miljöintressen står mot varandra, och olika samhällsintressen står mot varandra.

Det är självklart att vi ska värna miljön. Det måste ställas tydliga krav på vattenkraften, men vi måste ändå värna vattenkraftens förmåga. Vi kan inte ha den lyx som straffar ut viktig och miljöbra produktion.

Det som Lise Nordin lyfter fram när det gäller kärnkraften är en snabbavveckling. Ni säger att ni redan nästa mandatperiod ska ta bort viktig kraft ur systemet. Under förra året uttalade sig ert språkrör i Dagens Industri. Hon sade att hon kräver att en rödgrön regering vid en valseger snarast stänger fler kärnkraftsreaktorer, och att basindustrin får räkna med högre elpriser.

Då blir min följdfråga till dig: Instämmer du i hennes ultimatum vid en eventuell rödgrön regering?

Anf. 110 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Jag ska börja med energieffektiviseringen. Lars Hjälmered säger att regeringen föredrar generella styrmedel. Jag instämmer i att koldioxidskatten är ett av de mest effektiva verktyg som vi har att använda.

Problemet är att den här regeringen gör tvärtom. Man har exempelvis tagit bort koldioxidskatten på kraftvärmeverk och nu också på värmeverk. Det har inneburit att kraftvärmeverkens användning av kol har ökat i Sverige. Det tycker Miljöpartiet är en väldigt olycklig utveckling. Det är inte att ta ansvar för klimatet och barnens framtid.

När det gäller det framtida energisystemet är Miljöpartiets mål 100 procent förnybar energi, och vi ska nå det på ett sätt som inte kompromissar med våra miljömål. Ett hållbart energisystem måste klara samtliga av våra miljömål. Det innebär att vi måste se över vattenkraften. Som jag sade säger den ansvariga myndigheten att moderna miljökrav skulle leda till ett tapp på 1 ½ terawattimme, vilket är väldigt lite. Det borde inte vara något problem.

Det största problemet är att kärnkraftverken börjar bli väldigt gamla i Sverige. Det är en månad sedan som OKG meddelade att Oskarshamns reaktor 1 anses vara så gammal och så svår att hålla lönsam i dag att man nu förbereder en ansökan om permanent avstängning.

Miljöpartiets besked är att energimarknaden ska få så tydliga spelregler så att den gör bedömningen av vad som behöver ske för de olika elproduktionsenergislagen. Kärnkraften är nu på väg att tas ur drift. Då kan man antingen – som Miljöpartiet – ha en plan för hur man ska hantera att

den gamla kärnkraften nu faller ifrån eller också kan man göra som regeringen och säga: den som lever får se. Det tycker jag inte är en långsiktigt hållbar energipolitik, och det är inte ett tydligt besked till alla aktörer som är involverade i den energiomställning som nu sker.

Anf. 111 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Lise Nordin säger att marknaden får avgöra detta. Det är lite det som är grundtanken i Alliansens överenskommelser. Vi säger att vi vill värna vattenkraft. Vi välkomnar den förnybara energi som växer till. Och vi säger också att det ska kunna vara möjligt att ersätta befintliga kärnkraftsreaktorer. Det är ett tydligt och samlat besked som ger en signalverkan och är viktigt, inte minst för investeringsviljan när det gäller industri och andra viktiga jobb.

Jag har respekt för Miljöpartiets uppfattning om kärnkraft. Jag delar den dock inte. Jag tycker att det är ärligt och tydligt från er sida när ni säger att ni ska ta bort kärnkraften redan nästa mandatperiod. Jag tror att det är dåligt för Sverige och för svenska jobb.

Ni säger att ni ska ta bort kärnkraftverk nästa mandatperiod och att ni accepterar en minskning av vattenkraftens produktion. Samtidigt lägger ni fram förslag i till exempel Miljömålsberedningen där ni säger att en stor del av den produktiva skogen – 20 procent – ska tas bort ur skogsproduktionen. Skogen är jätte viktig för att få fram biobränslen.

Lägger man allt detta på varandra tror jag inte att man klarar det med energieffektivisering. Samtidigt drabbar det viktiga jobb och företag i Sverige.

Anf. 112 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Lars Hjälmered angående programmet för energieffektivisering, som egentligen är tyngdpunkten i dagens debatt.

Regeringens tolkning för ett bra tag sedan av programmet för energieffektivisering, PFE, är att det inte stämmer överens med EU:s statsstöd. Regeringen har haft tid på sig, och vad jag förstår har arbete pågått med att se över detta och ta fram ett nytt program. Men även den här frågan dras i långbänk.

Jag vill ställa frågan till Lars Hjälmered: När kommer det ett förslag till ett nytt PFE-program? Jag tror att vi är överens om att det här har gjort nytta och är till gagn för industrin och även för att spara energi på ett bra sätt. Kommer det ett program och i så fall när?

Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Egentligen är det ärliga och raka svaret att jag inte vet när ett besked kan ges om detta. Det utreds, det tittas på, det bereds och det dras lärdomar utifrån rapporten från Riksrevisionen. Den i sig kan vara intressant, för man pekar på att minskad energianvändning har kommit till. Men det väcks också en del frågor om den analys som är gjord.

Att jobba långsiktigt med den typen av effektiviseringsåtgärder är såklart viktigt för industriföretag. Jag skulle säga att de generella besked man kan ge i energipolitiken från olika partier och regeringsalternativ också är en viktig signal vad gäller investeringsviljan.

För den här typen av energiintensiva företag, som ju verkar på en global marknad där man inte lätt kan vältra över ökade elkostnader på sina kunder, handlar det också om vilka generellt viktiga näringsvillkor vi har i Sverige. Det handlar om de stora satsningar vi gör på infrastruktur. Det handlar om att få ut gods på en internationell marknad. Det handlar om de generellt ökade forskningspengarna, som bygger konkurrenskraft över tid.

Då vill jag bara komma tillbaka till kärnkraftsfrågan, där vi ger ett samlat besked från Alliansen. Jag har en fråga tillbaka till Ann-Kristine Johansson. Om Åsa Romson säger att hon kräver att en rödgrön regering vid en eventuell valseger snarast stänger flera kärnkraftsreaktorer och att basindustrin får räkna med högre elpriser är frågan: Delar du den uppfattningen? Är det detta vi ska räkna med om det blir så att ni får möjlighet att bilda regering?

Anf. 114 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att man ständigt och jämt återkommer till kärnkraftsfrågan.

Jag ställde frågan om programmet för energieffektivisering och arbetet med energieffektivisering inom industrin, och jag tror att Lars Hjälmered och jag är helt överens om att det är otroligt viktigt. Det program som vi nu diskuterar har gjort skillnad, inte minst att det kom upp på ledningarnas bord. Arbetet har pågått under lång tid på departementet, men ingenting kommer fram.

Kommer det ett förslag när regeringen lägger fram energieffektiviseringsdirektivet för riksdagen? Kan vi tro att det gör det?

När det gäller energipolitiken i stort har vi från socialdemokratisk sida önskemål – jag har tagit upp det i varje debatt – om en bred samsyn och en bred diskussion om hur vi tror att framtidens energisystem ska se ut. Jag håller med Lars Hjälmered: Det är viktigt med långsiktighet. Det är viktigt att ge signaler till samhället, till branschen, till näringslivet och till oss konsumenter om hur det ser ut framöver.

Mitt önskemål är att vi skulle kunna sätta oss tillsammans och fundera på hur det ser ut om 30–40 år och räkna fram vad det är som behöver göras i dag men också långsiktigt.

När det gäller den frågan ser jag fram emot Energimyndighetens utredning. De tittar också på detta: Hur ska energisystemet se ut i framtiden? Den frågan lär vi få återkomma till framöver.

Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Vi kan ta villkoren som utgångspunkt. Energin till stora företag är utgångspunkten i Riksrevisionens rapport, och syftet med programmet var konkurrenskraften och minskad energianvändning. Vad är då vårt bidrag i detta? Ja, vi har ju haft detta program som uppenbarligen har fått effekt – frågan är hur stora effekterna är.

En intressant observation i Riksrevisionens granskning är också att man jämför detta med EU:s utsläppshandelssystem och konstaterar att det på något sätt blir dubbla styrmedel. Man säger: Nja, det kanske trots allt är så att EU:s utsläppshandelssystem är det riktigt viktiga styrmedlet och ger den viktigaste styrverkan för att jobba med energieffektivisering för industriföretag.

Det väcker ett antal seriösa frågor. Vad ger detta extra om man skulle fortsätta med sådana här program? Men vi får återkomma och se svaren i fråga om en eventuell fortsättning av detta.

För övrigt är mitt svar: Det handlar om en bred palett för att kunna ge bra villkor för den här typen av viktiga företag för Sverige. Det är forskningen, våra långsiktiga besked i energipolitiken, infrastrukturen och en serie av andra saker. Där ger vi besked på ett annat sätt, konstaterar jag, än vad S, MP och V gör, som är i avsaknad av ett viktigt gemensamt besked.

Anf. 116 EVA FLYBORG (FP):

Fru talman! Energieffektivisering är en viktig fråga som berör oss alla – var och en av oss som privatpersoner med till exempel isolering, treglasfönster, lågenergilampor och rätt temperatur hemma. Men det är lika viktigt att såväl stat och kommun som industri hushållar med elen och effektiviserar sin verksamhet.

Sverige är stora delar av året både kallt och mörkt med stor efterfrågan på el och annan energi. Vår industri har en struktur som innebär att det går åt stora mängder energi i såväl processer som transporter. Avstånden inom landet men också för exporten är stora och kostar massor av energi. En viktig grundbult i det svenska samhället är därför en god och säker tillgång på billig energi.

Det är mot den bakgrunden vi anser att den svenska energiproduktionen måste säkras för framtiden med beslut redan nu – en energiproduktion som måste vara energieffektiv, koldioxidsnål och stå på egna ben, till exempel som kärnkraften.

Allt är dock inte löst med en ny och ökad energiproduktion. Minst lika viktigt är att vi bejakar ny teknik som gör att vi kan effektivisera vår energianvändning, och det är detta som dagens debatt handlar om. Tekniken går ständigt framåt genom innovationer och den fria marknaden som leder till att mycket runt omkring oss blir allt energisnålare utan att för den skull tappa i kapacitet. Vi kan hitta exempel på detta i vårt vardagsliv med el- och vattensnålare hushållsmaskiner, bränslesnålare bilar och så vidare.

Regeringens lyckade program för energieffektivisering, PFE, kommer att upphöra så småningom på grund av EU:s nya riktlinjer för stöd till miljöskydd. Energieffektiviseringsprogrammen har varit mycket uppskattade, och de har utan tvekan bidragit till att göra den energiintensiva industrin än mer energisnål och effektiv med ny teknik.

Det finns dessutom goda exempel på när industrin och företagen driver på själva utan statens medverkan. Eon har till exempel ett projekt där man hjälper privatkunder att spara el. 10 000 elkunder, eller till och med fler, medverkar i projektet, och hitintills är erfarenheterna mycket goda. Ca 5 procent lägre snittförbrukning har redan uppnåtts. SKL bedriver ett energieffektiviseringsarbete där staten anslagit ett årligt ekonomiskt stöd 2010–2014 om ca 100 miljoner kronor varje år, alltså 400 miljoner kronor. En del länsstyrelser har också satt i gång egna energinätverk för att hjälpa företagen att komma i gång med effektiviseringsarbetet, till exempel Länsstyrelsen i Jönköping.

Allt detta är goda exempel på energieffektivisering där inte staten deltar.

I Riksrevisionens rapport konstateras att det är tveksamt om programmet för energieffektiviseringar har bidragit till betydande effektiviseringar. Däremot kan konkurrenskraften ha gynnats. Detta är för min egen del en tankeställare. Jag vill gärna bidra till ett fortsatt program av liknande karaktär för industrin, och det gör att en djupare analys av Riksrevisionens rapport måste genomföras.

Vilka företag som har deltagit i den referensgrupp som använts är i så fall av stor betydelse. Om det är så att de mest energiaktiva företagen deltagit i programmet, samtidigt som en mer blandad kommitté utgjort jämförelsen, ja, då får det ganska stora konsekvenser för resultatet. Men låt oss analysera detta, och gärna tillsammans!

Det ska dock påpekas att det i alla olika slags program ofta är svårt att bevisa vad som skett inom ramen för ett förbättringsprogram och spill-overeffekter på övrig industri. Vi får ju skäl att diskutera energieffektivisering senare under våren när beslut ska fattas om genomförande av energieffektiviseringsdirektivet.

Fru talman! Jag vill gärna yttra några ord kring de delar i betänkandet som tar upp olika energislagslag.

Om vi börjar med biogas är det en bra energikälla främst för drift av fordon som kan medverka till att vi i Sverige får en fossiloberoende fordonstrafik eller fordonsflotta. Själv kör jag en biogasbil sedan många år tillbaka. Regeringen har redan stora ambitioner på biogasområdet. När det gäller stöd till ny teknik ska det ges i ett initialt skede för att kunna sprida och etablera tekniken. I förra årets budgetproposition avsattes 280 miljoner kronor just till detta ändamål.

Vi måste också slå vakt om den funktion som reglerkraft som vattenkraften utgör. Vattenkraft är en utmärkt förnybar energikälla, och dessutom är den lagringsbar i kraftdammar. Det är därför av yttersta vikt att vi slår vakt om den även i framtiden. Jag säger det eftersom det dess värre hopar sig tunga orosmoln över vattenkraften.

Det delbetänkande som den statliga Vattenverksamhetsutredningen lade fram tidigare i höst kommer att allvarligt ifrågasätta den svenska vattenkraften om den skulle genomföras. Speciellt oroande är den nyprövning av i stort sett all vattenkraft som föreslås. Visst ska vattenkraften leva upp till dagens miljöregler, men det vore förödande om alla givna tillstånd måste omprövas. Allra värst skulle de ca 2 000 små vattenkraftsanläggningarna drabbas av detta.

Fru talman! Det känns också bra att oppositionen fått upp ögonen för energikällor som inte påverkar miljön som vindkraften trots allt gör. Jag har länge talat om vågkraft som en framtida energikälla. Vågornas energitäthet är ungefär tio gånger större än vindens och hundra gånger större än det ursprungliga solljusets.

En annan fördel med vågkraften är att den inte syns eller förstör landskapet. Den stör inte de närboende och använder sig inte av miljöfarliga ämnen. Vågkraften som vi känner den mest är de bojar som finns utanför Lysekil där företaget Seabased nu har en stor provanläggning med lovande resultat.

Men det finns också annan vattenkraft. Minesto är ett Göteborgsföretag som går i spetsen för att utvinna vattenkraft ur tidvatten och långsamt strömmande havsströmmar. Just Minesto fick i förra veckan ett bidrag från det brittiska miljödepartementet på 500 000 pund för att utveckla

teknik kring vågkraft. Företaget omnämndes dessutom i förra veckan på en lista över världens åtta främsta innovationer och genombrott inom kraftteknik under förra året.

Dessa havets motorvägar är enorma energidepåer av kraft som hitintills varit obrukbara som energikälla. Kortfattat kan man säga att kalla djuphavsströmmar med hög salthalt rör sig åt öster och ytliga havsströmmar med lägre salthalt åt väster.

Skillnaderna mellan ebb och flod är som störst i Irländska sjön och utmed USA:s östkust. Just nu har man flera stora försöksprojekt just på dessa platser.

Fru talman! Låt oss inte hamna i samma fälla som andra länder runt omkring oss har gjort genom mindre lyckade energibeslut. Det är inte ovanligt att man numera har så kallade energifattiga, energy poor. Detta är inte något påhittad braskande tidningsrubrik utan bistert allvar i dag. I Storbritannien, som jag nämnt i tidigare debatter, finns det numera uppgifter om att ca 30 000 människor dör varje vinter. 10 000 av dessa dödsfall relateras direkt till dåligt uppvärmda bostäder på grund av att människor inte har råd att betala de höga energiräkningarna. Energiproduktion kan alltså vara en fråga om liv eller död. Principer på papper väger ganska lätt när man står inför en krass verklighet där människoliv kommer att gå till spillo.

Denna fattigdom har nu också nått Tyskland. 17 procent av alla tyska hushåll befinner sig nu i energifattigdom. Tidningen Der Spiegel skriver om en kostnadsexplosion när det gäller energi. Överallt har Tysklands, av de rödgröna beundrade, energirevolution gjort landets energi dyrköpt och opålitlig och förstört de idylliska landskapen. På de farliga koldioxidutsläppen har den däremot haft omvänd nytta, och koldioxidutsläppen ökar i stället i Tyskland.

Enligt uppgifter från i höstas får 600 000 människor i Tyskland varje år sin el avstängd för att de inte längre har råd med de ständigt högre elräkningarna. Låt oss slippa detta i Sverige!

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 mars

CU19 Familjerätt

Punkt 2 (Talerätt i mål om fastställande av faderskap)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 2: 19 SD

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 4 (Adoption)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 4: 19 SD

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 5 (Översyn av vårdnadsreglerna)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

147 för utskottet

19 för res. 7

127 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 1 MP, 16 FP, 18 C, 1 V, 16 KD

För res. 7: 19 SD

Avstod: 88 S, 22 MP, 17 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 8 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 6 (Vårdnaden vid våld mot den andra föräldern)

1. utskottet
2. res. 9 (S, V)
3. res. 10 (SD)
Förberedande votering:
107 för res. 9
19 för res. 10
168 avstod
55 frånvarande
Kammaren biträdde res. 9.
Huvudvotering:
167 för utskottet
106 för res. 9
20 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 M, 21 MP, 17 FP, 18 C, 16 KD
För res. 9: 88 S, 18 V
Avstod: 1 MP, 19 SD
Frånvarande: 24 S, 12 M, 3 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 7 (Riskbedömningar vid vårdnadstvister m.m.)

1. utskottet
2. res. 11 (SD)
Votering:
275 för utskottet
19 för res. 11
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD
För res. 11: 19 SD
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 9 (Automatisk gemensam vårdnad för ogifta föräldrar)

1. utskottet
2. res. 13 (SD)
Votering:
275 för utskottet
19 för res. 13
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD
För res. 13: 19 SD
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 13 (Överförmyndare)

1. utskottet
2. res. 19 (V)

Votering:

165 för utskottet
18 för res. 19
110 avstod
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 1 MP, 17 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 19: 18 V

Avstod: 88 S, 22 MP

Frånvarande: 24 S, 13 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Jonas Eriksson (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 19 (Tvångs- och barnäktenskap)

1. utskottet
2. res. 27 (SD)

Votering:

274 för utskottet
19 för res. 27
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 27: 19 SD

Frånvarande: 25 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Kerstin Nilsson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU7 It-politiska frågor

Punkt 3 (Tillgång till elektroniska kommunikationer)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

164 för utskottet
129 för res. 3
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 3: 88 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 24 S, 13 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU10 Cykelfrågor

Punkt 1 (Infrastruktur och förutsättningar för cykling)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

165 för utskottet

128 för res. 1

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 1: 88 S, 22 MP, 18 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 3 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 2 (Trafiksäkerhet och trafikregler för cykling)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

166 för utskottet

128 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 95 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 2: 87 S, 23 MP, 18 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Fredrik Olovsson (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU18 Mervärdesskatt

Punkt 1 (Skattesatser)

1. utskottet

2. res. 1 (MP)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

24 för res. 1

19 för res. 2

250 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

235 för utskottet

23 för res. 1

36 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2013/14:79
6 mars

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 95 M, 17 FP, 18 C, 1 V, 16 KD
För res. 1: 23 MP
Avstod: 19 SD, 17 V
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU20 Skatteförfarande och folkbokföring

Punkt 1 (Skatte- och avgiftskontroll)

1. utskottet

2. res. 3 (V)

Votering:

164 för utskottet

18 för res. 3

111 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 93 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 16 KD

För res. 3: 18 V

Avstod: 87 S, 1 M, 23 MP

Frånvarande: 24 S, 13 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Per Bill (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 4 (Månadsuppgift)

1. utskottet

2. res. 4 (S, SD, V)

Votering:

170 för utskottet

124 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 1 V, 16 KD

För res. 4: 88 S, 19 SD, 17 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 6 (Beloppsgränserna för beskattning och kontrolluppgift)

Eftersom det hade yrkats på en av två motioner som ingick i res. 6 måste förslagspunkten och reservationen delas upp i två voteringar.

Kammaren hade först att ta ställning till mot. Sk280 av Jörgen Hellman (S) och därefter till mot. Sk409 yrk. 3 och 4 av Leif Jakobsson m.fl. (S).

Punkt 6 delvis (Förtryckta uppgifter om mäklararvode)

1. utskottet såvitt avser mot. Sk280 av Jörgen Hellman (S)

2. res. 6 såvitt avser mot. Sk280

Votering:

148 för utskottet såvitt avser mot. Sk280 (S)

146 för res. 6 såvitt avser mot. Sk280

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag såvitt avser mot. Sk280 av Jörgen Hellman (S).

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 2 MP, 17 FP, 18 C, 16 KD

För res. 6: 88 S, 21 MP, 19 SD, 18 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 6 delvis (Beloppsgränser)

1. utskottet såvitt avser mot. Sk409 yrk. 3 och 4

2. res. 6 såvitt avser mot. Sk409 yrk. 3 och 4

Votering:

183 för utskottet såvitt avser mot. Sk409 yrk. 3 och 4

111 för res.6 såvitt avser mot. Sk409 yrk. 3 och 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag såvitt avser mot. Sk409 yrk. 3 och 4.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 18 V, 16 KD

För res. 6: 88 S, 23 MP

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 16 (Synliga skatter och avgifter)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 9

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 9: 19 SD

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 21 (Personnummer och samordningsnummer)

1. utskottet

2. res. 11 (MP)

Votering:

183 för utskottet

23 för res. 11

88 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 17 FP, 18 C, 19 SD, 18 V, 16 KD

För res. 11: 23 MP

Avstod: 88 S

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 22 (Skydd för folkbokföringsuppgifter)

1. utskottet

2. res. 12 (S, SD, V)

Votering:

169 för utskottet

125 för res. 12

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 16 KD

För res. 12: 88 S, 19 SD, 18 V

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 24 (Registrering av äktenskap som har ingåtts utanför EU)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 14

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 95 M, 23 MP, 17 FP, 18 C, 18 V, 16 KD

För res. 14: 19 SD

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU22 Informationsutbytesavtal med Montserrat

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU11 Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn
Kammaren biföll utskottets förslag.

NU9 Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden

Punkt 1 (Staten på elmarknaden)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

108 för res. 1

19 för res. 2

167 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Arhe Hamednaca (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Roland Utbult (KD) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

168 för utskottet

107 för res. 1

19 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 22 MP, 17 FP, 18 C, 16 KD

För res. 1: 88 S, 1 MP, 18 V

Avstod: 19 SD

Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 2 (Elcertifikatssystemet)

1. utskottet

2. res. 4 (MP, S, V)

3. res. 5 (SD)

Förberedande votering:

128 för res. 4

19 för res. 5

147 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

146 för utskottet

129 för res. 4

19 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 M, 17 FP, 18 C, 16 KD
För res. 4: 88 S, 23 MP, 18 V
Avstod: 19 SD
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Punkt 3 (Nettodebitering av el)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 6 (MP, S, V)

Votering:

147 för utskottet
129 för res. 6
18 avstod
55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 17 FP, 18 C, 1 SD, 16 KD
För res. 6: 88 S, 23 MP, 18 V
Avstod: 18 SD
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 7 (SD)

Votering:

148 för utskottet
19 för res. 7
127 avstod
55 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 2 MP, 17 FP, 18 C, 16 KD
För res. 7: 19 SD
Avstod: 88 S, 21 MP, 18 V
Frånvarande: 24 S, 12 M, 2 MP, 7 FP, 5 C, 1 SD, 1 V, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Riksrevisionens
rapport om energi-
effektivisering inom
industrin*

11 § (forts. från 8 §) Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin (forts. NU10)

Anf. 117 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Vi är många som tycker att energieffektivisering är ganska svårt och komplicerat. Men det behöver det inte vara. Det handlar mycket om vad vi som privatpersoner gör för val i vår vardag. I det lilla kan det handla om bättre information till konsumenterna om energiåtgång

när det är dags att köpa ny tv eller kylskåp. Det kan handla om enkla saker som att byta till lågenergilampor, tilläggsisolera, byta till energieffektiva fönster eller se över sin ventilation. I det stora kan det handla om att erbjuda tydliga ekonomiska morötter för industriföretag att jobba strategiskt med energibesparingar.

Oavsett storlek eller omfattning har insatserna två saker gemensamt: att se till att vi använder våra resurser mer effektivt och att ta till vara den stora potentialen för energieffektiviseringar som finns i vårt samhälle. Dessutom finns det möjlighet att spara pengar, både för den enskilde och för industrin.

När det gäller det sistnämnda har vi under ganska många år, sedan början av 2000-talet, jobbat med PFE, det vill säga Programmet för energieffektivisering i industrin. Programmet, där del 2 nu pågår, innebär att industrin i utbyte mot energibesparingar får lägre energiskatt. Tack vare detta sparade vi under den första, nu avslutade, programperioden nästan en och en halv terawattimme el, vilket motsvarar elförbrukningen i ungefär 60 000 villor.

Energieffektivisering är helt enkelt smart, både för klimatet och för ekonomin. Därför är EU:s mål att öka energieffektiviteten med 20 procent till år 2020 en av de viktigaste frågorna vi jobbar med just nu.

Riksrevisionen har granskat energieffektiviseringsinsatsen inom industrin, det vill säga PFE-programmet. Det gäller främst den första och nu avslutade programperioden, och de kommer med både ris och ros.

Regeringen påpekar att det kan finnas skäl att se över formerna för mål, tillsyn och kontroll om ett liknande program införs igen, vilket jag hoppas. Det kommer i så fall att ske i samband med den energi- och klimatpolitiska kontrollstationen 2015. Regeringen kommer då att presentera en analys och rapport av effekterna av de senaste årens energi- och klimatpolitiska styrmedel, till exempel energieffektivisering, det vill säga PFE-programmet för industrin, energiskatter, elcertifikat, utsläppsrätter med mera.

Det finns ganska mycket att säga om Riksrevisionen. Men dagen har varit lång, och många har redan sagt mycket om detta. Jag tänker därför bara peka på vad regeringen säger om den referensgrupp Riksrevisionen har använt sig av.

När det gäller energieffektivisering har Riksrevisionen jämfört PFE-företag med en referensgrupp och säger att PFE-företagen inte sparar in mer energi än referensgruppen.

Men det är kanske lite tokigt att jämföra äpplen och päron. Vissa företag i referensgruppen var nämligen inte energiintensiva företag utan har väsentligt annorlunda förutsättningar för energieffektivisering än energiintensiva företag.

Generellt anser dock regeringen att Riksrevisionens analys är värdefull att ta med sig när styrmedel för energieffektivisering inom industrin utformas i framtiden.

Världsbanken har i flera rapporter pekat på att världen inte kommer att klara att begränsa ökningen av jordens medeltemperatur till två grader. Snarare riskerar vi en temperaturökning med så mycket som fyra grader till 2060, om inget annat görs, vill säga.

International Energy Agency, IEA, ger i sina senaste årliga rapporter, *World Energy Outlook*, exempel på vad som kan och måste göras för att

världen ska klara tvågradersmålet. De betonar särskilt att vi måste använda energin mer effektivt och att det också är ett bra sätt att stärka konkurrenskraften.

I fjolårets *World Energy Outlook* visar IEA att vi, om vi är målmedvetna och jobbar med tydliga energieffektiviseringsåtgärder, kan minska den beräknade globala ökningen av efterfrågan på energi med hälften till 2035.

Men om vi inte gör mer än vi gör i dag för att använda energin mer effektivt kommer efterfrågan på energi att öka med en tredjedel jämfört med dagens nivåer. En sådan ökning av världens energibehov är lika stor som USA:s och Kinas sammanlagda energianvändning.

I Sverige har vi redan gjort en del för att använda energin mer effektivt, men vi har enorma möjligheter att göra ännu mer. Ett av de senaste förslagen från Anna-Karin Hatt och regeringen handlar om att vi framöver vill att det ska bli obligatoriskt för alla stora företag att göra en energikartläggning av sin verksamhet.

Vi vet att det redan i dag finns många energieffektiviseringsåtgärder som är lönsamma att göra men som inte görs därför att man – som enskild eller företagare – inte vet hur den egna förbrukningen ser ut eller hur stor nyttan med en viss insats skulle vara.

En första förutsättning för att man ska kunna minska sin energianvändning är faktiskt att veta vad man har för användning. Därför har regeringen sedan tidigare gett stöd till exempelvis energikartläggning i små och medelstora företag. Det gör den fortfarande. Det är därför vi har infört möjligheten att få sin el mätt och debiterad per timme.

Herr talman! Jag hoppas och önskar att många stora företag, när det nu blir obligatoriskt för dem att återkommande göra en energikartläggning, kommer att spara rejält, både i pengar och när det gäller energi och miljö. Som vi alla här inne vet är ju den billigaste kilowatten den man aldrig behöver använda.

(Applåder)

Anf. 118 MATS ODELL (KD):

Herr talman! Nu behandlar vi som alla har märkt Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin och främst statens insatser i det program som kallas PFE och som riktas till energiintensiva företag.

Här granskas under första programperioden 101 företag. Det var framför allt företag från massa- och pappersindustrin som stod för den största delen av PFE-företagens energianvändning. Riksrevisionen konstaterar att det är något oklart hur stora energieffektiviseringar PFE egentligen har bidragit till. Man menar att effekterna av PFE är svåra att skilja från effektiviseringar till följd av bland annat höjda priser.

Riksrevisionen blickar också framåt och rekommenderar i sin rapport regeringen att lägga fast mer kvantifierade mål om den skulle föreslå riksdagen att införa ett nytt frivilligt program och ställa krav på ytterligare energieffektivisering för de företag som tidigare deltagit i PFE-program.

Riksrevisionen tycker också att regeringen ska se till att det preciseras på vilka grunder företag som inte uppfyller kraven på energieffektivisering skulle kunna uteslutas från programmet.

Dessutom föreslås att regeringen ska analysera hur styrmedlen för att nå klimat- och energimålen påverkar företagen ekonomiskt och i vilken utsträckning styrningen ger incitament för företagen att minska utsläppen. Sedan föreslås också att regeringen bör ta hänsyn till utsläppens inverkan på EU:s system för handel med utsläppsrätter. Allt detta är klokt.

I regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin redovisar regeringen sina bedömningar av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen för fram i sin granskningsrapport. Där tycker regeringen att rapporten innehåller värdefulla synpunkter för utformning av styrmedel mer generellt, men den tycker samtidigt att slutsatserna om effekterna av programmet för energieffektivisering kan vara väl långtgående.

Risken är helt enkelt att det inte går att jämföra de företag som ingår i PFE och den referensgrupp som Riksrevisionen har använt i sin analys och som också innehåller icke energiintensiva företag.

Man kan inte bortse från att energiintensiva företag, till exempel de företag som ingår i PFE, har väsentligt annorlunda förutsättningar för energieffektiviseringar än icke energiintensiva företag.

Dessutom tycker regeringen att själva utgångspunkten för granskningen är delvis bekymmersam. Den verkar i hög grad utgå från hur mycket programmet antas minska utsläppen av växthusgaser, medan det ursprungliga motivet till att införa programmet tydligt var att den energiintensiva industrin skulle bibehålla sin konkurrenskraft i en allt tuffare global konkurrens. Samtidigt skulle verksamheten naturligtvis bli mer energieffektiv.

Visst har regeringen framhållit att energieffektiviserande åtgärder allmänt sett kan ha en positiv effekt på klimatutsläpp. Samtidigt framgår väldigt klart av det ursprungliga beslutet att införa PFE att det huvudsakliga motivet för programmet var att bibehålla konkurrenskraften för svenska energiintensiva företag.

Här finns också anledning att lyfta fram och stryka under att effektivisering har en relativt obetydlig inverkan på utsläppen av växthusgaser. Hur då? Jo, eftersom all el i Sverige produceras med obetydliga utsläpp av växthusgaser genom att det i första hand handlar om vattenkraft, kärnkraft och lokal kraftvärmeproduktion blir effekterna av minskad elförbrukning i industrin försumbar för utsläppen. Jag tycker inte att detta har beaktats tillräckligt i Riksrevisionens rapport.

Därför är det beklagligt att rapporten lägger så stor vikt vid utsläpp av växthusgas och ger ett så relativt litet utrymme för energieffektiviseringens effekter på svensk energiintensiv industris konkurrenskraft.

Regeringen har löpande rapporterat till riksdagen om de åtgärder den har vidtagit för att öka kostnadseffektiviteten i klimat- och energipolitiken och om de konsekvensanalyser som har genomförts av den förda energi- och klimatpolitiken.

Det handlar bland annat om konsekvenser för industrin av skärpta utsläppsmål på EU-nivå och konsekvenserna för den elintensiva industrin av att begränsa eller rent av slopa undantagen från kvotplikt inom elcertifikatssystemet.

Både utskottet och regeringen delar uppfattningen att det kan finnas skäl att se över formerna för rapportering, tillsyn och kontroll. Därför kommer regeringen att fortsätta att analysera och rapportera effekterna av

energi- och klimatpolitiska styrmedel, bland annat i samband med den energi- och klimatpolitiska kontrollstationen 2015.

Herr talman! Utöver detta innehåller betänkandet inte mindre än 41 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden om olika energipolitiska frågor. Det handlar bland annat om energieffektivisering, biogas, biodrivmedel, vattenkraft och kommunala elbolag.

Samtliga dessa motionsyrkanden avstyrks av utskottet. Det beror bland annat på att det snart kommer en proposition från regeringen i ett antal fall eller – när det gäller motionerna om biogas och biodrivmedel – att regeringen håller på att bereda de förslag som Utredningen om fossiloberoende fordonsflotta har lämnat. Utskottet tycker helt enkelt inte att det vore smart av riksdagen att, innan man har fått de här produkterna och kunnat ta ställning till dem, fatta beslut. Man får helt enkelt hålla sig och motionera på de förslag som kommer ut av den utredningen.

Motionerna om vattenkraft avstyrks för att det just nu pågår ett omfattande utredningsarbete som på olika sätt berör vattenkraftproduktionens framtid i samband med den så kallade Vattenverksamhetsutredningen. Men hav tröst! Det kommer nya möjligheter att motionera på dessa produkter i framtiden.

Tills vidare, herr talman, yrkar jag avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 119 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Näringsutskottet har nu debatterat energifrågor i flera timmar här i kammaren, men det finns några saker som måste klargöras.

Först och främst utgår jag från att näringsutskottets ordförande Mats Odell mycket väl känner till att Sverige är en del av en nordisk elmarknad. Mats Odell sade i sitt anförande att om Sverige skulle energieffektivera skulle det inte ha någon effekt på klimatutsläppen.

Inget kunde vara mer fel. Om industrin, hushållen och företagen i Sverige minskar sin energianvändning innebär det att Sverige kan exportera el till våra grannländer, exempelvis Danmark, som fortfarande har kolkraft. Varje sparad kilowattimme i Sverige innebär att vi kan spara kilowattimmar kolkraft i Danmark. Det är ett av skälen till att Miljöpartiet tycker att energieffektivisering är så viktigt.

Som tidigare sades pekar Internationella energibyran, IEA, ut just energieffektivisering som en av de viktigaste åtgärderna i världens länder för att vi ska kunna klara tvågradersmålet. Kopplingen mellan energieffektivisering och klimat är alltså mycket tydlig.

Jag kan bara beklaga att den här regeringen inte tycks vara särskilt intresserad av åtgärder för energieffektivisering.

Sedan regeringen lade om energipolitiken 2009 har budgetstödet halverats. De verktyg som tidigare fanns för företag, kommuner och hushåll att minska energianvändningen har till stor del tagits bort. Det faktum att regeringen nu också lägger ned PFE-programmet och hänvisar till ytterligare en utredning om nya verktyg är ett tydligt tecken på att den här regeringen inte prioriterar energieffektivisering.

I dag är vi tre partier som tydligt önskar att det tas fram ett konkret förslag på ett nytt PFE-program. Att det är på gång har vi vetat länge. Men regeringen har inte lämnat något förslag på hur industrin kan fortsätta få hjälp med energieffektivisering, utan här står vi med en regering

som hänvisar till en utredning som vi inte vet vad den kommer att innebära – och ingenting har ännu hänt.

Prot. 2013/14:79
6 mars

Anf. 120 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Lise Nordin säger att jag har sagt att energieffektivisering inte har någon effekt på koldioxidutsläpp. Det jag refererar till är att vår elektricitet i Sverige i stort sett är utsläppsfri, eftersom den produceras av vattenkraft och kärnkraft och genom lokal kraftvärmeproduktion. Det tror jag är riktigt.

Visst kan man exportera el – det tycker verkligen Alliansen också. Men jag har inte sagt att det är fel att minska elproduktionen. Jag har sagt att Riksrevisionen har valt att fokusera mycket på koldioxidutsläpp och relativt sett lite på konkurrenskraftsfrågan, som var en stor anledning till att programmet togs fram, och det är det jag talar om.

Visst exporterar vi elektricitet som vi inte använder i Sverige – det är ett rekord i export. Men om Lise Nordin får som hon vill ska vi ju sluta med exempelvis den riktigt stora exportmöjligheten, nämligen kärnkraften. Lise Nordin och jag var i dag på ett seminarium som visade hur det skulle se ut år 2050, när Sverige skulle gå från att vara en stor nettoexportör av elektricitet till att bli en importör, om vi skulle gå efter de tre bindande mål som vi diskuterar – inte just i denna debatt, men som vi diskuterar i näringsutskottet och som det finns en debatt om runt om i Europeiska unionen och dess medlemsländer. Visst är vi medvetna om detta.

Men det är inte minskande utsläpp från den energiintensiva industrin som är den springande punkten, utan det är den stora förändring som det skulle innebära att utveckla svensk kärnkraft, som har betydelse för våra exportmöjligheter.

Anf. 121 LISE NORDIN (MP) replik:

Herr talman! Det här handlar om det betänkande som har rubriken *Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin*. Men jag har noterat att allianspartierna mycket hellre vill prata om kärnkraft än om de förslag som vi har på bordet, som handlar om att regeringen nu har dragit in programmet för energieffektivisering. Jag förstår att Mats Odell och hans allianskompisar är lite stressade av att verkligheten pekar mot att det blir minskad kärnkraft. O1 ses just nu över för en permanent nedstängning därför att den inte längre är lönsam.

Men jag är glad att Mats Odell och jag är överens om att om Sverige energieffektiviserar och minskar energianvändningen här, då gör vi stor klimatnytta, om vi kan ersätta kolkraft i våra grannländer.

Mats Odell säger att Sverige har utsläppsfri el. Vi har uppenbarligen olika utgångspunkter. Miljöpartiet vill att energisystemet i sin helhet ska vara hållbart och klara samtliga miljömål. Därför är den förnybara energin mycket viktig.

Energieffektivisering är också viktigt för konkurrenskraften. Det är mycket som pekar på att Sverige har en lång väg kvar att gå. Ett exempel som jag tycker är inspirerande och som visar på ytterligare möjligheter är att Volvos fabrik i Torslanda i Göteborg upptäckte att deras kolleger på fabriken i Gent i Belgien tillverkade exakt samma bilmodell med halva elanvändningen. Jag tycker att det talar sitt tydliga språk: Det handlar om

*Riksrevisionens
rapport om energi-
effektivisering inom
industrin*

konkurrenskraft. Om Sverige gör av med mer el för tillverkning av samma produkt är det svårare för oss att klara oss i den globala konkurrensen.

Därför prioriterar Miljöpartiet energieffektivisering, för klimatets och konkurrenskraftens skull. Jag som miljöpartist – och jag tror att många av dem som ser den här debatten och väljarna – önskar se vilka förslag regeringen har om energieffektivisering. Just nu ser det väldigt tomt ut, samtidigt som man skär ned stödet till dem därute som jobbar med energieffektiviserande åtgärder.

Anf. 122 MATS ODELL (KD) replik:

Herr talman! Jag är glad att Lise Nordin nu kommer in på det regeringen tycker är det väsentliga, nämligen att energieffektivisering ökar konkurrenskraften. Min kritik handlar om att Riksrevisionen har bortsett från detta. Jag är glad att Lise Nordin och jag nu är överens om detta.

Det som däremot förvånar mig lite grann är att Lise Nordin över huvud taget inte oroar sig över den minskade exportmöjlighet av koldioxidfri el som uppstår om man stänger O1, utan hon gläder sig åt det. Är inte koldioxid som koldioxid viktigt för ett globalt klimatperspektiv? Borde inte Lise Nordin vara oroad över att så mycket exportmöjligheter plötsligt faller bort? Hur mycket mer koleldad el kommer då att finnas kvar?

Uppenbarligen finns det en ideologisk dimension i detta som gör att man blundar för den typen av fakta som annars brukar vara Lise Nordins signum i de här debatterna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

12 § Riksdagens arbetsformer m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU15
Riksdagens arbetsformer m.m.
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

13 § Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet

Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU14
Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet (skr. 2013/14:50)
föredrogs.

Anf. 123 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! Vi ska nu debattera Arktis och Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet. Jag börjar med att yrka bifall till punkt 1 reservation 2.

Sverige har under snart 20 år varit medlem i Arktiska rådet. Under den här perioden har betydelsen av organisationen vuxit. Vi har, förutom de permanenta medlemmarna, en växande skara observatörsstater och organisationer såsom Kina, Tyskland och Indien. Arktis är i dag i många avseenden hetare än någonsin.

Vi får kontinuerligt nya larmrapporter om hur klimatförändringarna och den globala temperaturökningen slår mot Arktis. Tjockleken på isen i Arktis är på en fortsatt rekordlåg nivå. Som vi alla vet får klimatförändringarna snabba och dramatiska effekter vid polerna, och Arktis är en av de delar på jorden där klimatförändringar redan är mycket märkbara. Det är förändringar som får direkta effekter för befolkningen i Arktis, samtidigt som de ger följdverkningar på hela det globala klimatsystemet.

Vad vi än tycker om klimatförändringarna och deras orsaker är det något som vi måste förhålla oss till och påverka. Ett minskande istäcke kommer att leda till nya transportleder till sjöss via Nordost- och Nordvästpassagerna. Vi kan se jämförbara flöden med dem som vi ser i Nordatlanten. Det kommer naturligtvis att förkorta transportvägarna för gods via sjötransport oerhört mycket, men det ökar samtidigt drastiskt risken för olyckor och därmed olje- och kemikalieutsläpp i Arktis. Ett större utsläpp skulle få extremt allvarliga konsekvenser då saneringen är väldigt svår, och nedbrytningen av skadliga partiklar tar lång tid vid de extremt låga vattentemperaturerna som vi har däruppe.

Vi anser att det behövs stora ansträngningar för att långsiktigt skydda den känsliga arktiska miljön och stödja den lokala befolkningens ekonomi, hälsa och kultur. Samma anda av samarbete och hänsyn bör eftersträvas som föregicks när Antarktis skyddades, trots att de två polerna skiljer sig i flera avseenden.

Vi socialdemokrater hade gärna sett att det i regeringens strategi för Arktis fanns en bättre bild av klimatarbetet. Regeringen verkar främst ha lagt fokus på anpassningen till ett förändrat klimat men inte så mycket på hur vi aktivt kan arbeta för att i så stor utsträckning som möjligt minska den mänskliga påverkan.

Målet måste vara att få till stånd bindande juridiska regelverk till skydd för den känsliga arktiska miljön. De delar av Arktis som historiskt har varit skyddade, på grund av ett permanent havsistäcke, måste skyddas med ett starkt bindande regelverk och fredas från naturgas, oljeexploatering, fiske med destruktiva redskap samt fiske på hotade bestånd.

En del i problemlösningen är forskning, forskning för att utveckla nya tekniker som gör att vi kan hantera problem med utvinning av mineraler, sanering av utsläpp med mera på ett bättre och säkrare sätt. Vi har i dag det som kallas Arktiska universitetet som består av 70 medlemsorganisationer, universitet och högskolor. Från Sverige ingår Luleå universitet, Umeå universitet och Mittuniversitetet som alla bedriver bra forskning om Arktis.

I regeringens strategi för Arktis skriver de att detta nätverk höjer kvaliteten på utbildningarna och forskningen. Det rimmar samtidigt väldigt illa med de neddragningar som drabbar de här universiteterna. Regeringen drar ned på utbildningen i tider när vi behöver mer forskning och mer kunskap kring exempelvis hur vi kan mildra vår påverkan på klimatet. Det är fler med mig som undrar om det verkligen är rätt väg att gå när

regeringen i sin strategi uttryckligen vill höja kvaliteten på utbildningen och forskningen.

När vi nu har möjlighet att tala om regeringens arbete i Arktiska rådet är det viktigt att vi tydliggör vad vi menar när vi talar om Arktis. Om vi ska använda den vida definitionen av Arktis är det från den 60:e breddgraden, och då börjar regionen i höjd med sisådär två mil norr om Uppsala. För att vi ska kunna utveckla en tydlig och effektiv politik kring Arktis krävs det att vi även här har en tydlig bild av vilket område vi anser tillhör Arktis. I mina ögon är Arktis något större än det är för gemene man. Många tror att det enbart rör sig om istäcket långt uppe i norr. Arktis är betydligt större än så.

Riksrevisionens synpunkter på regeringens arbete rör, bland mycket annat, hur regeringen hanterar de rekommendationer som kommer från Arktiska rådet. De säger att det saknas en tydlig struktur som säger vem som är ansvarig för frågorna. Som president i Nordiska rådet arbetar jag, och andra ledamöter här i kammaren i dag, mycket med att just implementera rekommendationer som kommer från Nordiska rådet. Detta arbete är mycket viktigt, och vi har i Nordiska rådet valt att lägga större fokus på att de beslut som vi fattar implementeras, bland annat här i riksdagens utskott som berör frågan.

Vi ledamöter i Nordiska rådet vet av erfarenhet att även med klara strukturer är det svårt att få igenom fattade beslut. Nordiska rådets arbete går till stor del ut på att vi i en parlamentarisk församling fattar beslut om rekommendationer till de nordiska ländernas regeringar. Därför är det med oro som jag läser den kritik som Riksrevisionen har lämnat i denna fråga när det gäller Arktiska rådet.

Om vi inte har en tydlig strategi i Sverige kring hur vi ska hantera de arktiska frågorna och implementeringen av rekommendationerna riskerar vi att rejält tappa i inflytande på andra stater inom det arktiska området. Det är stater som inte alls har samma syn på naturresurser, miljö, klimat och mänskliga rättigheter som Sverige. Det oroar oss.

Arktis och Barents kommer att växa ännu mer i betydelse i framtiden. Det är viktigt att vi tar det gränsöverskridande arbetet som sker i regionen på största allvar, inte minst om vi ser till de senaste dagarnas utveckling i vårt närområde. Det understryker vår position och vikten av att riksdagen hålls informerad och delaktig i arbetet.

Mycket av det nordiska samarbetet handlar om att hitta breda och gemensamma lösningar på de utmaningar vi står inför. Vi kan allt som oftast lämna partitillhörigheten utanför och arbeta tillsammans för att nå bästa möjliga resultat och bästa möjliga nytta.

Tyvärre verkar regeringen helt glömma bort detta framgångsrika tillvägagångssätt så fort vi utökar det geografiska området. När vi går från Norden till Arktis och Barents händer något besynnerligt. Plötsligt är det inte längre intressant att försöka nå en samsyn i den förda politiken. Plötsligt verkar det inte heller intressant att få de folkvalda i riksdagen mer delaktiga.

Regeringens strategi för ordförandeskapet i Arktiska rådet behandlades aldrig av riksdagen, utan regeringen valde att gå fram helt själva i sitt arbete, något som vi socialdemokrater var väldigt förvånade över och beklagade mycket.

Vi socialdemokrater har tidigare motionerat i riksdagen med en uppmaning till regeringen om att lämna en årlig skrivelse om verksamheten på regeringssidan inom Arktis- och Barentssamarbetena. Precis likadana skrivelser finns redan för Östersjösamarbetet, och med tanke på Arktis och Barents växande betydelse är det viktigt att riksdagen får vara mer delaktig i detta arbete, inte mindre som det upplevs nu.

(TALMANNEN: Vi är lite tveksamma till yrkandet. Yrkandet var på reservation 2, som är en miljöpartireservation.)

Oj, förlåt! Då måste det vara reservation 1.

Anf. 124 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! Bortom den omedelbara dagspolitikens akuta kriser fortsätter den globala uppvärmningens permanenta kris och hotar att under detta sekel försätta hela mänskligheten i ett globalt undantagstillstånd. Klimatforskare varnar för att förstörelsekraften i klimatförändringarna kommer att överträffa 1900-talets båda världskrig sammantagna om inte åtgärder i nivå med utmaningarna sätts in snart, helst mycket snart.

Denna hotande klimathärdsälta börjar redan visa sitt ansikte i Arktis, där den globala uppvärmningen nu går snabbare än någon annanstans och isarna smälter fort, med svåröverskådliga konsekvenser inte bara för människor och ekosystem i den arktiska regionen utan för hela planetens vädersystem. Det är därför rimligt att betrakta Arktis som i första hand en global allmänning och motverka att regionen blir till en tummelplats för resursstarka särintressen. Multinationella olje- och gruvbolag, liksom diverse statliga aktörer, måste tyglas av ett övergripande internationellt Arktisfördrag som tydligt och bindande reglerar sjöfart, utvinning av naturresurser och militära aktiviteter i området.

Miljöpartiets långsiktiga vision är att Arktis blir en världspark för fred och miljö. Detta skulle innebära en demilitarisering av regionen och stopp för olje- och gasutvinning. Jag är medveten om att kravet på förbud mot utvinning av fossil energi i Arktis i mångas öron kan förefalla lätt extremt. Men detta är inte något löst tyckande från vår sida, utan det vilar på tung klimat- och miljöforskning.

Det är framför allt två omständigheter som vi tycker bör sättas i fokus. Den ena är den mycket känsliga arktiska miljön, där ett större oljeutsläpp skulle kunna få synnerligen svåröverskådliga följder och där kapaciteten att hantera större olyckor, som vi ju vet alltid inträffar förr eller senare, i dag är närmast obefintlig. Det andra för oss gröna avgörande argumentet mot oljeutvinning i Arktis är, givet vad klimatklockan är slagen, att en ny fossilfront är det sista mänskligheten behöver. I ett läge när merparten av redan kända fyndigheter av olja och gas måste ligga kvar oexploaterade under jord om vi ska klara FN:s klimatmål finns helt enkelt inget klimatutrymme kvar för att öppna en helt ny exploateringsfront. I Arktis finns kanske så mycket som en tredjedel av världens kvarvarande fossilfyndigheter.

Herr talman! Det är högt på tiden att vår art gör skäl för namnet Homo sapiens, den tänkande människan, och låter kortsiktig egennytta stå tillbaka för långsiktig uthållighet. Som den finländske filosofen Georg Henrik von Wright en gång konstaterade utmärks vår tid av mycket

kunskap och lite visdom. Det är av stor vikt att den överlevnadsvisdom som urfolken i Arktis besitter tas till vara och att företrädare för dessa folk, som i generationer levt i harmoni med naturen, får ett reellt inflytande i de forum där regionens framtid diskuteras och beslutas. Att viga samman ett varsamt umgänge med naturen med utveckling av modern teknik i framtidsbranscher som förnybar energi och ekoturism kommer att kunna göra en arktisk världspark till ett inspirerande uppdrag för hela mänskligheten.

Visioner av det här omfånget förverkligas givetvis inte i en handvändning. Internationella fördrag tar vanligen lång tid att förhandla fram – tid som egentligen inte finns, givet hur snabbt den globala uppvärmningen fortskrider. Det är därför avgörande att steg börjar tas här och nu och inte fördröjs. Sverige har som en av åtta medlemmar i Arktiska rådet ett bjudande ansvar. Miljöpartiet vill att Sverige verkar för ett omedelbart moratorium i minst tio år för all utvidgad exploatering av fossilfyndigheter i Arktis. Vi vill även se ett moratorium för fiske i Arktis på fiskbestånd utan vetenskapligt satta kvoter, liksom ett moratorium för bottentrålning i tidigare ofiskade områden.

Alliansregeringen går som vi alla vet avstannande i mål och uppvisar också när det gäller Arktisfrågorna en skriande brist på politisk fantasi.

Herr talman! Jag yrkar avslutningsvis bifall till Miljöpartiets och Vänsterpartiets gemensamma reservation, reservation 4.

Anf. 125 HANS LINDE (V):

Herr talman! Jag får inleda med att säga att jag instämmer i allt det som de två tidigare talarna sagt här i talarstolen.

Arktis är en helt unik del av vår planet. I de arktiska haven och på landområdena runt omkring har det utvecklats ett unikt men väldigt känsligt natur- och djurliv. Arktis är i dag hem för drygt fyra miljoner människor, varav många tillhör urfolk som i tusentals år levt i Arktis och utvecklat en kultur och ett sätt att leva som står i samklang med de unika naturförutsättningarna. Ett av dessa urfolk är samerna i Sverige.

Delar av Arktis har varit täckta av is i 800 000 år. Men i dag är hoten mot Arktis större och allvarigare än någonsin förut. På få andra ställen, kanske inte på något annat ställe på jordklotet, har klimatförändringarna varit så omfattande och fått så dramatiska konsekvenser för växtliv, djur och människor.

Medeltemperaturen har ökat dubbelt så mycket i Arktis som globalt under de senaste 100 åren, och det får konsekvenser. Isarna smälter dramatiskt. Den ökande temperaturen gör också att permafrosten smälter i de angränsande landområdena.

Det finns inga genvägar för att rädda Arktis. Men en förutsättning för att vi ska kunna rädda Arktis är att de globala utsläppen av koldioxid minskar. Då krävs ett globalt arbete med internationellt bindande avtal och ökade resurser till klimatinvesteringar och klimatomställning. Vänsterpartiet anser i detta sammanhang att Sverige måste agera som ett föregångsland, men också för tydliga internationella avtal. Vi vill därför att Sveriges totala utsläpp ska minska med 45 procent till 2020. Till 2050 vill vi att Sverige minskar utsläppen med 100 procent, att vårt land blir ett land med nollutsläpp.

Herr talman! Arktis ogästvänliga natur och det tjocka islager som täcker stora delar av området har länge förhindrat storskalig exploatering av naturresurserna i Arktis. De människor som har levt i Arktis och fortfarande lever där har i stället utvecklat ett sätt att överleva som stått i samklang med naturen. De har brukat de ekotjänster i form av jakt, fiske och växtliv som Arktis i dag kan erbjuda. Men genom tekniska framsteg och framför allt på grund av klimatförändringarna öppnas det nu möjligheter att exploatera Arktis naturresurser.

Enligt uppskattningar finns en tredjedel av jordens ännu ej upptäckta naturgasreserver i Arktis, och drygt 10 procent av världens oljereserver beräknas finnas där. USA har redan gett tillstånd för oljeborrning i Alaska, östra Grönland kommer att öppnas för oljeborrning och i nordligaste Ryssland har den första oljeutvinningen till havs kanske redan inletts. Företag som Shell, Statoil och Gazprom är redan i dag oerhört aktiva i hela regionen.

Sverige är tyvärr inget undantag på det här området. Även den borgerliga regeringen lyfter fram de näringspolitiska möjligheterna av klimatförändringarna i Arktis. I regeringens strategi för Arktis skriver man: ”Norsk och rysk utvinning av olje- och gasresurser i Barentsregionen under de kommande 10–15 åren öppnar möjligheter för svenska företag inom gruvdrift och petroleum.” Klimatförändringarna i Arktis innebär alltså nya öppnade möjligheter för det svenska näringslivet.

Vidare fastslår den svenska regeringen i sin strategi: ”Sverige ska verka för att den förväntade utvinningen av olja, gas och andra naturtillgångar sker på ett hållbart sätt.” Men hur ska olja och gas kunna utvinnas på ett hållbart sätt i Arktis? Den frågan går till de borgerliga företrädarna, som kommer senare i debatten. Finns det något exempel någonstans på jorden på att man kunnat utvinna olja och gas på ett hållbart sätt? Självklart inte. Oljeutvinning är per definition inte hållbart.

Vänsterpartiet anser att Sverige måste agera för att förhindra exploatering av Arktis olje- och gasfyndigheter. Dels kommer en utvinning av dessa olje- och gasfyndigheter att ytterligare bidra till klimatförändringarna, dels ser vi att olje- och gasutvinning i Arktis i ett extremt känsligt ekosystem riskerar hela denna unika miljö.

I detta sammanhang kan det vara viktigt att påminna om att när det gäller Antarktis finns det redan ett miljöprotokoll som förbjuder utvinning av naturtillgångar i minst 50 år. Vi anser att en liknande reglering behöver komma till stånd för Arktis. Vänsterpartiet vill därför att Sverige ska verka för en bindande konvention för Arktis som förbjuder exploatering av regionens olje- och gastillgångar under de kommande 100 åren.

I väntan på att en sådan konvention kan träda i kraft vill vi se ett tydligt moratorium. Vi beklagar djupt att Sverige försatt den möjlighet som ordförandeskapet i Arktiska rådet innebar och att man inte på något sätt var beredd att diskutera de frågorna.

Herr talman! Klimatförändringarna och issmältningen i Arktis innebär också att nya transportleder öppnas. Det innebär både hot mot miljön och risker för ökade säkerhetspolitiska spänningar i hela regionen när allt fler länder nu riktar sina blickar mot Arktis.

Det tar sig uttryck i att fler länder ansöker om observatörsstatus i Arktiska rådet. Det visar sig också genom en ökad militär närvaro i Arktis och att allt fler länder gör anspråk på området.

Både Ryssland och Norge är på väg att etablera så kallade arktiska bataljoner. Både Ryssland och USA har ökat sina överflygningar över regionen. Kanada har genomfört omfattande militärövningar i Arktis de senaste åren.

Den militarisering av Arktis som vi ser syns också i norra Sverige, i vårt eget land. Under de senaste åren har vi sett ett kraftigt ökat antal internationella militärövningar i norra Sverige.

Ett exempel är Cold Response som arrangeras i samarbete med Partnerskap för fred varje år sedan 2007. Ett annat exempel är flygövningen Loyal Arrow som genomfördes 2009 i norra Sverige. Det är den hitintills största militära flygövningen som har genomförts i vårt land.

Vi ser övningsfältet Neat, North European Aerospace Testrange, som ytterligare ett exempel. Detta övningsfält har redan utvecklats till en av de viktigaste arenorna för Natos testning av förlösa flygplan, så kallade UAV:er, men också missiler och andra vapentyper.

Vänsterpartiet vill att Sverige agerar även på det området och tar initiativ till en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen. En sådan konvention finns redan när det gäller Svalbard. Varför kan vi inte agera tillsammans internationellt för att utvidga den konvention som i dag finns för Svalbard till att gälla hela Arktis?

Vi ser redan i andra regioner hur man till exempel etablerat zoner fria från kärnvapen och andra massförstörelsevapen. Det finns i Afrika, Centralasien, Latinamerika och i Antarktis. Varför inför vi inte en sådan zon också i Arktis?

Herr talman! Delar av Sverige ligger i Arktis oavsett vilken definition av Arktis vi utgår från. Klimatförändringar, miljöhot och säkerhetspolitiska konflikter i Arktis kommer därför ha direkt påverkan på vårt eget land. Trots det har debatten om Arktis varit frånvarande i Sverige och också i denna kammare.

På sätt och vis är det förvånande med tanke på den enorma utmaning vi står inför i Arktis. Men det kanske inte är så förvånande när vi ser hur den borgerliga regeringen har sett på och använt Arktisfrågorna.

Det svenska ordförandeskapet innebär tyvärr inte att Arktisfrågorna lyftes upp på den utrikespolitiska dagordningen. Regeringen har valt att inte prioritera Arktis i sin breda utrikespolitik. Det var knappast en profilfråga för något av de fyra borgerliga partierna i den senaste utrikespolitiska debatten.

Vi kunde under det svenska ordförandeskapet se hur regeringen aktivt valde att inte lyfta fram de frågorna. Den valde aktivt att inte komma till riksdagen med sin strategi för att förankra sitt arbete och tankar om ordförandeskapet. Det hade varit ett utmärkt tillfälle att skapa debatt i denna kammare men också utanför.

På den punkten riktar Riksrevisionen kritik mot regeringen. Den kritiserar också regeringen på flera andra punkter när det gäller hur den hanterat ordförandeskapet för Arktiska rådet. Vänsterpartiet vill instämma i denna kritik.

Herr talman! Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 126 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag regeringens skrivelse 2013/14:50 om Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i granskningsrapporten *Sverige i Arktiska rådet – effektivt utbyte av medlemskapet?* Vidare redovisas regeringens åtgärder med anledning av dessa iakttagelser. Granskningen ingår i Riksrevisionens granskningsstrategi Hållbar utveckling – klimat. Den kommer även att utgöra ett bidrag till en multilateral granskning av Arktiska rådet som revisionsmyndigheterna i Norge och Ryssland samordnar.

Jag vill börja med att säga att Riksrevisionens granskning är välkommen. Riksrevisionen har granskat Sveriges medlemskap i Arktiska rådet. I Arktiska rådet ingår de fem nordiska länderna samt Kanada, Ryssland och USA, plus representanter från organisationer för urfolk i Arktis. Syftet med Riksrevisionens granskning har varit att undersöka om Sverige får ett effektivt utbyte av medlemskapet i Arktiska rådet.

Herr talman! Jag vill understryka att Sveriges samarbete med de övriga arktiska staterna är av stor vikt i en tid då områdets strategiska betydelse ökar. Det är viktigt att regeringen är tydlig med Sveriges prioriteringar och regelbundet redovisar vilka resultat som uppnåtts. Det är också betydelsefullt att säkerställa att befintliga resurser används på ett effektivt sätt.

Sverige ska främja en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i hela den arktiska regionen. Sverige har som ordförandeland prioriterat frågor som bidrar till en miljömässigt hållbar utveckling i Arktis. Vidare har viktiga rapporter och beslut presenterats om biologisk mångfald, ekosystembaserat förvaltarskap och havsförsurning. Sverige har framgångsrikt drivit frågan om att Arktiska rådet ska arbeta för utsläppsminskningar av sot, utarbeta rekommendationer om förebyggande av oljeutsläpp samt arbeta med att utveckla ett instrument för att säkra de arktiska staternas samordning och kapacitet vid dylika händelser.

Den arktiska regionen genomgår omfattande förändringar. Klimatförändringarna skapar nya utmaningar men också möjligheter som Sverige måste förhålla sig till och påverka. Miljön i Arktis är unik och mycket känslig för störningar. Området påverkas kraftigt av pågående klimatförändringar, teknikutveckling och ökning av kommersiella aktiviteter.

Temperaturen har redan ökat dubbelt så snabbt i Arktis som på resten av jorden. Glaciärer och havsis smälter i större omfattning än tidigare. Ansträngningar måste göras för att bromsa de snabba förändringarna samtidigt som växt- och djurliv måste anpassa sig till nya förutsättningar.

Nya förutsättningar för att bedriva sjöfart, jakt, fiske, handel och energiutvinning växer fram, och parallellt med detta uppstår nya behov av fungerande infrastruktur. Andra typer av gränsöverskridande flöden kommer också att växa fram. Denna utveckling måste hanteras ansvarsfullt och långsiktigt hållbart för att det ska gynna regionen och inte leda till oönskade bieffekter.

Herr talman! I en skrivelse har regeringen tydliggjort att den delar Riksrevisionens bedömning att regeringen bör säkerställa att prioriteringar för arbetet i Arktiska rådet är öppna och tydliga och påpekar bland annat att det framgår av relevanta dokument att det svenska arbetet mot klimatförändringar i Arktiska rådet kommer att bedrivas genom att man

lyfter fram frågan om de globala klimatförhandlingarna, prioriterar utsläppsminskningar av sot, stärker forskning och miljöövervakning samt sprider kunskap.

Regeringen delar också Riksrevisionens bedömning om vikten av att säkerställa att rekommendationer från Arktiska rådet bedöms, prioriteras mellan och i relevanta fall genomförs i Sverige. Rekommendationerna från den så kallade Kirunadeklarationen, som antogs vid ministermötet i maj 2013, har analyserats, och Regeringskansliet har gjort en prioritering av hur dessa ska följas upp.

Det framgår av skrivelsen att regeringen inte delar Riksrevisionens bedömning att regeringen inte har varit tydlig i sin framställning av innebörden i det avtal om sjö- och flygräddning – Search and rescue, SAR – som har tagits fram inom ramen för Arktiska rådet. Regeringen konstaterar att Sverige redan innan SAR-avtalet undertecknades var bundet av ett antal avtal som numera ingår i SAR-paketet. Men man konstaterar också att Arktiska rådets avtal är det första multilaterala avtalet för hela regionen och att det har ett tydligt mervärde genom att alla länder i regionen är bundna att samarbeta. Detta mervärde har bland annat visats i ett antal gemensamma övningar som genomförts sedan undertecknandet 2011.

Jag välkomnar det arbete som regeringen har vidtagit för att säkerställa att rekommendationer från Arktiska rådet bedöms, prioriteras mellan och i relevanta fall genomförs i Sverige samt att regeringen med regelbundenhet informerar riksdagen om utvecklingen i Arktis.

Jag avslutar med att yrka avslag på alla reservationer och yrka att vi lägger skrivelsen till handlingarna.

Anf. 127 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Vi har stora utmaningar framför oss på en mängd områden, Björnsdotter Rahm. Jag tycker att det är oerhört spännande, intressant och bra. Jag tycker om Kirunadeklarationen; så är det faktiskt.

Men varför kan man inte komma tidigare till riksdagen, till de folkvalda, och ha en diskussion och en debatt så att vi ledamöter får föra in viktiga argument som många av oss sitter på? Jag ser här i kammaren ledamöter som är oerhört kunniga på vissa områden. Varför får vi inte vara med och delta i en sådan utformning?

Jag ska ställa en annan fråga till dig. Vi kommer båda två från det arktiska området – jag lite högre upp och du några mil längre ned. I varje fall kommer vi från Arktis. En stor fråga handlar bland annat om utflyttningen av kvinnor. I de samhällen som nu växer upp kring mineralnäringar och allt vad man nu utvecklar i Arktis ser vi att det är främst männen som arbetar. Vi har situationen med fly-in fly-out. Det är en olycklig utveckling, och den fortsätter bara.

En av de avgörande punkterna är att vi ska forska och utveckla. Vi ska ordna klimatet och hela den biten. Men en av de absolut avgörande ”pointsen”, skulle jag vilja säga, handlar om jämställdhet. Hur får vi samhällena att förbli goda samhällen som kan driva på klimatsmarta lösningar som gör det bra att leva och bo i nära utveckling med mineralerna?

Jag vill ställa en fråga: Är ledamoten Björnsdotter Rahm, som jag vet är intresserad av jämställdhetsfrågor, verkligen nöjd med den arktiska strategin på detta område?

Anf. 128 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att tacka Karin Åström för frågan. Detta är en jätteviktig fråga som rör oss alla. Vi vet att vi har stora utmaningar som vi måste lösa tillsammans. Det här är ingen unik och isolerad fråga just för den arktiska regionen, utan vi har lika stora utmaningar i många av våra landsbygdsområden när det gäller utflyttning och att vi ska upprätthålla en jämn könsfördelning och titta på jämställdheten.

Icke desto mindre är det en viktig fråga att kunna behålla kompetens och en fortsatt utveckling i ett område. Men i Arktis jobbar vi på samma sätt som vi jobbar på alla andra områden när det gäller att stärka jämställdheten: Vi satsar på utbildning, vi satsar på forskning och vi satsar på ett företagande för att få människor att stanna kvar och utvecklas. Det är så vi kan stärka vår välfärd, och det är så vi kan öka vår jämställdhet.

Anf. 129 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det var gott att höra att ni satsar på forskning, utveckling och utbildning inom Arktis. Men jag tycker fortfarande att det rimmar illa. Det är just det arktiska universitetet som ska jobba med de här frågorna. Det ägs av Umeå universitet, Luleå tekniska universitet och Mittuniversitetet, och där drar din regering ned väsentligt på resurserna. Det är klart att det kommer att få effekter när det handlar om på vilket sätt Sverige eventuellt kan bidra till en förstärkt forskning på området. Detta är bara en randanmärkning, om jag får uttrycka det så.

Jag kan ändå inte släppa den kritik som Riksrevisionen riktar. Jag skulle vilja jämföra med det sätt som vi jobbar med Nordiska rådets frågor och hur vi strukturerar det hela för att få in de rekommendationer vi beslutar om i utskotten. Vi ska göra de folkvalda i riksdagen delaktiga och komma med inspel.

Arktiska rådet och den strategi som är framtagen har över huvud taget inte funnits här i riksdagen för debatt och diskussion. Alla de delar som Björnsdotter Rahm tar upp, som är bra, är mycket okända i detta sammanhang. Jag skulle vilja säga att det särskilt gäller en sådan prioriterad fråga som jag vet att ledamoten är intresserad av – jämställdhetsfrågor. Var finns den frågan i en strategi? Och hur tänker regeringen göra den mer konkret och lyfta in den i den beslutande församlingen – riksdagen?

Anf. 130 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Herr talman! Jag måste först peka på att när det gäller skolväsendet och utbildningsplatserna, som Karin Åström hänvisar till, är det precis tvärtom: Vår alliansregering har tillfört 10 000 nya utbildningsplatser. Det har även gynnat Luleå tekniska universitet, Umeå universitet och även Mittuniversitetet i Sundsvall. Jag tycker att alliansregeringen har visat precis motsatt agerande jämfört med den socialdemokratiska linjen. Vi satsar på utbildning, för vi vet att utbildning är det som kommer att leda till en stark arbetsmarknad och på så sätt en stark välfärd.

Vi måste också komma ihåg att Riksrevisionen har granskat det svenska medlemskapet i Arktiska rådet. Detta råkade sammanfalla med att Sverige även hade ett ordförandeskap i Arktiska rådet. Här har den svenska regeringen varit tydlig i sitt ordförandeskap. Vi har påbörjat ett stort förändringsarbete i Arktiska rådet. Det har inneburit att Arktiska rådet har gått från att vara en tyckande till en beslutande församling. Det

tycker jag att den svenska alliansregeringen har gjort med den äran, och det är jag stolt över. Vi måste också kunna se att det kan leverera resultat.

Anf. 131 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! För drygt ett år sedan var jag uppe i Kiruna, där man arrangerade en konferens några dagar innan man skulle ha en konferens om Arktiska rådet.

På denna konferens var huvudgästerna urfolk från hela regionen. Det var män och kvinnor från norra Ryssland, från de olika nordiska länderna, från Alaska och från Kanada. De berättade om sin vardag – vardagen i Arktis i dag – och hur de påverkas av både klimatförändringar och de växande klimat- och miljöproblemen.

Det var en gripande historia. Man kände själv ibland att vi som bor i södra Sverige kan ha lyxen att diskutera hur det kommer att bli den dag då vi börjar märka av klimatförändringarna. Men för de här människorna märktes klimatförändringarna redan av. De slog sönder deras förutsättningar att leva i sin region.

Ett minst lika stort problem som klimatförändringarna var de oerhört starkt och snabbt växande miljöproblemen i regionen. Man beskrev hur floderna förgiftades, hur fisken i vattnet försvann och hur renarna dog därför att de förgiftades av miljögifter och liknande.

Samtidigt vet vi att gas- och oljeutvinningen i regionen bara är i sin linda. Man förbereder nu för massiv olje- och gasutvinning i Alaska, i norra Ryssland, på östra Grönland, ja till och med i de norska områdena. Vi hade en representant från den norska regeringen på besök i utrikesutskottet för inte så länge sedan som var tydlig med att det är ingen del av det norska territoriet som man är beredd att skydda från utvinning av gas och olja. Trots detta ville man inte från den borgerliga regeringen under sitt tvååriga ordförandeskap i Arktiska rådet ta några som helst initiativ för att förhindra och begränsa framtida olje- och gasutvinning i regionen.

Min fråga till Elisabeth Björnsdotter Rahm är: Varför försatt man den här möjligheten? Varför tog man inga som helst chanser att lyfta upp diskussionen om behovet av att skydda Arktis från olje- och gasutvinning i framtiden?

Anf. 132 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Herr talman! Först och främst måste jag säga att jag är helt enig med Hans Linde. Behovet av att skydda den natur och den sköra struktur som finns på Arktis är jag övertygad om att vi delar syn på, för alla vill vi ha en ren natur.

Det finns ett regelverk som är på plats i dag och som vi tar på yttersta allvar. Men sedan måste vi också ha i beaktande att oljeutvinning och gasutvinning inte sker under svensk jurisdiktion, utan kuststaterna i Arktiska rådet är suveräna. Här kan Sverige däremot vara bidragande med att ställa krav på att man ska sköta hanteringen av eventuell utvinning på ett så skonsamt sätt som möjligt. Vi kan dessutom ställa krav på uppföljningar för att se till att länderna lever upp till den lagstiftning och det regelverk som finns.

Anf. 133 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Jag inser att det inte kommer att vara en lätt uppgift att förmå Ryssland, USA eller för den delen Norge att avstå från möjligheten att utvinna sin olja och gas. Det är självklart att det kommer att vara ett svårt arbete, men om man någon gång ska kunna uppnå det måste någon lyfta upp frågan på dagordningen. Man måste ju inleda en diskussion någon gång. Nu hade Sverige chansen under ordförandeskapet i Arktiska rådet. Tyvärr försatt man den möjligheten.

Jag vill påminna om, precis som jag gjorde i mitt anförande, att det trots allt finns exempel på hur man kan göra. Vi har ett miljöskyddsprotokoll för Antarktis som skyddar den regionen från utvinning av gas, olja och andra naturtillgångar i minst 50 år framöver. Precis som Karin Åström sade tidigare är det såklart en skillnad mellan Arktis och Antarktis då förutsättningarna ser olika ut, men det visar ändå att det finns möjligheter och modeller att bygga vidare på.

Jag tycker att det är märkligt att man inte tog den här chansen. I stället väljer man från den borgerliga regeringens sida att bara fokusera på konsekvenserna av olje- och gasutvinningen: Hur ska man agera i händelse av en olycka? Det räcker inte riktigt.

Det problematiska i sammanhanget är att regeringen själv i sin strategi för Arktis inte bara pratar om problemen med gas- och oljeutvinning i Arktis, utan man lyfter också fram detta som en möjlighet för det svenska näringslivet.

I regeringens strategi för Arktis skriver man uttryckligen att Sverige ska verka för att den förväntade utvinningen av olja, gas och andra naturtillgångar sker på ett hållbart sätt. Frågan blir därför till Elisabeth Björnsdotter Rahm, och det här är åtminstone för mig en kunskapsfråga, för jag kan inte se hur man kan utvinna olja och gas på ett hållbart sätt. Har regeringen några goda exempel från någonstans på jordklotet där man i dag utvinner gas och olja på ett ekologiskt och socialt hållbart sätt?

Anf. 134 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik:

Herr talman! Jag tror att vi måste vara ödmjuka. I dag, med det läge som vi ser i vår nära omvärld, ställer jag mig frågan: Är Vänsterpartiet intresserat av att vi ska införa mer överstatlighet och ett moratorium med de konsekvenser som det innebär? Jag ställer mig frågan om det är så.

I dag finns ingen vilja hos de kuststater som finns i den arktiska regionen att införa ett internationellt moratorium. Däremot, som jag sade tidigare, är Sveriges stora uppgift att se till att de här känsliga områdena i Arktis skyddas. Här kommer Sverige i fortsättningen att vara otroligt aktivt i alla de internationella samarbeten och samverkansforum som finns för att se till att vi skyddar den sköra struktur och den sköra natur som finns på Arktis så att vi kan ha kvar den och ta hand om den på ett hållbart sätt.

Anf. 135 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Man kan beskriva Arktis som området norr om polcirkeln, och det består av åtta stater som omringar Norra ishavet. Sverige är en av de arktiska staterna och var 2011–2013 ordförandeland för Arktiska rådet som vi varit medlemmar i sedan bildandet 1996.

Inför ordförandeskapet togs Sveriges första arktiska strategi fram. Det är en strategi som fokuserar på klimat och miljö, ekonomisk utveckling och den mänskliga dimensionen. Arktiska rådet är för övrigt ett av få internationella samarbetsorgan som har representanter för ursprungsbefolkningen som permanenta deltagare.

Behovet av en tydlig strategi, gemensamma ansträngningar och fler rekommendationer och avtal är oerhört angeläget, vilket också har kommit fram i samband med Riksrevisionens rapport.

Under det svenska ordförandeskapet lyckades Sverige få igenom två viktiga avtal. Ett handlade om samverkan vid sjö- och flygräddning och ett handlade om beredskap vid oljeolyckor. Sverige stärkte också Arktiska rådet institutionellt, och det har vi också hört något om här i dag, genom tillsättningen av ett permanent sekretariat förlagt till Tromsø och en speciell och egen budget. Sverige har också bidragit till bättre intern och extern kommunikation och samordning och en ökad effektivitet genom införandet av tvådagars-tvåsidorsregeln. Det är en regel som jag tror att vi skulle kunna använda lite till mans och som innebär att varje möte sammanfattas på två sidor inom två dagar.

Herr talman! Jag anser att mycket gjordes under det svenska ordförandeskapet i Arktiska rådet men också i det arktiska parlamentariska samarbetet. Parlamentariker från samtliga arktiska länder beslutade, bland annat under det arktiska mötet i Akureyri 2012, att identifiera särskilt känsliga områden där olje- och gasbrytning inte skulle tillåtas, att stimulera förnybar energi och att lyfta fram urbefolkningens behov.

Herr talman! På få ställen i världen har klimatförändringarna skapat så dramatiska effekter som i Arktis. Uppvärmningen av jorden genererar följd effekter som upptining av permafrost och minskade istäcken. Det här påverkar livsbetingelserna för befolkningen och för den biologiska mångfalden. Nya transportleder och ökad utvinning av naturtillgångar kräver gemensamma regelverk.

Svensk forskning, herr talman, om Arktis är i internationell toppklass. Svenska institutioner och organisationer har i över 150 år finansierat och genomfört otaliga expeditioner i Arktis och har systematiskt stöttat polarforskningen. Det finns få forskningsfartyg i världen som har samma kapacitet som den svenska isbrytaren Oden.

All verksamhet, herr talman, ska granskas och utvärderas – också arbetet i Arktiska rådet. Riksrevisionen lämnade en rapport 2013 där man granskat bland annat effektiviteten i utbytet av medlemskapet. Riksrevisionens granskning visar att regeringen åstadkommit mycket för att förbättra processerna inom Arktiska rådet. Riksrevisionen konstaterar vidare att Arktiska rådet är ett viktigt forum för arktiska frågor och för att initiera centrala forskningsprojekt om miljö och klimatförändringar i Arktis.

Men Riksrevisionen säger att Sverige inte i alla avseenden har fått ett effektivt utbyte av medlemskapet och att det funnits oklarheter kring hur rekommendationerna har implementerats i Sverige, liksom att vi brustit i transparensen.

Herr talman! Det är förstås nödvändigt att Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer tas på största allvar, framför allt avseende implementeringen av rekommendationerna från Arktiska rådet men också när det gäller att ge fortlöpande information till riksdagen.

Det är angeläget att såväl riksdagen som allmänheten får god information om det viktiga och nödvändiga arbete som pågår i Arktis, där Sverige historiskt haft ett stort engagemang. Under sommaren 1980 bedrevs en expedition med den svenska isbrytaren Ymer, som kan sägas vara upptakten till den moderna svenska Arktisforskningen genom bildandet av Polarforskningskommittén – detta 200 år efter Linnélärjungen Anton Rolandsson Martins temperaturmätningar och meteorologiska studier och Adolf Erik Nordenskiölds expedition för 100 år sedan till Spetsbergen och seglats genom Nordostpassagen.

Sverige har, herr talman, många skäl att fortsätta vara engagerat i Arktisfrågorna. Vi behöver aktivt driva frågorna om minskade utsläpp och spridning av olja, kemikalier, avfall, främmande organismer och luftföroreningar.

Trots att det finns få lokala källor i Arktis är spridningen av miljögifter, som kvicksilver, i och via Arktis ett stort problem både för den arktiska befolkningen och för djurlivet men också i ett större globalt perspektiv.

Tack vare Riksrevisionens rapport kommer de insatser som gjorts att synliggöras och de brister i implementering och information som uppmärksammas att åtgärdas.

Utmaningarna och miljöhoten är stora, mycket stora. Det krävs därför ökade insatser både från Sverige och från övriga länder.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 136 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Jag har inga svårigheter att instämma i det allra mesta av det Anita Brodén sade. Det vore naturligtvis fanatiskt att påstå att regeringen inte gjorde någonting under ordförandeskapet. Jag tycker att det finns en hel del i er motion U248 om stärkta rättigheter för ursprungsfolk, stärkt sjösäkerhet och så vidare som jag kan instämma i.

Men den riktigt stora globala frågan är ändå naturresurserna. Om nu en tredjedel av de resterande globala gasreserverna och en femtedel av oljereserverna finns där innebär det att där finns enorma fossilfyndigheter. Om dessa börjar flöda över den globala energimarknaden sjunker priset på fossil energi enligt vanliga marknadsekonomiska ekvationer. Den globala introduktionen av förnybar energi fördröjs på ett ödesdigert sätt och så vidare.

Jag har svårt att förstå hur en så insatt och kunnig miljöpolitiker som Folkpartiets Anita Brodén kan hoppa över den frågan. Ska vi inte försöka få till samma typer av skydd som på Sydpolen? Ska man över huvud taget inte ta upp de här fyndigheterna utan låta dem ligga kvar i havet och på det viset få en hållbar ordning?

Vi har sett ända sedan det första Riömötet 1992 att ingenting av ambitionerna har förverkligats. Också växthuseffekterna ökar hela tiden, mycket på grund av Kinas och Indiens industrialisering. Det är alltså en ganska förtvivlad situation vi befinner oss i. Detta måste rimligtvis även Folkpartiet ta in. Ni hade en jättechans när Sverige var ordförande i Arktiska rådet att ta den typen av initiativ. Men det gjorde ni inte, och det tycker jag är väldigt beklagligt och märkligt.

Anf. 137 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Tack för engagemanget och frågorna! Jag hade förmodligen varit med i Akureyri där vi tog upp de här frågorna och kom fram till beslut. Bland annat gällde det att skydda särskilt känsliga havsområden. Där har vi stora möjligheter, som jag ser det, att driva frågan vidare. Vi var överens, och Sverige drev på för att komma fram till beslut.

Ofta jämförs Antarktis och Arktis, men det är egentligen motsatta förhållanden. På Arktis är det ett antal länder som omringar ett hav. På Antarktis är det tvärtom. Det är en befolkning på runt fyra miljoner, många urbefolkningar, som är beroende av naturresurserna. Det är viktigt att allt sker i dialog.

Jag och Folkpartiet lyfter ofta fram, och det har vi gjort på våra landsmöten också, att inrätta ett antal marina reservat. Det tror jag är en framkomlig väg.

Jag delar verkligen Valter Mutts uppfattning om den fossila energin. Vi bedömer att det är den stora boven, och därför måste vi gemensamt fortsätta att "attackera" den fossila energin. Vi har lösningar för att minska den fossila användningen. I den delen, herr talman, får vi kanske återkomma.

Anf. 138 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Det är egentligen två frågor. Dels handlar det om att säkra den lokala och regionala arktiska närmiljön. Där kan vi säkert finna gemensamma ståndpunkter här och var mellan oss och regeringssidan. Det är naturligtvis bra. Dels kan man låta fossilfyndigheterna ligga kvar, för då uppstår problemet med risker för oljespill över huvud taget inte.

Jag återkommer till grundfrågan: Givet vad klimatklockan är slagen, hur oerhört få år har vi på oss, kanske bara innevarande årtionde, innan kurvorna måste vända och vi måste få ned utsläppen av växthusgaser rejält? Ska vi då satsa enorma resurser på att exploatera Arktis? Jag tycker att det är ett bakvänt resonemang.

Jag har väldigt svårt att förstå hur Folkpartiet och Anita Brodén kan ställa sig bakom regeringens Arktisstrategi, som Hans Linde läste ur här, där man har en så bejakande syn på utvinning av fossila fyndigheter. Ser ni inte den enorma potentialen i till exempel vindenergin? Det finns otroligt goda vindlägen i den här regionen. Det finns olika former av marin energi och hela det förnybara området, och det finns potential för ekoturism och så vidare.

Menar man allvar med att respektera samers och en lång rad andra urfolks rättigheter, eller spelar man rysk roulett med deras inkomstmöjligheter och deras liv i värdighet? Vi vet att det alltid uppstår olyckor. Man programmerar in framtida olyckor om man ger grönt sken till att exploatera de här enorma fyndigheterna.

Anf. 139 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad över att vi över huvud taget kunde leverera en strategi. Det är första gången som Sverige har levererat en arktisk strategi. Oppositionen hade chansen under tio år, men det kom ingenting, men nu har vi en strategi. Den har säkert ett antal brister, men

här betonas klimat- och miljöforskning och den biologiska mångfalden. Det finns med, och det är viktigt.

Jag delar Valter Mutts oro kring den fossila utvinningen, för det är inte hållbart. Jag önskar att vi hade lyckats komma ännu längre, med ett antal marina reservat till en början, och att vi hade kunnat jobba ännu mer framgångsrikt med överenskommelser.

Nu tog vi en hel del viktiga steg. Och i Nordenbetänkandet kom det med en skrivning som kändes oerhört värdefull. Där står det att särskilt känsliga områden ska skyddas från exploatering. Med den utgångspunkten har regeringen ändå markerat att det finns en öppning.

Jag är beredd att fortsätta arbeta med och driva den frågan eftersom, som jag sade tidigare, användningen av fossil energi är det värsta hotet vi har. Det är därför som jag som miljöpolitisk talesperson har bejakat kärnkraften. Den ska vara en brygga under en övergångsperiod in i det förnybara samhället. Men så fort det bara är möjligt önskar jag att vi ska kunna fasa ut alla subventioner för användning av fossila bränslen och inte bryta mer och absolut inte i dessa känsliga områden.

Anf. 140 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i mycket av det som Anita Brodén säger. Jag vet att hon är oerhört intresserad av de arktiska frågorna och på olika sätt i dessa församlingar försöker föra talan på ett bra sätt.

Jag vill återigen säga något om strategin och skrivningar om att man ska satsa på klimat, miljöforskning och utbildning. Jag får inte riktigt ihop den delen. För mig blir det bara löst prat och retorik eftersom regeringen inte följer upp detta i budgeten. Man drar ned på resurserna för de universitet som faktiskt har ansvar för att samverka i det arktiska universitetet och lägga fram finansiering.

Jag vill uppmärksamma er på att om ni tittar igenom budgeten ser ni ganska klart och tydligt vad som håller på att hända i den frågan.

En annan sak som jag också skulle vilja beröra handlar om ursprungsbefolkningen. Jag var i Umeå den 20 februari och var med på de nordiska sameparlamentens möte, vilket var mycket intressant. Där diskuterades i allra högsta grad situationen för ursprungsbefolkningen, som jag tror är väl känd både för Anita Brodén och för mig. Det som de unisont framförde var att de inte får veta någonting, att det är svårt att få kontakt med regeringen och att det är svårt att vara med och påverka på något sätt. Det ligger dem i fatet att det inte någonstans förs en debatt om detta bland de folkvalda. Det är klart att det finns stora brister.

Anf. 141 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag vill börja där Karin Åström slutade. Jag upplever att dialogen har förts mycket genom Nordiska rådets försorg. Vi har anordnat seminarier här i riksdagen, och vi har haft möjlighet att lyfta fram dessa frågor vid flera tillfällen. Det har varit värdefullt.

Det är viktigt att regeringen tar till sig den kritik som har framförts. Det är viktigt med öppenhet, det är viktigt med dialog, och det är viktigt att vi tar till oss engagemanget från många. Detta är stora och svåra frågor, och många av besluten kan behöva tas över blockgränsen. Det tycker jag är viktigt.

Men jag är glad över att arbetet och samverkan i Norden har fungerat så väl och att vi har plockat upp dessa frågor.

Vi har i miljö- och naturresursutskottet inom Nordiska rådet ofta haft Arktisfrågorna på agendan och diskuterat detta.

När det gäller urbefolkningen var jag också i Kiruna på det möte som vi hörde om tidigare. Det är också där viktigt att vi skapar dessa forum för dialog. Om det är några som sitter inne med kunskap som vi behöver för framtiden för att vi ska klara oss framgent så är det urbefolkningen. Det finns sådana signaler. Vi får hjälpas åt så att man inte blir överkörd, utan vi ska lyssna på varandra.

Jag tycker att det är så positivt att representanter för urbefolkningen finns med i Arktiska rådet och har en stor roll och en viktig talan i detta sammanhang.

Anf. 142 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Som Anita Brodén säger är det mer fokus på Arktis och på Norden. Det märker vi på olika sätt. Det är fler observatörer som vill in i Arktiska rådet, och vi har fler observatörer som vill bli medlemmar i Nordiska rådet. Det är alltså ett stort tryck på att få vara med i, vara delaktiga i och påverka i våra olika organisationer, inte minst i samband med händelseutvecklingen i Ukraina och Ryssland. Det är alltså självklart att det är ett större tryck på och ett större intresse för våra frågor, om jag får uttrycka det så.

Anita Brodén sade också att det är bra att det har framkommit kritik. Det håller jag med om. Du sade också, Anita Brodén, att det är bra att vi får fortlöpande information. Då är min fråga: På vilket sätt ska det ske? Det är det som blir problematiskt när man inte har en struktur för hur det ska ske. Jag menar att en sådan omgående måste komma till i denna kammare. Det måste bli en klarare och tydligare och mer stringent kommunikation mellan regeringen och oss folkvalda.

Jag vill därför fråga Anita Brodén om hon är beredd att ställa sig bakom kravet från oss socialdemokrater på att regeringen årligen bör återkomma med en skrivelse om det arktiska arbetet och Barentssamarbetet, på samma sätt som man under ett antal år har gjort när det gäller Östersjösamarbetet. Ställer ledamoten Brodén sig bakom den skrivning som Socialdemokraterna har drivit i några år?

Anf. 143 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag ska svara på frågor som jag har kvar.

När det gäller strukturen läser jag i regeringens svar att man tar kritiken som gäller effektiviteten i arbetet i Arktiska rådet på allvar, och man ser givetvis över detta. En av de stora sakerna handlar om transparens och information.

Det som blev mycket tydligt under ordförandeskapet var att många i befolkningen fick en aha-upplevelse. Man hade ingen aning om att Sverige var en arktisk stat. Där hade informationen gått ut.

Men jag är övertygad om att regeringen tar till sig kritiken när det gäller de brister som finns och försöker hitta en bra struktur. Om det sker på ett liknande sätt som när det gäller informationen om Östersjösamarbetet eller i någon annan form – kanske i skriftlig form – vet inte jag. Det viktigaste är att alla känner sig delaktiga och får informationen.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, nämna något om forskningen. Vi har viktiga forskningsstationer – Abisko och Tarfala. Vi har också, som jag nämnde förut, forskningsfartyg, framför allt Oden.

Det som man också arbetar med och där man har kommit en bra bit på väg handlar om en profilering när det gäller forskningssamarbete. Det handlar många gånger om att vi ska vara effektiva också där. Det kan vara nätverksbyggande och integrerad forskning där naturvetare, samhällsvetare och humanister samverkar över gränserna. Det är där som vi har det arktiska universitetet som en fantastisk satsning.

Anf. 144 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Vi har hört Anita Brodén beskriva miljö- och klimathoten mot Arktis på ett sätt jag tror att många känner igen sig i. Vi ser tydligt Anita Brodéns starka engagemang i frågorna, och det är inte utan att man kanske hade önskat att Anita Brodén och Carl Bildt ibland kunde byta plats – att Anita Brodén åkte på mötena med Arktiska rådet och Carl Bildt kom till kammaren och svarade för sin politik när det gäller Arktis. Nu är det precis tvärtom, tyvärr.

Jag vill dock lyfta fram en annan aspekt. Ett dilemma med Arktis är att allt fler blickar norrut när transportlederna öppnas och naturtillgångarna blir möjliga att exploatera, och Arktis blir då ett säkerhetspolitiskt allt viktigare område. I mitt anförande lyfte jag fram just hur vi ser en ökad militarisering av Arktis – både Ryssland och USA har ökat sina militära överflygningar över Arktis de senaste åren, och Ryssland och Norge har upprättat så kallade arktiska bataljoner. Kanada har genomfört stora militärövningar, Nato har genomfört stora militärövningar uppe i Norden och vi ser att Ryssland genomför stora militärövningar i de norra områdena.

Jag tycker att det är en oroväckande utveckling, inte bara för att vi ser en militär upptrappning i det som faktiskt är Sveriges närområde utan också för att Arktis historiskt har varit ett område med väldigt få väpnade konflikter. Man brukar ibland beskriva gränsen mellan Sverige och Finland som världens fredligaste gräns, och för mig är det viktigt att det fortsätter att vara så – att vi värnar säkerheten i hela det svenska närområdet. Tyvärr valde den svenska, borgerliga regeringen, där Folkpartiet ingår, att inte alls lyfta fram de här frågorna under ordförandeskapet. Man ville inte prata om säkerhetspolitik. Man tyckte inte att Arktiska rådet var en arena för det.

Min fråga till Anita Brodén är: Varför var man inte intresserad av att under sitt ordförandeskap lyfta fram frågorna om de viktiga säkerhetspolitiska utmaningar Arktis står inför?

Anf. 145 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Fru talman! Under våra två år som ordförandeland hann vi med väldigt mycket. Jag skulle vilja lyfta fram Gustaf Lind som ambassadör. Han åkte runt och besökte de arktiska länderna ett antal gånger. Han förberedde samlingarna, och han gjorde det på ett suveränt sätt. Han lyckades också bygga broar mellan länder och mellan åsikter.

Vi lyckades få till stånd de första bindande avtalen någonsin, och vi lyckades få en arktisk strategi. Vi har nu också riggat en organisation, med ett ständigt sekretariat i Tromsø och egna resurser, som kommer att

vara en plattform för ett fortsatt arbete. Det är jag nöjd med. Sedan finns det många utmaningar där jag hade önskat att vi hade kommit ännu längre, men plattformen är skapad.

När det gäller det som tas upp angående utrikespolitik och säkerhetspolitik vill jag påminna om att det sker bilateralt. Det som var väldigt stort i samband med vårt ordförandeskap var överenskommelsen i den fejd mellan Norge och Ryssland som hade varit. Det var kanske ingen som hade tilltro till att man skulle kunna lösa det på ett bra sätt, men det lyckades. Det sker alltså många sådana saker. Jag ser också att Nordiska rådet tidigare inte har tagit upp utrikespolitik och säkerhetspolitiska frågor, men nu görs det.

Här skulle jag kunna tänka mig att vi också behöver använda alla samarbetsorgan för dialog, samförstånd och samtal – mycket med tanke på vad som händer och sker i dessa dagar.

Anf. 146 HANS LINDE (V) replik:

Fru talman! Jag tror att vi ska vara ärliga mot dem som lyssnar på debatten och mot dem som kommer att läsa protokollet senare, Anita Brodén – att den borgerliga regeringen inte valde att lyfta fram de säkerhetspolitiska frågorna under det arktiska ordförandeskapet berodde inte på tidsbrist och att man inte hann med. Vi måste nog se och erkänna att det handlar om att man av rent politiska skäl inte var intresserad av att lyfta fram de här frågorna.

Det grundar sig såklart i att även den borgerliga regeringen, med Folkpartiet, har bidragit till en militarisering av Arktis. Vi har aldrig förr i Sveriges historia sett så många stora internationella militärövningar i norra Sverige som vi har gjort under den borgerliga regeringens tid då man har öppnat för samarbeten med Nato, för en ökad militarisering och för ökad militär närvaro. Det är under den borgerliga regeringen man har öppnat Neat i norra Sverige, vilket har möjliggjort för det amerikanska flygvapnet att testa förlösa flygplan, bombflygning och missil användning inom Arktis gränser. Det är trots allt den borgerliga regeringen som har fört den politiken aktivt.

Jag tycker att det är tråkigt att man försatt möjligheten, för just Arktis visar på de goda exemplen när det gäller hur man kan överbrygga säkerhetspolitiska konflikter. Gränskonflikten mellan Norge och Ryssland är ju ett sådant exempel på att det går att komma framåt. Det är en region där ställningarna inte alltid är helt låsta.

Ett annat gott exempel tycker jag är hur man har hanterat Svalbard och Björnön. Efter första världskriget såg man att det var en region som skulle kunna skapa ytterligare krig och konflikter, men världens länder enades genom Spetsbergstraktatet om att öarna skulle bli en demilitariserad zon som också skulle vara neutral. I dag har 40 länder ställt sig bakom Spetsbergstraktatet – det är en framgångssaga för fred och nedrustning.

Jag tycker att det visar att det även i Arktis – vi behöver inte titta på andra regioner – går att komma framåt. Därför blir det också så märkligt att man försatt möjligheten att lära av de goda exemplen och sprida dem till övriga delar av Arktis.

Anf. 147 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Fru talman! Vi prioriterade tre områden: miljö och klimat, ekonomisk utveckling och den mänskliga dimensionen. Det var fokus på de tre områdena. Hade man valt andra områden, som utrikespolitiska områden, är det möjligt att man hade fått stryka något. Jag vet inte om det är något av de tre områdena som skulle föreslås strykas i så fall. Miljö och klimat ser jag som det mest primära av allt, för klimathotet är vår världs största utmaning. Jag känner att jag är glad att det området fanns med som ett av de prioriterade områdena.

Sedan är jag övertygad om att vi inte i alla sammanhang vet vad det talas om bilateralt när utrikesministrar möts i olika grupperingar. Vi vet inte vad som diskuteras efter de offentliga mötenas slut. Självklart tar man tid och tillfälle till att kanske ha också informella överläggningar.

En part som finns med i Arktiska rådet har vi dock inte tagit upp här, och det är EU. EU finns också med som en aktör, och även där har man möjlighet att arbeta med utrikespolitiska och säkerhetspolitiska frågor. Vi ska nämligen bidra med allt vi kan för att människor, folk och länder ska söka fredliga lösningar i stället för det som nu sker: alltså hot, konflikter, våld och krig. Allt i en fredlig bana – alla de insatserna – ska vi göra.

Anf. 148 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! På replikskiftet nyss lät det som om vi hade en utvärderingsdebatt om hela Arktiska rådet. Så är det inte. Det betänkande utrikesutskottet lämnar på bordet i dag handlar naturligtvis om Riksrevisionens rapport, regeringens svar med anledning av rapporten och ett antal motioner som har väckts dels med anledning av skrivelsen, dels under allmänna motionstiden. Därför tycker jag att vi har all anledning att komma tillbaka till ett fokus på detta.

Som har sagts tidigare, fru talman, har Sverige varit medlem i Arktiska rådet i 18 år. De senaste sju åren har en alliansregering varit ansvarig. Den granskning Riksrevisionen har gjort gäller 2011–2013, och det var just den tid då Sverige var ordförande i Arktiska rådet. Det var dock inte ordförandeskapet Riksrevisionen utvärderade, fru talman, utan det var faktiskt en del av ett större paket som handlar om hållbar utveckling och klimatfrågorna. Det är även så att en del av detta ligger med ett bredare spår kopplat till våra andra arktiska grannar, där granskning också ska göras. Det här är en del av detta.

Det är alltså en mycket speciell tid. Vi hade från utrikesutskottets sida anledning att möta och har mött både Riksrevisionen och regeringen när vi förberedde vårt svar på motionerna med anledning av Riksrevisionens och regeringens skrivelser. Det var tydligt att det var en svår granskning att göra eftersom det var en så speciell tid. Alla är medvetna om att man väljer ut ett område, klimaten, och gör det under den tid som Sverige har ordförandeskapet och ska försöka komma igenom med en rad andra frågor. Jag uppfattar att Riksrevisionen var helt på det klara med detta. Det finns anledning att påminna om det i en sådan här debatt.

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Sverige som kanske sista land har fått en strategi för vårt arktiska arbete. Regeringen presenterade den i april 2011. Sverige har varit medlem i Arktiska rådet sedan 1996 utan strategi.

Jag vet inte hur många debatter som initierats och hur många skrivelser som tidigare regeringar har lagt på riksdagens bord som det har blivit debatt om. Jag försökte uppdatera mig, men det var inte lätt att hitta något svar på den frågan. Det kan ju vara så att verkligheten var talande i den delen.

När jag läser betänkandet och reservationerna finns det skäl att lyfta fram det positiva. Det är med glädje jag noterar att Socialdemokraterna i sin reservation uttrycker sig positivt till samarbetets utveckling i Arktiska rådet. Man är glad över det bindande avtal som har slutits under vårt ordförandeskap om den gemensamma sjöräddningsinsatsen. Som tidigare sagts är det ett avtal som vi inte har haft tidigare. Det här är det första multilaterala, och det är en kommentar och en kritik som finns i vår text när det gäller Riksrevisionens skrivelse.

Jag är också glatt överraskad när jag noterar Socialdemokraternas positiva hållning i sin reservation till Kirunadeklarationen. Jag hörde också tidigare här hur den uttrycktes tydligt av Karin Åström.

Det är naturligtvis viktigt att vi och andra förbinder oss att rapportera oljeutsläpp, för Arktis är ett känsligt område. Även om vi nu talar Arktis kan en del tro att det bara är Ishavet, men det handlar om den 60:e breddgraden och där finns också en rad andra saker som pågår.

Arktis och klimatförändringarna är naturligtvis helt centrala. Det är ett kvitto på klimatförändringarna som vi ser i Arktis. Därför är det så centralt att klimat- och miljöfrågorna har en tydlig roll, parat med urbefolkningen och den mänskliga dimensionen, parat med möjligheter till ekonomisk utveckling också i Arktis. Varken vi eller urbefolkningen vill se det som ett arktiskt Skansen, utan det måste finnas möjligheter till utveckling. Det är inte minst viktigt i stora områden, till exempel Kanada och USA som har många synpunkter på detta.

Jag vill uppmärksamma de tolv punkterna i strategin. Alla är inte framme, långt därifrån, men det har ändå tagits steg på vägen för att minska de globala utsläppen av växthusgaser och de så kallade kortlivade växthusgaserna, sotet, som har en stor påverkan på den miljö som Arktis utgör. Inte bara i Arktis utan även på Himalaya, Anderna och andra ställen smälter isen snabbare när det kommer sot på istäcket. Det är någonting som vi inte vill se. Därför är det en väldigt viktig del.

Också när det gäller kvicksilver, förvaltningsplaner, jakt och fiske är det viktigt att man kommer vidare. Från Centerpartiets sida hade vi gärna sett att vi hade kommit längre. Vi hade gärna sett moratorium när det gäller olje- och gasutvinning. Nu är måhända den ekonomiska utvecklingen sådan att det inte blir så väldigt stor rusch. Det är nämligen kostsamt. Med den förändring som har blivit verkar det snarare vara det som händer runt Grönland som kommer att vara i fokus under kommande tid.

Fru talman! Vårt ordförandeskap, som det här inte handlar om, har ändå tydliggjort att vi har en strategi, att vi arbetar vidare. Det är bra att vi får en granskning från Riksrevisionen, som mig veterligt är den första under de 18 år som vi varit medlemmar. Granskningen omfattar bara en liten del av vårt medlemskap.

Jag tycker att man kan säga att det är klokskap att vara medlem i Arktiska rådet och att vi får resultat av arbetet i Arktiska rådet som kan förbättras som allting annat.

Fru talman! Det finns en debatt om årliga skrivelser. Jag vill bara informera kammaren om att vi i utrikesutskottet har haft en diskussion om dessa. Vi har en bred samsyn, dock inte i det här ärendet men i andra ärenden, om att vi måste ha en genomlysning av de skrivelser som vi väntar oss att regeringen ska lägga fram till riksdagen, så att vi får en bättre ordning. Det är inte optimalt att ha en årlig skrivelse. Det kanske krävs en annan typ av systematik. Vi har sagt att vi ska ha en gemensam diskussion om detta, och det hoppas jag att vi kan få.

Jag ser att i betänkandet lever kravet kvar på en årlig skrivelse, men den får väl komma in i den breda debatt som utskottet har varit enig om att vi ska försöka ha.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget till beslut och avslag på reservationerna.

Anf. 149 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Kerstin Lundgren och Centerpartiet att det är ju lätt att trycka upp valaffischer i grön färg, att grönmåla sitt språk och så vidare, men ord och handling måste någonstans följas åt för att man ska vara trovärdig gentemot väljarna och ytterst ekosystemen och planeten. Ibland kolliderar ekologi och ekonomi, om man nu talar ekonomi kortsiktigt. Det finns naturligtvis ingen ekonomi som på lång sikt kan finnas utanför ekosystemen, men ibland blir det kortsiktiga konflikter. Och aldrig är det väl så tydligt som när vi talar om olje- och gasutvinning i den arktiska regionen.

Här står då Kerstin Lundgren och berömmar regeringens arktiska strategi. Ja, det är väl kanske bra att det har kommit en strategi, men innehållet i den måste väl också betyda någonting. Hon säger att vi ska inta en positiv attityd till den positiva ton som finns i regeringens strategi mot olje- och gasutvinning i den känsliga arktiska regionen. För mig är det rena voodoo. Jag förstår det inte. Även om det skrivs på svenska förstår jag det inte. Det skulle vara intressant att få en förklaring till det och hur det går ihop med vad du, Kerstin Lundgren, sade här på slutet, att ni egentligen gärna skulle se ett moratorium. Det var i och för sig en väldigt intressant upplysning. Ni är mer än välkomna att i så fall gemensamt kämpa för att nå ett moratorium, för det som naturligtvis behövs är ett minst tioårigt moratorium. Under de tio åren kommer också den förnybara energin att hinna utvecklas och bli billigare. Om vi nu får ett moratorium på minst ett årtionde kommer den förnybara energin och relativpriserna att hinna bli mycket billigare.

Anf. 150 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Miljöpartiet har erfarenheter av att det är skillnad mellan gröna affischer och verkliga beslut. Miljöpartiet har ju en erfarenhet av samverkan med regeringen under rätt många år. Vi såg då ingen strategi, något beslut och någon information till kammaren eller debatt. Vi såg inte heller några gröna resultat när det gällde Arktis. Det hade väl varit en intressant sak att redovisa.

Jag förstår, fru talman, att Valter Mutt talar av erfarenhet.

För oss är det inte prat som gäller, utan vi vill se resultat. Vi valde att lägga fram en klimat- och miljöstrategi i den samlade strategin för Arktis. Vi har valt att jobba i klimatarbetet för att få bort oljesubventionerna.

Det är centralt inte bara för Arktis och viktigt för att sätta rätt pris på produktionen och konsumtionen. Det står också i hänvisningen till klimatförhandlingarna i strategin. Vi har valt att jobba för att få bort de kortlivade växthusgaserna, som får en snabb effekt på avsmältningen. Vi har också nått resultat i den senare delen, vilket är positivt.

Det finns dock fler saker att göra. Givetvis är det avgörande att vi kommer vidare med förnybar energi. Vi vill se ett förnybart energisystem i Sverige, och vi vill jobba för att en sådan marknad ska växa globalt. Just nu verkar gasmarknaden i USA förändra hela bilden av möjligheterna och intresset av att exploatera i Arktis, alldeles oavsett moratorium och skyddsåtgärder i övrigt. Jag kan dock tänka mig sådana, och i betänkandet står det att särskilda områden ska skyddas.

Anf. 151 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Allt hänger ihop, och frågorna går in i varandra. Vi har talat mycket om det regionala och lokala skyddet mot miljökatastrofer i det känsliga arktiska området, som av flera skäl har svag motståndskraft.

Det är klart att det inte ska bli något Skansen. Har Kerstin Lundgren inte mer industriell fantasi än att tro att det blir ett Skansen om vi har ett moratorium och ett stopp för olje- och gasutvinning? Tvärtom finns det fantastiska möjligheter för förnybar energi, ekoturism och så vidare i denna region.

Men då måste vi ha en ny politik. Det ska inte vara centerpartistisk miljöpolitik utan riktig grön politik. Vi måste ha ett moratorium. Varför skulle det inte gå när det går på den andra polen?

Vad innebär det när du, Kerstin Lundgren, säger att ni egentligen är för ett moratorium? På vilket sätt? Konkretisera det. Är ni beredda att lägga fram hårda politiska förslag och ta strid inom regeringen? Annars blir det återigen bara grön retorik där ni säger att ni vill men ändå låter olje- och gasutvinningen fortsätta. Jag tycker att det är ganska förfärligt, och jag vill gärna tala om det för alla lyssnare och tittare.

Mot bakgrund av att klimatklockan är slagen är det rätt förfärligt att säga att det är positivt att ryssar, amerikaner med flera kommer att driva på olje- och gasutvinningen där. Då har man antingen inte förstått mycket eller så hoppar man medvetet bock över vår tids svåraste fråga.

Jag tycker att det är talande att Centerpartiet berömmar en arktisk strategi som har en positiv syn på olje- och gasutvinning i ett område där det inte borde utvinnas någon fossil energi alls.

Anf. 152 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Det låter spännande. Det låter som att Miljöpartiet vill stoppa den olje- och gasutvinning som Norge bedriver. Det är en intressant signal till vår granne att starta på det sättet.

Jag förstår varför Socialdemokraterna inte har gått med på en gemensam oppositionspolitik på dessa områden. Jag tror att Valter Mutt talar för sin egen idé. Jag är inte säker på att hela Miljöpartiet står för den linje som Valter Mutt driver.

Fru talman! Läser vi strategin ser vi att det handlar om att bejaka den ekonomiska utvecklingen. Svenska företag kan få nytta av att det händer saker i Arktis. Oavsett om det gäller olja eller gas, ekoturism eller annat är den ekonomiska utvecklingen viktig, och det är viktigt att svenska

företag inte hålls tillbaka i det sammanhanget utan ser att det finns en ekonomisk utveckling i Arktis norr om 60:e breddgraden. Det är inte bara den avsmälta isens område vi talar om.

De områden som är extra känsliga är viktiga att lyfta fram och ge särskilt skydd. Så har vi gjort på till exempel Västkusten. Det är viktigt att ha koll på hur det ser ut med artbestånd och annat när det gäller jakt och fiske och försöka åstadkomma överenskommelser för sådant. Man kan dock inte betrakta allt norr om 60:e breddgraden som något som det ska vara exploateringsstopp på. Då tror jag att vi får rätt stora problem, fru talman.

Anf. 153 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Låt mig backa tillbaka bandet lite. Det lät på ledamoten Lundgren som att strategiarbetet under 2011 skulle ha varit välkänt utåt. År 2011, innan strategin beslutades, uppvaktade representanter från riksdagen och Nordiska rådet UD och ministern för att vi ville vara med och ge synpunkter på den strategi som skulle läggas fram, men det visade sig vara omöjligt. Då tog vi initiativ till ett seminarium, men det kom att hållas dagen efter regeringen hade beslutat strategin på sitt regerings-sammanträde. Så gick det till, vilket var anmärkningsvärt.

Det var bra att vi fick till stånd ett seminarium. Ministern kom inte, men det gjorde Gustaf Lind som var duktig på att föredra.

Men vi har aldrig varit med. Den folkvalda församlingen var inte på något sätt delaktig i den strategi som togs fram. Trots att man kände till den enorma tillväxten och den klimat- och miljösituation som finns där uppe, trots att man kände till ursprungsbefolkningens kritik av och oro och rädsla för vad som skulle hända och trots att det fanns en stor folklig debatt i frågan valde regeringen att inte låta de folkvalda vara med i framtagandet av strategin.

I mitt nästa inlägg ska jag vidareutveckla detta.

Anf. 154 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Som parlamentariker kan jag förstå att man vill vara med när regeringen tar alla beslut. Så är vi parlamentariker; det är nog ett gemensamt drag.

I utrikesutskottet fick vi information och hade föredragningar om strategin. Vi hade möjlighet att få en dialog. Visserligen var det inte hela kammaren, och det hade inte varit med Nordiska rådets delegation heller. De olika strukturerna i vårt parlamentariska arbete sätter sina spår.

Jag har inget emot dialog och att lyssna in. Jag vet att man jobbade för att lyssna in olika aktörer innan strategin antogs, och jag beklagar om Nordiska rådets grupp kände sig ohörd.

Å andra sidan lyssnade väl inte heller tidigare regeringar när de gick till Arktiska rådet. Då var det nog ingen som visste vad regeringarna hade för strategi. Långt mindre hade vi från 1996 till 2006 någon chans att vara med och ha en synpunkt på vilken ställning regeringen tog i Arktiska rådet. Därefter kom alliansregeringen, som ni kritiserar. Men vi fick i alla fall en strategi.

Det har varit både debatter och interpellationsdebatter om det. Jag har varit med i flera debatter då vi har talat om Arktiska rådet och dess frågor. Jag uppfattar att det har haft en hög aktualitet under senare år.

Anf. 155 KARIN ÅSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Kerstin Lundgren får gärna kritisera tidigare regeringar, men det som händer i Arktis nu när det gäller tillväxten har börjat hända under senare år.

Det finns en rapport från Universitetet i Nordland och Handelshögskolan i Bodö där man har grävt djupare i företagets och myndigheternas investeringsplaner för att se hur det kommer att se ut. Man beräknar att i Sveriges, Norges och Finlands del av Arktis kommer 2 000–3 000 miljarder att läggas fram inom en period på 10–15 år.

När man börjar prata om den penningssumman bara i den del av Arktis som tillhör de nordiska länderna är det självklart att det borde finnas ett större engagemang från regeringen. Något annat vore konstigt. Det är av den anledningen som förslagen från oss socialdemokrater har tagits fram. Vi tycker att det är dags att regeringen kommer tillbaka till riksdagen och delger vad man har gjort i form av en skrivelse.

Hela den utveckling vi ser där uppe är historisk. Den är oerhört viktigt för hela Sverige och faktiskt – om vi drar ut det – för hela världen. Så ligger det till.

Vi tycker att det är märkligt att man jämt förbiser dessa områden. Det blir mest vacker retorik, ren information och envägskommunikation. Jag skulle vilja fråga igen om inte Kerstin Lundgren skulle kunna tänka sig att ställa sig bakom Socialdemokraternas krav om en skrivelse till riksdagen så att vi kan debattera frågan ordentligt.

Anf. 156 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Arktis utveckling är historisk, även om vi kanske inte vill det. Vi vill inte se den klimatutveckling vi nu upplever. Det är en del av de förändringar som gör att mycket nytt händer.

Det blir många nya utmaningar, inte minst när vi pratar om Grönland och området däromkring, urfolken, stora områden i Kanada och naturligtvis Ryssland.

Fru talman! Med tanke på tiden nöjer jag mig med att konstatera det jag sade tidigare. Vi har haft en diskussion om det krav om årliga skrivelser som kommit från Socialdemokraterna i opposition. Vi har haft ett rejält samtal om detta i utrikesutskottet.

Vår samlade hållning har varit att vi inte ska fortsätta att kräva skrivelser på alla områden hela tiden. I stället ska vi försöka få en mer samlad och ordnad diskussion om skrivelsekraven.

Mot den bakgrunden hade jag nästan hoppats att Socialdemokraterna inte skulle yrka bifall till reservationen nu utan hålla fast vid kravet om att föra en diskussion. Det vill jag göra, och jag hoppas att Socialdemokraterna också vill det, fru talman, även om de röstar ja till reservationen.

Anf. 157 ROBERT HALEF (KD):

Fru talman! Sverige avslutade det roterande ordförandeskapet för Arktiska rådet i maj 2013, och senast vi debatterade Arktis i riksdagen var på världsmiljödagen den 5 juni 2013.

Kristdemokraterna som parti har haft anledning att återkomma i frågan om skyddet av Arktis under den senaste tiden i form av motioner och debattartiklar i riksdagen.

I Arktis stiger nämligen temperaturen dubbelt så fort som i resten av världen. Det leder till smältning av isarna, vilket i sin tur leder till havshöjningar och utgör en risk främst för de fattiga länder som ligger havsnära och inte har rustat bebyggelsen för det.

Miljön i Arktis kännetecknas av ett myllrande växt- och djurliv. I Arktis lever dessutom cirka fyra miljoner människor utspridda över flera kontinenter och med kulturer som kan vara flera tusen år gamla. Ungefär en tiondel av regionens befolkning tillhör något av Arktis urfolk.

Både samhällen och ekosystem har anpassat sig till is, kyla och permafrost och behöver dem för att fortsätta fungera. För att skydda miljön och naturfolken etablerades 1996 Arktiska rådet.

Med denna bakgrundsbild gör det Arktis extra känsligt för exploatering. Människor som bor i området liksom djurriket kan komma att drabbas hårt av exploatering.

Fru talman! Tre områden är särskilt utmanande och är stora hot mot Arktis framtid: oljeborring, klimatförändring och industrifiske. Konkurrensen om tillgångar av hittills skyddade naturresurser har pågått en tid men ökar nu i takt.

Här finns några av jordens sista stora och livskraftiga bestånd av fisk. Det finns även stora mineralfyndigheter, och energibolagen hoppas på att hitta olja och gas.

Genom vår ordföranderoll i Arktiska rådet till och med maj förra året har vi fått bred möjlighet att påverka och sätta agendan under två års tid, i samarbete med sju andra stater. Det var ett ordförandeskap med ett flertal överenskommelser och viktiga beslut. Låt mig ge några exempel.

1. Sverige arrangerade det andra arktiska miljöministermötet någonsin sedan etablerandet av rådet. Temat var Arctic Change – Global Effects.
2. Vi initierade arbete för att utveckla ett avtal om reduktioner av kortlivade klimatpåverkande ämnen samt ett avtal om beredskap mot och bekämpning av marina oljeutsläpp.
3. Vi har fört in frågor om hållbart företagande på Arktiska rådets agenda.
4. Vi har påbörjat ett arbete om ekosystembaserad förvaltning där det finns ett starkt åtagande om att förändra förvaltningen av Arktis till att bli ekosystembaserad.
5. Sverige har bidragit till att skapa ett starkare råd med ett permanent sekretariat i Tromsø med fokus på ett utökat kommunikationssamarbete.
6. Nya observatörer välkomnades till Arktiska rådet i Kiruna, till exempel Kina och Indien som är viktiga aktörer på den globala miljöscenen och som har avgörande betydelse.

Fru talman! Syftet med Arktiska rådet är att tillvarata de intressen vi gemensamt har när det gäller att få till hållbara lösningar och att bevara miljön i detta område där nästan fyra miljoner invånare lever och som ingår i åtta staters territorium: Danmark, Ryssland, USA, Kanada, Norge, Finland, Island och Sverige.

Sverige har därför ett intresse av att påverka utvecklingen i rätt riktning, inte minst för att vi är ett föregångsland när det gäller miljöfrågor.

Oljespill är ett av de största problem som kan drabba Arktis. Trots att det är både dyrt och mycket svårt att borra efter olja i det hårda arktiska klimatet etablerar sig oljebolagen i området.

Kalvande isberg, mycket låga temperaturer, hårda vindförhållanden och stora borrhingsdjup gör att risken för en allvarlig oljeolycka blir stor.

Arktis är mycket dåligt rustat för att hantera en oljeolycka. På grund av kylan och sammansättningen av bakterier i vattnet bryts olja ner långsamt i Arktis. Dessutom är många av de djur som lever i området mycket sårbara för att få olja i päls, fjäderdräkt eller gälar.

När flera av världens stora oljebolag nu har meddelat att de planerar att kraftigt utvidga exploateringen av olja i Arktis ökar risken för allvarliga föroreningar.

En större olycka, som den i Mexikanska golfen, skulle vara praktiskt taget omöjlig att städa upp och drabba en mängd arter som inte kan leva någon annanstans. Det finns helt enkelt ingen metod för att sanera olja från is.

Fru talman! Både samhällen och ekosystem i Arktis har anpassat sig till is, kyla och permafrost och behöver dem för att fortsätta fungera. Den mest påtagliga effekten är minskningen av havsisen. Varje vinter växer havsisen för att sedan till viss del smälta varje sommar.

Förutom havsisen smälter även den grönländska inlandsisen. Om inlandsisen skulle smälta helt beräknas världshaven höjas med cirka sju meter.

Dessutom tinar permafrosten och släpper ut stora mängder växthusgaser som tidigare bundits i marken. Eftersom bosättningar och infrastruktur är byggda för att stå på permafrost leder upptiningen även till att hus, vägar och rör sjunker ner i marken och förstörs.

Det är inte acceptabelt att områdets resurser utnyttjas hejdlöst av internationella företag. Urbefolkningens framtid och överlevnad är beroende av att vi respekterar olika internationella överenskommelser, som FN:s konvention om ursprungsbefolkningars rättigheter.

Ska vi lyckas hejda klimatförändringarna samtidigt som vi ger ursprungsbefolkningen möjlighet att leva och verka i de arktiska områdena krävs ökade miljöinsatser i Arktis, i dialog med ursprungsbefolkningen, för att säkerställa ett hållbart utnyttjande av naturresurser som fisk och mineraler.

Fru talman! I korthet handlar Kristdemokraternas position om vikten av att bevara Arktis miljö och att respektera rätten för ursprungsbefolkningarna.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU17
Kriminalvårdsfrågor
föredrogs.

Kriminalvårdsfrågor

Anf. 158 CHRISTER ADELSBO (S):

Fru talman! Kriminalvården ska vara brottsförebyggande. Man ska öka människors trygghet och bidra till ett tryggare samhälle. Målet är att Kriminalvårdens klienter ska vara bättre rustade att leva ett liv utan kriminalitet och missbruk efter avtjänat straff.

Kriminalvårdens uppdrag är att genom frivård och fängelse verkställa de påföljder som domstolen dömer ut, driva häkten och utföra transporter samt genomföra personutredningar i brottmål. Man har också ett uppdrag att förebygga återfall i brott.

Det är ingen tvekan om att Kriminalvården är en av rättsväsendets viktigaste verksamheter. Men samtidigt är det kanske en av de allra svåraste, för när alla andra samhällsinsatser har misslyckats kommer man ju till Kriminalvården.

Att bara låsa in människor utan rehabilitering tror jag inte det är många som förespråkar. Det är inte bra för vare sig samhället eller den enskilde, eftersom alla intagna förhoppningsvis ska ut i samhället igen någon gång igen.

Fru talman! Kriminalvården har i dag en speciell situation. Klienttillströmningen fortsätter att minska inom såväl häkte och anstalt som frivård. Man har haft ett minskat inflöde av fängelsedömda till följd av bland annat färre fängelsedomar och kortare strafftider framför allt för narkotikadömda.

Även om klienttillströmningen enligt prognosen kommer att minska de närmaste åren bedömer Kriminalvården att osäkerheten är stor. Prognoserna måste därför användas med stor försiktighet vid planering av Kriminalvårdens verksamhet.

Den uppkomna situationen skapar dock förutsättningar för Kriminalvården att genomföra eftersatta och nödvändiga satsningar på både kompetensutveckling och renoveringar. Det är satsningar som är nödvändiga för att Kriminalvården långsiktigt ska kunna höja kvaliteten i sin verksamhet.

Kriminalvårdens nuvarande situation var inte lätt att förutse. Nog trodde vi väl alla att när vi ökade antalet poliser skulle det få konsekvenser även för Kriminalvården. Fler poliser borde normalt innebära fler uppklarade brott, fler fällda och större tryck i våra häkten och fängelser. Nu vet vi alla att så inte blev fallet.

Fru talman! Vi har tio reservationer i detta betänkande. Vi står självklart bakom samtliga, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 11. Jag tänker trots allt ta upp lite kring några av reservationerna.

Först har vi behandling av intagna med neuropsykiatriska diagnoser. Alltmer talar för att den neuropsykiatriska diagnosen adhd är en nyckelfaktor för kriminalitetsutvecklingen.

Nyligen avslutade studier inom Kriminalvården visar att förekomsten av adhd är hög bland klienterna, med 29 procent av kvinnorna i anstalt och 43 procent av unga våldsdömda män. En annan studie visar på före-

komst av adhd hos 40 procent hos långtidsdömda män. En grupp forskare på Karolinska Institutet kunde påvisa att kriminaliteten minskade med över 30 procent när en person var i behandling jämfört när han eller hon inte var i behandling. Trots denna kunskap är det endast några få procent av de intagna som får behandling.

Mot bakgrund av detta menar vi att Kriminalvården måste satsa mer på att utveckla arbetet runt adhd. Det adhd-projekt som har pågått i Norrtälje visar goda resultat, men för att kunna få verksamheten att fungera som en nationell satsning krävs ytterligare utvärdering. Mot bakgrund av detta menar vi att regeringen bör ge Kriminalvården i uppdrag att utveckla och påskynda arbetet med adhd.

Ett annat problem inom Kriminalvården är situationen för barn och unga i häkte. Barnombudsmannen överlämnade 2013 rapporten *Från insidan – barn och ungdomar om tillvaron i arrest och häkte* till regeringen. I rapporten uppmärksammas en rad missförhållanden som bedöms stå i strid med barns grundläggande mänskliga rättigheter. Upplevelserna från tiden i arrest och häkte riskerar att skada unga psykiskt på både kort och lång sikt. Vi anser att regeringen bör ta Barnombudsmannens kritik på allvar och påbörja ett arbete med att realisera de förslag som läggs fram i rapporten.

I samma rapport från Barnombudsmannen lyfter man också fram att FN:s barnrättskommitté har begärt uppgifter om det totala antalet personer under 18 år som sätts i polisarrest och den genomsnittliga tid som barnen är frihetsberövade. Sverige har emellertid inte kunnat lämna dessa uppgifter, eftersom regeringen inte har begärt att polismyndigheten ska föra denna typ av statistik.

Det är anmärkningsvärt att polisen trots Barnombudsmannens påpekande uppger att de saknar förutsättningar att ta fram ett statistikstöd för att klarlägga hur många barn som placeras i arrest. Vi anser att detta är en fråga som måste prioriteras. Regeringen bör därför snarast ge polisen i uppdrag att ta fram ett sådant statistikstöd.

Fru talman! Sedan måste jag också lyfta fram frågan om utslussningsavtal. Det är en mycket viktig fråga. I många fall kan det vara helt avgörande för en lyckad övergång från anstalt till frihet. Stödet vid övergång från anstalt till frihet måste utvecklas. Utgångspunkten ska vara bättre när de intagna lämnar fängelset eller frivården än när de kom dit.

Många av klienterna i anstalt har multiproblematik: utbildningsnivån är uppseendeväckande låg, bara hälften har en egen bostad, hälften är öppet arbetslösa, och omkring 70 procent har missbruksproblem. Nästan alla har problem på mer än ett område och har haft det under lång tid. Risken för återfall i brott är hög. Inom tre år återfaller ca 40 procent i brott av dem som lagförts för brott.

Förberedelserna för den intagnes frigivning ska vara särskilt inriktade på konkreta åtgärder för att underlätta övergången till ett liv i frihet. Syftet är att den intagne vid frigivningen i möjligaste mån ska ha sin försörjning ordnad genom arbete eller på annat sätt och att han eller hon ska ha tillgång till bostad.

Det är viktigt att kommunerna har god beredskap för att kunna erbjuda bostad, utbildning, stöd och vård som behövs efter frigivandet. För att underlätta kommunernas möjlighet till detta menar vi att det bör utredas hur alla de resurser som finns inom missbruksvården, socialtjänsten,

arbetsförmedlingen etcetera kan samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen, med ett så kallat utslussningsavtal.

Stödet ska vara individuellt, och insatserna ska vara riktade mot exempelvis fortsatt missbruksvård, arbetspraktik, utbildning och boende. Insatserna ska vara dokumenterade i en handlingsplan som har skrivits under av den enskilde, Kriminalvården och kommunen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag betona vikten av att samhället satsar mer på förebyggande arbete, så att de som har avtjänat sitt fängelsestraff inte återfaller i kriminalitet. Det är viktigt att övergången mellan anstalten, frigivningen och häktet förbättras och utvecklas. Jag är övertygad om att ett införande av ett utslussningsavtal är en åtgärd som skulle vara till stor hjälp i detta arbete.

(Applåder)

I detta anförande instämde Kerstin Haglö, Arhe Hamednaca, Mattias Jonsson och Elin Lundgren (alla S) samt Lena Olsson (V).

Anf. 159 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi debatterar betänkande nr 17 *Kriminalvårdsfrågor*.

Miljöpartiet har lagt flera omfattande kommittémotioner de senaste åren där vi utvecklar vår syn på kriminalvård och trygghet. Vår grundinställning delas i mångt och mycket av Kriminalvården. De skriver så här i sin årsredovisning för 2013:

”Intagna och klienter har i mycket hög grad en vag koppling till det omgivande samhället; utbildningsnivån är uppseendeväckande låg, bara hälften har en egen bostad och omkring 70 procent har missbruksproblem. Nästan alla har problem på mer än ett område och har haft det under en lång tid. Det positiva är att de flesta av dessa problem är möjliga att göra någonting åt. Kriminalvården kan dock inte på egen hand lösa hela den komplexa livssituation som klienten befinner sig i. Genom en bättre samverkan med andra aktörer i samhället kan vi komma betydligt längre.”

Och precis så är det. Problemen har pågått länge innan en person hamnar i fängelse. Det förebyggande arbetet med att fånga upp barn och ungdomar i riskzonen är därför helt centralt. Men lika centralt är förstås också att vi behöver en skola där alla faktiskt lär sig att läsa och skriva och där det finns kringpersonal som kuratorer, skolsköterskor och speciallärare som kan fånga upp missbruk tidigt. Vi behöver se till att man kan få stöd och hjälp för sitt spelberoende också utanför fängelser och storstäder, och vi behöver göra investeringar som minskar arbetslösheten.

Jag står givetvis bakom samtliga av Miljöpartiets åtta reservationer i betänkandet. Jag tänkte dock för tids vinnande här i kammaren yrka bifall bara till reservation nr 1 som handlar om verksamhetsplanering. Den är gemensam med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Jag skall återkomma till den strax men tänkte först säga några ord om häkten.

Vårdkedjan inom kriminalvården börjar med häktet. Där finns det en hel del att göra. Till att börja med behöver man se till att det finns häktesplatser någorlunda regionalt spritt över landet. Miljöpartiet motionerade förra året om att se till att det finns häktesplatser i Halland och i Östersund. För Hallands del har man nu hittat en tillfällig lösning. Det är

bra, men på sikt behöver situationen lösas också långsiktigt för att minska alla transporter som annars sker.

Tiden i häktet präglas ofta av isolering. Kriminalvården är där långt ifrån sina egna mål och beskriver även det i sin egen årsredovisning. Kritiken från andra är också hård på området. Därför behöver man arbeta både med att bryta isolering men också, vilket vi skriver i vår reservation nr 10, korta de långa häktetiderna. För att minska de långa häktetiderna har riksåklagarens arbetsgrupp lagt fram en rad åtgärder. Använd dem och beakta dem!

En annan kritik är den som Barnombudsmannen har lyft fram när det gäller hur man har hanterat barn i häktessituationer och där det till att börja med behövs riktig dokumentation. I dag saknas helt statistik över barn och unga i arrest och häkte. Det är inte något som vi kan vänta med att lägga fram, vilket utskottets majoritet tycker. Därför står jag bakom vår gemensamma reservation nr 11, som Christer Adelsbo nyss yrkade bifall till.

Barnombudsmannen lade också fram en rad förslag för att åtgärda situationen i häkte. Det behöver man verkligen göra något åt. Vår reservation nr 9 handlar om det. Christer Adelsbo beskrev det noggrant alldeles nyss. Därför går jag in mer på det.

Om man går vidare i vårdkedjan kommer man till att dom har fallit och till arbetet med verksamhetsplanering. Redan i dag görs bedömningar för att hitta lämplig placering där den dömda skall tjäna av sitt straff. En stor andel av dem som sitter både i häkte och i fängelse får också ta del av uppsökande och motiverande samtal. Jag menar att det vettiga vore att den delen skulle vara obligatorisk och att man helst skulle genomföra det innan placeringen eller direkt i starten av placeringen, alltså direkt efter lagkraftvunnen dom. Då blir det obligatoriskt. Det är ofta då man har förmågan att också ha ett motiverande samtal.

Reservation nr 13 handlar om barn till dömda. En av de viktiga faktorer som kan få en intern att lyfta sig och motivera en intern att komma tillbaka till samtalet är familj och barn, för den som har det. Att på olika sätt stimulera till att de intagna kan behålla en någorlunda normal relation till sina barn är centralt. Vi vill därför att Kriminalvården får i uppdrag att ta fram bra modeller för hur kontakten mellan barn och förälder ska kunna ske på ett så bra sätt som möjligt. Vi menar att det då också kan behövas särskilt stöd till barnen, inte bara till den intagne, eftersom det ofta är svårt även för dem.

Vid tiden för frigivningsförberedelser blir det alltmer centralt att man också får stöd i att hitta ett arbete. Det är därför bra att Kriminalvården har ett tätt samarbete med Arbetsförmedlingen. Det är bra om det samarbetet utökas. Det är också det vi skriver i vår reservation nr 6.

Jag vill återigen yrka bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lena Olsson (V).

Anf. 160 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Att släppa ut mycket farliga livstidsdömda brottslingar för tidigt kan resultera i mycket grov återfallsbrottslighet. Ett tydligt exempel på detta är den morddömde man som i Norrköping i mitten av

90-talet dödade sin sambo genom att hugga henne med en kniv i halsen. Ganska snart efter den villkorliga frigivningen 2010 begick han bland andra brott en obeskrivligt grym, hänsynslös och i medierna omskriven våldtäkt mot en för honom okänd och förbipasserande 12-årig flicka på Sankt Eriksplan i Stockholm.

Vidare tillåts att livstidsdömda mördare får permission redan efter två år. Efter ytterligare några år tillåts dessutom häpnadsväckande nog obevakade permissioner med övernattning ute i det fria.

Enligt regeringens egen utredare har detta bland annat lett till det absurda fallet med en livstidsdömd mördare som under en obevakad permission mördade på nytt. Resultatet blev att mördaren dömdes till livstidsstraff en andra gång, efter att han huggit sin flickvän med en kniv i huvudet och i halsen upprepade gånger.

Dessa och ytterligare några fall kunde vi läsa om i Aftonbladet för en dryg vecka sedan i det nummer av tidningen som jag nu visar för kammararens ledamöter. Rubriken är: "Livstidsdömda frigavs – begick nya brott". Det är en ganska intressant artikel. Exempelen är dock betydligt fler än de som tas upp här. Därför är det också vår bestämda uppfattning att den som begår ett grovt vålds- eller sexualbrott ska straffas hårt. De grövsta våldsbrottslingarna ska dessutom kunna dömas till verkliga livstidsstraff utan möjlighet till frigivning, vilket vi också har framfört vid flera tillfällen.

Vi menar också att det är av största vikt att de grova vålds- och sexualbrottslingarna sitter tiden ut. Det är inte rimligt med ett system där grovt kriminella blir villkorligt frigivna efter två tredjedelar av straffet. Därför vill vi avskaffa den automatiska tvåredjedelsfrigivningen. Det är glädjande att Moderaterna bland annat har öppnat för det, och jag hoppas att man också kommer att landa i ett skarpt förslag på området.

För att undvika att oskyldiga människor utsätts för brott menar vi också att de obevakade permissionerna för livstidsdömda mördare ska tas bort helt och i stället göras om till bevakade permissioner, som för övrigt ska användas sparsamt.

I artikeln i Aftonbladet som jag hänvisade till tidigare, kan vi dessutom läsa att en tredjedel av de livstidsdömda som släppts fria har återfallit i brott, dessutom ganska ofta i väldigt grov brottslighet.

Det är bland annat med anledning av detta som vi menar att personer som begått till exempel grova vålds- och sexualbrott, men också narkotikabrott, rån eller grova tillgreppsbrott, vid frisläppandet ska förses med elektronisk fotboja. Vi menar även att det ska stå i proportion till det begångna brottet. Ju längre straff, desto längre tid med elektronisk fotboja. Vi är helt övertygade om att det kan vara ett effektivt system för att se till att de här människorna inte återfaller i brottslighet.

Med detta, fru talman, har jag hållit mig kort i dag och vill yrka bifall till reservation 12.

Anf. 161 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Vi debatterar i kväll kriminalvårdsfrågor. Jag står givetvis bakom alla Vänsterpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 10 om långa häktningstider.

Fru talman! Kriminalvården är en viktig verksamhet i rättsväsendet. Samtidigt är det en väldigt svår verksamhet. När samhället och dess

insatser har misslyckats hamnar individer till slut hos kriminalvården, som ska verkställa den utdömda påföljden. Kriminalvården har också till uppgift att rusta internerna för att leva ett liv utanför kriminaliteten den dag de kommer ut.

Kriminalvården tillhandahåller program, studier, arbete och behandling som en förberedande process inför frigivningen, vilket såklart är bra. Men detta kan också givetvis bli bättre. Undervisningen bedrivs i vanlig lektionsform som komvuxinläring i viss mån, men i stor utsträckning är den intagne hänvisad till att studera på egen hand. För en person som har en misslyckad skolgång bakom sig blir detta naturligtvis dubbelt så svårt. För att ge ekonomisk utväxling av de satsningar som görs och bästa möjliga förutsättningar för den enskilde att lyckas behöver studiemiljön bli mindre torftig och mer utvecklad. Det kan handla om mer satsningar på studieteknik, hjälpmedel och inte minst läxhjälp. I budgetdebatten i höstas tog vi i Vänsterpartiet upp vårt förslag om en villkorad halvtidsfrigivning för förstagångsdömda, vilket skulle frigöra resurser till förbättringar av utbildning och återanpassning.

Christer Adelsbo från Socialdemokraterna talade om en utslussningspeng i sitt anförande. Vi har valt att kalla det för inlussningspeng, men innehållet är nog ganska lika. Man slussas ut från kriminalvården och ska slussas in i samhället. Inlussningspengen som vi föreslår är en del av återanpassningen. Den skulle göra stor nytta; när man släpps ut återstår kanske de största utmaningarna för individen. Samverkan mellan Arbetsförmedlingen och Kriminalvården är bra, men kommunerna har i dagsläget en väldigt ansträngd ekonomi, och då behöver man också ett ekonomiskt stöd ute i kommunerna för att klara detta.

Det är inte gratis att ha människor inlåsta på anstalt. Därför är det viktigt att man får hjälp med bostad, studier eller arbete den dagen man släpps. Fungerar inte detta kan det vara lätt hänt att man åter hamnar i kriminalitet. En fråga att ställa sig är hur mycket det kostade för den individ som inte fick hjälpen och stödet när den kom ut och vad det har kostat samhället.

Jag vill också i detta sammanhang nämna något som jag tog upp i förra veckans debatt om straffrättsliga frågor, nämligen problemet att allt fler arbetsgivare kräver registerutdrag, vilket i sig försvårar möjligheten till arbete för den som varit straffad. Jag tycker att vi i justitieutskottet skulle titta mer på den frågan. Har man avtjänat sitt straff och ska slussas in i samhället ska vi så långt det går också försöka riva de hinder som stoppar en.

När det gäller häktesverksamheten finns det väldigt mycket att önska. Sverige har fått anmärkningar vid upprepade tillfällen, bland annat av Europarådets tortyrkommitté. Som har sagts förut i talarstolen har det kommit en rapport från Barnombudsmannen om hur ungdomar har det i häkten och arrester. Vi delar den kritik som rapporten kommit med och anser att det har presenterats många intressanta förslag till förbättringar.

När det gäller barn tycker Vänsterpartiet – det skriver vi också i ett särskilt yttrande – att barn som misstänks för brott som kräver ett frihetsberövande ska placeras i en miljö som är särskilt anpassad för barn. Vi anser att barn ska behandlas med särskild varsamhet i ett civiliserat samhälle. Det gäller även barn som misstänks för brott.

Kritik har också kommit när det gäller häktena, främst på grund av de långa isoleringstiderna. De beskrivs som inhumana och förnedrande. Det är hårda restriktioner och brist på sjukvårdsresurser. Att sitta med restriktioner ökar risken för den intagne. Man kan eventuellt inte heller delta i någon daglig sysselsättning, utan man sitter i en cell 23 timmar per dygn. En timmes enskild promenad på en rastgård kan knappast ses som en lösning på isoleringen. Vi tycker att det är skrämmande att en rättsstat som Sverige ännu inte har lyckats komma till rätta med detta.

Riksåklagaren har tillsatt en arbetsgrupp som fått i uppgift att se över hur användningen av restriktioner för häktade kan minska och hur långa häktningstider kan undvikas. Rapporten har nu överlämnats till RÅ för beredning. Vi i Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet förväntar oss att beredningen inom kort ska komma med konkreta förslag som förbättrar villkoren i Sveriges häkten.

(Applåder)

Anf. 162 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Fru talman! Målet för kriminalvården är att påföljder ska verkställas på ett säkert, humant och effektivt sätt och att antalet återfall i brott ska minska. Som påföljd kan man dömas till fängelse, skyddstillsyn, villkorlig dom med samhällstjänst, intensivövervakning med elektronisk kontroll eller övervakning av villkorligt frigivna. Kriminalvården ansvarar även för häkten och transporttjänst. Kriminalvården ska särskilt vidta åtgärder som syftar till att brottslighet under verkställigheten förhindras, frigivning förbereds, narkotikamissbruk bekämpas och innehållet i verkställigheten anpassas efter varje individs behov.

Den 31 december 2013 fanns det 46 anstalter, 34 frivårdskontor och 31 häkten. Det genomsnittliga antalet årsarbetskrafter var 9 050, räknat på tillsvidareanställd personal. Kriminalvården hanterar nästan 19 000 klienter varje dag. Av dessa är drygt 1 500 intagna i häkte och 4 000 intagna på anstalt, medan 13 000 verkställer påföljder inom frivården. Kriminalvården genomför också ca 80 000 transporter per år.

Vi kan konstatera, som tidigare har sagts, att antalet klienter intagna inom kriminalvården minskar och har gjort så under flera år. Det gäller hela kedjan från häkte till fängelse. Skälen är säkerligen flera och är inte hundra procentigt utredda.

En del som man kan peka på gäller att antalet misshandelsbrott på öppen gata har minskat. HD:s praxisändring när det gäller narkotikabrott är en annan. Det finns skäl att fundera över om polisens utredningsverksamhet har med saken att göra eftersom antalet inkomna brottmål till tingsrätter har minskat, även om man kan misstänka att en stor del av denna minskning gäller trafikrelaterade brott där man har en väldigt stor personupplärning.

Generellt sett kan vi konstatera att Sverige har en mycket god kriminalvård som uppvisar skapliga resultat. Framför allt kan man lyfta fram att ungefär 70 procent av de dömda inte återkommer till kriminalvården inom de tre år som är mätperioden. Målet att människor ska anpassas till samhället visar ett förhållandevis gott resultat.

Under 2013 har Kriminalvården på uppdrag av regeringen genomfört en kartläggning av klienter som verkställer påföljd i anstalt eller frivård. Resultatet visar att många av dem som är intagna har problem på flera

områden innan de kommer till kriminalvården. Ungefär hälften har endast högst nioårig grundskola eller folkskola. Lika många har en egen bostad, och 12 procent är mer eller mindre bostadslösa. Endast en fjärdedel har direkt koppling till arbetsmarknaden. Omkring 70 procent har missbruksproblem.

Situationen för gruppen som finns inom kriminalvården är betydligt sämre än för Sveriges befolkning som helhet. Ofta har de dömda mer än ett problem samtidigt. Vanligast är olika kombinationer av problem med försörjning, missbruk, psykisk ohälsa och utbildning.

En reflexion jag gör utifrån vad undersökningen visar är att 38 procent av dem som i dag finns hos kriminalvården hade kontakter med de kommunala socialförvaltningarna innan de dömdes. Här anser jag att det finns att fundera över. Det gäller både att fler inte varit i kontakt med de sociala myndigheterna tidigare och att de som varit i kontakt tydligen ändå inte kommit på rätt köl. Här finns det förbättringspotential. Framför allt är det de unga som måste fångas upp.

För att då komma in på de ärenden som vi behandlar i betänkandet kan jag konstatera att i stor utsträckning slår oppositionens partier in öppna dörrar. Enligt fängelselagen, förordningar, regleringsbrev, mål för Kriminalvården och Kriminalvårdens instruktioner kan jag konstatera att en intagen ska ha en verkställighetsplan. Denna ska upprättas så snart det är möjligt och i samråd med den intagne. Verkställighetsplanen ska utformas så att den intagnes anpassning till samhället underlättas, och den ska förebygga återfall i brott.

Den som är intagen i fängelse ska ges möjlighet till sysselsättning i form av arbete, utbildning, brotts- och missbruksrelaterad programverksamhet eller annan strukturerad verksamhet. I dagsläget när det gäller verkställighetsplaneringen vet jag att man i viss utsträckning redan påbörjar arbetet med planerna i häktet, något som säkerligen ytterligare kan förbättras.

Verkställighetsplaneringen är självklart viktig och är något som vi följer. Kriminalvården konstaterar i sin årsredovisning för 2013 att av dem med påföljder som är minst 30 dagar har 93 procent en verkställighetsplan. Däremot är antalet planer för dem som har kortare straff än 30 dagar väsentligt lägre. Där har 64 procent en plan.

Jag kan emellertid konstatera att Kriminalvården i regeringens regleringsbrev för år 2014 återigen påpekar att myndigheten ytterligare ska utveckla sin förmåga att upprätta individuella och ändamålsenliga verkställighetsplaner av god kvalitet. Att verkställighetsplaner ska göras framgår av lag, regleringsbrev och föreskrifter. Därutöver arbetar Kriminalvården med att verkställighetsplanerna ska göras så snart det är möjligt och med hög kvalitet.

När vi då kommer in på detta med sysselsättning redovisar Kriminalvården i sin årsredovisning för 2013 att 79 procent är sysselsatta. Självklart ska denna verksamhet vara av bra kvalitet. När det gäller den brotts- och missbruksrelaterade programverksamheten ska den vila på vetenskaplig grund, vara beprövad och ge evidens för att programmen hjälper. Utifrån detta har Kriminalvården plockat bort vissa program som visat sig inte nå de resultat som var tänkt. I stället ändrar man och tar fram nya. Det är viktigt och bra. Självklart ska de program som erbjuds ge

resultat. Det är viktigt för kriminalvården att ytterligare arbeta med att motivera en intagen till att medverka i programverksamheten.

När det gäller sysselsättning i övrigt är det viktigt att denna är av bra kvalitet och ger det resultat som är tänkt. Därför har regeringen gett Brå i uppdrag att kartlägga sysselsättningen och arbetsmarknadsutbildningarna så att de håller tillräckligt god kvalitet. Det är en viktig kartläggning. Jag ser fram emot att den kommer. Naturligtvis är möjligheten till en anställning när människor lämnar fängelset en av de viktigaste brottsförebyggande åtgärderna som kan göras.

Jag vill säga några ord om villkor för häktade. Att en person som är häktad på grund av misstanke om brott har möjlighet att överlägga med sin försvarare är av central betydelse för den häktades rättssäkerhet. Det är självklart något som Kriminalvården har att leva upp till och en fråga som jag vet att Kriminalvården tar på största allvar och arbetar med för att få till en bra lösning tillsammans med Advokatsamfundet. Att intentionerna om häktetider och restriktioner följs och följs upp är lika viktigt.

När det sedan gäller att barn sitter häktade kan jag konstatera att detta endast ska se om det finns synnerliga skäl. Jag vill understryka att barnperspektiv utifrån andan och intentionerna i FN:s barnkonvention ska genomsyra åtgärder som rör barn. När det gäller häktade barn har regeringen gett Åklagarmyndigheten i uppdrag att titta på den kritik som kom från Barnombudsmannen.

Riksåklagaren har också när det gäller häktade i sin arbetsgrupp fått ett uppdrag av regeringen att se över frågan om restriktioner, sysselsättning och häktningstiden och har nyligen kommer med ett förslag för att förbättra villkoren i häkte. Det är bra. Frågan bereds för tillfället. Jag är säker på att vi snart kommer att återkomma till den.

Jag vill peka på att regeringen i regleringsbrevet för 2014 till Kriminalvården angett att myndigheten måste utveckla sin förmåga att tillgodose ungas behov i verksamheten samt ta fram en plan för ytterligare åtgärder för att förbättra för unga häktade.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 163 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Fru talman! Ewa Thalén Finné talar om att slå in öppna dörrar. Vi har slagit på de dörrarna ganska länge och många gånger. Det krävs att vi ligger på. Det hjälper inte att man från gång till gång när vi har de här diskussionerna påtalar att det är på gång när ingenting händer.

Som jag nämnde i mitt anförande överlämnade Barnombudsmannen 2013 rapporten *Från insidan – Barn och unga berättar om tillvaron i arrest och häkte* till regeringen.

Man lyfte fram FN:s barnrättskommitté, som har begärt uppgifter om det totala antalet personer under 18 år som sätts in i polisarrest och den genomsnittliga tid som barnen är frihetsberövade.

Som jag nämnde uppger polisen, trots Barnombudsmannens påpekande, att man saknar förutsättningar för att ta fram ett statistikstöd för att klarlägga hur många barn som placeras i arrest. Detta är självfallet inte acceptabelt.

Därför frågar jag dig nu här, Eva: Delar inte du och dina allianskolleger vår uppfattning att detta är en fråga som måste prioriteras och att regeringen snarast bör ge polisen i uppdrag att ta fram ett sådant här statistikstöd?

Anf. 164 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! Vi är tydliga i det vi skriver i texten: Det är helt oacceptabelt att polisen inte i sitt datasystem kan lösa frågan om statistik och barn som sitter i arresten. Det är vi som sagt väldigt tydliga med i våra texter.

När polisen just nu jobbar med ett nytt it-system inför hopslagningen är det ganska självklart att det är en viktig bit att detta fungerar när vi får en ny polisorganisation. Detta är en av de frågor som polisen verkligen måste ta tag i och jobba med – det är självklart.

Jag kan ställa en fråga tillbaka. Utifrån att vi skriver detta tydligt i utskottets text kan man möjligen fundera över varför ni behöver skriva en reservation.

Anf. 165 CHRISTER ADELSBO (S) replik:

Fru talman! Det var bra att du sade det sista, Ewa Thalén Finné. Vad ni säger i ert svar är att ni vill understryka vikten av den nu aktuella statistiken. Sedan säger ni vidare: Vi förutsätter att polisen påbörjar arbetet med att ta fram ett statistikstöd så snart det är möjligt med hänsyn till den kommande omorganisationen.

Vad säger ni egentligen när ni uttrycker det så? Jo, ni säger att det är en viktig fråga, men att det är okej att polisen skjuter på detta några år till. Eller ska man tolka ert svar på något annat sätt, Eva?

Anf. 166 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! Christer Adelsbo kan tolka det hur han vill. Men det vore lite underligt om man i dag på 22 olika håll med 22 olika datasystem började plocka fram statistikuppgifter när vi vet att man från den 1 januari 2015 måste ha ett enhetligt datasystem för hela Polissverige. Jag förutsätter att detta är en fråga som man löser under 2015 när man får det nya systemet på plats.

Anf. 167 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag reagerar också lite på det som Ewa Thalén Finné tar upp om att vi slår in öppna dörrar. När det gäller häktesverksamheten har man fått mycket internationell kritik vid upprepade tillfällen. Det handlar om flera år bakåt i tiden. Man har fått kritik när det gäller behandling av barn och när det gäller de långa isoleringstiderna och de hårda restriktionerna.

Enligt mitt sätt att se det har det gått något slags slentrian i åklagarens framställning. Man tycker att det skulle vara en annan behandling och att det skulle ske något nytt. När det gäller de långa isoleringstiderna lyssnade jag på Fredrik Wersäll när han var med i radions *Lördagsintervju* och beklagade detta. Det finns ett speciellt fall med en person som har suttit isolerad i snart fyra år.

Det är brådsökande att man kommer med förslag. Du nämnde att du trodde att det skulle komma någonting snart. Då vill jag gärna ha reda på hur snart det är.

Prot. 2013/14:79
6 mars

Kriminalvårdsfrågor

Anf. 168 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! När rapporten kom från Barnombudsmannen gav regeringen – och det har man gjort även innan dess – både Åklagarmyndigheten och Kriminalvården i uppdrag att titta på de olika delarna.

I fängelselagen finns frågan om både häktningstider och restriktioner, som ska omprövas var 14:e dag. Man har konstaterat – vilket också Riksåklagaren nu har gjort i sin arbetsgrupp – att detta kanske sker lite för mycket slentrianmässigt.

Jag tycker att det är utmärkt att man har tagit fram rapporten med förbättringsåtgärder, och jag vet att man kan klara av mycket av det här alldeles på egen hand från åklagarnas och domstolarnas sida. Sedan kan vissa delar kräva viss lagändring, till exempel när det gäller hur många timmar man får vara ute. Där får regeringen återkomma.

Jag har inget svar på någon tidtabell i dagsläget, utan när en sådan här rapport kommer måste den alltid analyseras. Det arbetet pågår.

Anf. 169 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det skulle komma någonting snart, och så kan inte Ewa Thalén Finné svara på hur snart det är. Jag tycker att det är sorgligt eftersom vi vid upprepade tillfällen har tagit upp frågan i många år.

Det är en speciell situation. Man är misstänkt för brott, och man sitter i ett häkte. Det är inte så att man är dömd; man är inte dömd förrän en domstol har sagt sitt. När vi är ute på besök ser vi att det inte finns så mycket till sysselsättning på häktena. Det är en otrevlig miljö att vistas i. Jag menar att det nästan kan förstöra en människa att sitta isolerad så här länge.

Nu har man sent omsider beställt rapporten. Jag måste säga att jag beklagar om det inte kommer något förslag under våren. Detta är skämmigt för Sverige. Det är min åsikt att det är skämmigt i en rättsstat som vår.

Har du ingen aning om när detta ska komma? Är det om ett år, om ett halvår, i vår eller i höst?

Anf. 170 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! Jag har först en reflexion över att man har tagit upp frågan i många år. Jag kan bara konstatera att det är alliansregeringen som har tagit fram en ny och tydligare fängelselag om vad som ska gälla och inte gälla. Jag tycker att den är alldeles utmärkt.

Jag är tämligen säker på att Vänsterpartiet var emot vissa delar av lagen, framför allt när det gäller barn eftersom ni inte tycker att barn någonsin ska sitta häktade. Jag kan tycka att det kan finnas skäl till det, men det ska vara synnerliga skäl. Det är viktigt.

Jag skulle vilja säga att regeringen tar frågorna på största allvar. Men att tro att en rapport som kom för ett par veckor sedan skulle kunna bli en proposition till den 23 mars, som är den sista dagen för propositioner, är nästan skojigt.

Självfallet måste man ta frågorna på största allvar. För mycket av det som står i rapporten krävs det inte några lagändringar, utan mycket är åklagarnas eget arbetssätt. Jag utgår ifrån att man tar till sig den förbättringspotential som finns. Det tycker jag att man ska göra skyndsamt.

Anf. 171 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Jag kan egentligen bara hålla med om Lena Olssons inläggningar. Men jag tänkte ändå ställa en fråga till Ewa Thalén Finné när det gäller verkställighetsplaner. Jag är inte säker på att du riktigt har förstått vad vi menar när vi säger att vi vill att det ska göras efter lagakraftdom.

Det är helt korrekt att allt fler får verksamhetsplaner, och det är helt korrekt att det sker i allt större utsträckning redan i häktessituationen. Anledningen till det är att det är så himla effektivt. Varför inte se till att det är så det ska vara? Det är så fort någon fått en lagakraftvunnen dom, precis i den tiden, som det är enklast att motivera. Det är också då som det kan finnas en anledning att tydligare bestämma att man kan göra det på ett visst sätt, till exempel kanske utgå från ett visst program som finns på en anstalt.

Hela justitiekommittén var på en utskottsresa till Kanada. Det var en spännande resa. Om många av oss var överens om någonting var det att en av de stora lärdomarna med resan var att de använde sig av den här metoden där. Vi föreslår det här just på grund av den framgång som de menar att de haft med detta och att det är i det här läget man har en chans att motivera.

Anf. 172 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! Jag vill understryka att det står i fängselagen att man ska göra en individuell verkställighetsplan och att den ska göras så fort som möjligt. Regeringen ger varje år regleringsbrev till Kriminalvården om att man ska göra det här så snart som möjligt och med så hög kvalitet som möjligt. Från Kriminalvården skriver man själv i sin årsredovisning att det här är någonting som man jobbar med och utvecklar hela tiden och att man har fokus på kvalitet. Jag tror att vi i grunden är överens om att det är oerhört väsentligt.

Den programverksamhet som man i dag har byggt upp inom Kriminalvården tror jag i stor utsträckning är mycket bra. Jag tycker också att det är oerhört viktigt att man jobbar med vetenskap och evidens.

Att vi skulle behöva göra ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska säga till Kriminalvården att arbeta med de här frågorna när regeringen redan har gjort det känns möjligen som att slå in den där öppna dörren. Utifrån det har jag lite svårt att förstå den här reservationen. Sedan kan vi vara väldigt överens om att den individuella verksamhetsplaneringen ihop med den som är intagen är oerhört väsentlig för att förhoppningsvis nå ett bra resultat när individen släpps.

Anf. 173 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik:

Fru talman! Det handlar ju inte om att det ska göras. Där är vi helt överens. Det handlar om tidpunkten, när det ska göras, och det är det som regleringsbrevet i dag inte anger.

Anf. 174 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Fru talman! Kriminalvården har i sina egna instruktioner att det här ska göras så skyndsamt som möjligt. Som jag sade har man, enligt den information som jag har fått på Kriminalvårdens insynsråd, i dagsläget även börjat jobba med det här med folk som sitter i häkte. Då vet vi ju inte ens om de döms. Där gör de väl, utgår jag från, en ordentlig bedömning.

I grunden är vi helt överens om att vi ska ha verkställighetsplaner. De ska vara individuella, de ska göras ihop med den som är intagen och de ska förhoppningsvis vara verkningsfulla. Det här görs. Kvaliteten förbättras hela tiden. Om jag gör en jämförelse med hur det var tio år tillbaka i tiden kan vi konstatera att det i dag görs väldigt många fler verkställighetsplaner av väsentligt högre kvalitet än tidigare. Jag tycker att det är bra, och det är viktigt att följa upp så att man fortsätter att förbättra kvaliteten och jobbar just med verkställighetsplanerna.

Anf. 175 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Det går att konstatera att bra alltid kan bli bättre. Vi håller nu på att diskutera den svenska kriminalvården som vid en lätt internationell jämförelse framstår både som modern och som en förebild. Jag tror att samtliga i kväll närvarande deltagare i denna debatt kan enas om detta.

Ewa Thalén Finné genomlyste hur många som jobbar, hur många anstalter vi har och hur många frivårdskontor och häkten vi har, och det ger vid handen hur många som lägger ned sin tid och sin kraft för att ge dessa människor en chans till en vändpunkt när de väl blir dömda till fängelse eller en annan påföljd där de blir föremål för frivården.

Det görs enorma socialpolitiska insatser här för de människor som kanske är som mest trasiga och som på många sätt förtjänar det som minst. Men vi tror ju i det humanistiska Sverige att människor kan bättra sig. Det är därför vi lägger ned sådana enorma resurser på detta.

Det är lätt när man åker till andra länder och ser hur det ser ut där att man kan inspireras här och där, till exempel av Kanada som nämndes nyss. Men på de flesta håll – vi kan åka till baltstaterna, till Finland, till Storbritannien eller till USA, där utskottet också har varit – blir vi alla förfärade när vi ser vad de samhällena gör med de intagna och vilken tro man har på kriminalvården. Det är ingen vacker syn.

Bra kan alltså bli bättre. Det är väl ungefär 170 år sedan vi införde encellsfängelserna i Sverige. Sedan dess har vi gjort en resa. Det kördes väl ned lite i diket på 70-talet, och det blev kanske lite väl flummigt på 70- och 80-talen. Fängeslagarna var lite väl naiva, och lite av tydligheten och ramarna mönstrades ut. Sedan dess är det alltmer fokus på innehåll, och vi har också kommit över den här första delen av 2000-talets slapphet då fängelserna var överfulla. Alla vi här var runt i fängelser då, och det var fullt i korridorerna och man sov i andaktsrummen. Det var ingen vacker syn i en kvalificerad kriminalvård.

Det var faktiskt så, ska vi inte glömma, att innan vi hade den nya fängeslagen kunde de intagna ligga på cellen och röka en stor del av tiden. Det var ingen bra kriminalvård. Vi debatterade det här då. Vi ville få ett slut på att man skulle ligga på cellen och röka. Vi hade andra ambitioner, och nu är vi alla eniga om att vi har nått dit. Jag tycker att vi ska

vara nöjda med oss själva över att vi har gjort insatser allihop för att lyfta detta till att det är lite mer kvalificerat innehåll där fokus i dag finns på arbete, behandling och utbildning.

Med några variationer mellan åren har vi aldrig historiskt sett haft så mycket resurser till just arbete, behandling och utbildning som i dag, för vi tror att människor kan bättra sig, och därför förtjänar de att möta en vettig sysselsättning i kriminalvården.

En viktig sak är också att rymningarna är relativt få just nu. Det har ju varit några rymningar på senare tid från anstalter med lägre säkerhetsklass. Det är allvarligt, men man ska komma ihåg att vi har fått ned den mer omfattande numerären rymningar. Det handlar mycket om säkerhetsarbete som bedrivs inom kriminalvården och som jag också tycker att vi alla här kan vara nöjda med. Det handlar inte minst om den dynamiska säkerheten. Där många andra länder bara satsar på taggtråd, vakter och vapen jobbar vi mer med att kombinera teknisk och fysisk säkerhet med att personaltätheten ska vara hög och att man kan jobba nära klienterna och de intagna för att vid behov kunna flytta runt i konstellationerna och på så sätt slå sönder gäng som faktiskt finns inom våra fängelser, vilket är, vill jag understryka, ett problem som snabbt kan bli mer allvarligt igen.

Kriminalvården och Kriminalvårdsstyrelsen möter detta med en väl fungerande kriminalvårdsunderrättelsetjänst för att veta vilka personer som för närvarande är intagna och för att motverka dels våld mellan dem, dels våld mot personal eller andra säkerhetsproblem.

Det har varit en mödosam väg med alla dessa inpasseringskontroller, narkotikahundar och allt vad vi har gjort för att få bort narkotikan på våra anstalter. Det är inte narkotika exakt överallt hela tiden, men det har gjorts mycket. Alla vi här som har varit runt mycket på fängelser vet att det är helt meningslöst att bedriva någon verksamhet om det flödar narkotika där inne, men det flödet har vi lyckats täppa till genom insatser både från tidigare regeringar och den här regeringen, vilket jag tycker vi ska vara nöjda med.

Säkerheten är grunden. Innehållet har fått ett lyft, vill jag understryka.

Sedan är frågan vad vi kan göra mer. Kriminalvården är inne i ett förändringsarbete just nu. Man vill att enmyndighetsidén ska slå igenom fullt ut så att det blir lika på våra anstalter. Det ska vara andra saker, helst närhetsprincip, som vid verkställighet avgör vilken anstalt den intagne ska avtjäna sitt straff på.

Mycket av Kriminalvårdens förändringsarbete handlar om att få ut verksamheten närmare de intagna. Det blir bättre när det gäller verkställighetsplaner men också bättre kontakt med de medarbetare i Kriminalvården som jobbar närmast de intagna på daglig basis, oavsett om gäller utbildning, behandling eller arbetsledning.

Kriminalvården har fått uppdrag från regeringen med olika inriktningar men också extra stöd för att utveckla det återfallsförebyggande arbetet. Jag tycker att Kriminalvården är en förebild med sitt vetenskapliga råd när det gäller att veta vad man håller på med. Det är flera myndigheter bland de brottsbekämpande som borde ha det, kan jag tycka, men som inte har det i dag. Man gör alltså mycket, inte minst för unga.

Häktestiderna har varit uppe. Vi får inte glömma bort att det ute på häktena görs stora insatser tidigt för de unga. Vid behandlingen är det – gräddfil är väl att ta i för en som sitter inlåst – fokus på skolgång, sysselsättning och kontakt med alla möjliga personer. Unga män på 17 år är att betrakta som barn. Är de då misstänkta för ett sexualbrott mot en lika ung flicka är det viktigt att brottet utreds och att de här personerna inte ges en enda chans att snacka ihop sig. Då förekommer det restriktioner också för unga, även om de förhoppningsvis får ta del av viss skolgång och ha kontakt med någon person.

Fokus på det rehabiliterande, återfallsförebyggande, det breda arbetet, säkerhetsarbetet – där har det gått åt rätt håll.

Jag tycker också att häktestiderna är en central fråga, och jag välkomnar för Folkpartiets del rapporten. Det finns en viss slentrianmässighet i dag. Jag tycker att man kan göra mer för att tillåta personer som är misstänkta för helt olika saker att ha kontakt med varandra till och från för att mildra den omänsklighet som det annars innebär att vara isolerad. Och man är kreativ på många av de häkten som jag har besökt. Låt oss återkomma i den delen. Det föreslås en lagstadgad tvåtimmarsrätt i stället för en entimmarsrätt. Det kanske vi ska återkomma till. Men vi får inte glömma bort att det ibland är långa perioder, för det är komplicerade rättsfall och utredningar.

En sak som jag vill ta upp och som varit uppe i debatten i kväll är tillsynen av kriminalvården. Jag hoppas att vi snabbt och effektivt kan utreda det. Det är klart att vi måste ha en rejäl tillsyn av kriminalvården. JO går mer eller mindre på knäna i dag, delvis för att det är väldigt mycket konstiga anmälningar. En fin sak, fru talman, är att man får utbilda sig inom kriminalvården. En del utbildar sig juridiskt. Det gör att det kommer in några hundra JO-anmälningar om alla möjliga konstiga saker. Det kan ibland skymma de viktiga saker som Justitieombudsmannen har att granska. Jag tror att en separat tillsynsmyndighet för kriminalvården skulle avlasta JO till förmån för JO:s mer klassiska uppgifter. Det är viktigt att vi har en sådan tillsyn över svensk kriminalvård, och det kan vara en förebild för andra i världen.

Jag tror att vi måste fortsätta att fokusera på att de intagna kommer bättre ut och fokusera på jobben. Vad gör man efteråt? Hur ska vi se till att de här personerna verkligen får en chans att klara sig när de väl är ute? Vi har pratat om jobb och bostäder, och jag välkomnar alla förslag som skulle underlätta situationen i det avseendet.

Det finns ingenting som hindrar en enda kommun i dag att göra insatser för sina medborgare. Vi måste fundera på hur vi långsiktigt än mer kan förstärka civilsamhället som gör enorma insatser för att hjälpa personer med mycket trasiga levnadshistorier att klara sig utanför murarna, ta rätt väg i stället för fel väg och komma tillbaka efter fängelset.

Fru talman! Med dessa ord vill jag för Folkpartiets del yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 176 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det var roligt att höra Johan Pehrson. Vi delar många uppfattningar.

Vi hade en budgetdebatt i höstas där vi från Vänsterpartiet anförde att vi vill införa en villkorad, naturligtvis, halvtidsfrigivning för förstagångs-

dömda. Det skulle göra att det frigörs resurser som skulle kunna användas till hjälp med bostad, utbildning och eventuellt jobb om det går bra.

Jag tog upp att kommunerna kläms ganska hårt ekonomiskt, för de måste prioritera väldigt hårt. Förslaget att införa en inslussningspeng skulle det vara roligt att få en kommentar till.

Det här med en villkorad halvtidsfrigivning för förstagångsdömda finns en stor utredning om. Det gäller Wersälls utredning som ni har beställt. Det handlar om villkorligt fängelsestraff för dem som har fått ett år eller mindre i fängelse. Finns det några förutsättningar för den här regeringen att skaka loss lite öronmärkta pengar?

Anf. 177 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Jag vill gärna söka nya påföljder. Det arbetet avtar aldrig. Jag tror att vi behöver fortsätta att utveckla påföljdssystemet. Vi har haft en utveckling mot alltmer av elektronisk övervakning. Jag tror att vi behöver göra ännu mer på inte minst kontraktsvårdssidan.

Vi vet att många kommuner de facto är klämda, även om den absoluta största delen finansieras av staten via Kriminalvården. Utslussningspengen finns i dag till 75 procent. Men några kommuner väljer ändå att bygga hockeyhallar i stället för att hjälpa sina mest utsatta, trasiga eller, för att tala klartext, kriminella medborgare till bättre liv och avstår. Det är naturligtvis inte lyckosamt. Jag tycker att man ska fundera på om inte staten ska ta hela ansvaret. Det är en reform som jag tycker att man mycket väl ska kunna titta på efter höstens val när man sätter upp agendan.

Vi i Folkpartiet, och jag vet andra partier i Alliansen, utesluter inte att vi mer kopplar ihop fängelsestraff med andra påföljder som är utdömda men som verkställs i frihet utanför för att underlätta utslussningen.

Villkorligt fängelse för vissa typer av brott utesluter jag inte heller. Vi måste vara mer kreativa. Fängelsestraff ska användas för de fall där det är nödvändigt. Låt mig säga, fru talman, att jag tror att det är mycket mer pedagogiskt att se till att de straff som utdöms också avtjänas. Möjligheten att över huvud taget bli föremål för någon form av frigivning i förtid ska vara kopplad till exceptionell skötsamhet. Man ska vara tydlig med att det finns både uppmuntran och negativa effekter, ett spelrum. Det ska spela roll om man sköter sig. Det gäller allt från sexualbrott till ungdomar som behöver alltmer av eftervård.

Anf. 178 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Det var en lite överraskande tanke att staten skulle ta över hela utslussningskostnaden. Det är i sig kanske inte något fel med att staten tar hela kostnaden, 100 procent, för att hjälpa de intagna att komma tillbaka och få en rejäl chans. Många hör av sig och säger att de inte har någonstans att ta vägen. Det blir kriminalitet på nytt. Det tycker jag verkligen är synd, för samhället kostar på väldigt mycket när det gäller utbildning, program för missbruksbehandling och sådant.

Alla förlorar på om den som friges återgår till den kriminella banan. Därför vore det mycket bra om man kunde pröva denna inslussningspeng.

När det gäller Påföljdsutredningen och det som även Johan Pehrson tar upp om att detta med skötsamhet ska gälla om man hamnar på anstalt, är det redan i dag så att Kriminalvården, om den intagne missköter sig, kan fatta beslut om att man får sitta längre på anstalten i stället för att bli villkorligt frigiven.

Men om ett straff har utdömts och strafftiden har gått ut, då är man fri. Dock är det även i dag möjligt att skjuta upp den villkorliga frigivningen om den intagne missköter sig.

Jag vill ställa en fråga till Johan Pehrson. Har du någon aning om när Påföljdsutredningen kan komma med sitt förslag? Hur långt fram i tiden är det?

Anf. 179 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Fru talman! Jag vill inte spekulera i det. Men jag kan tänka mig att det blir efter valet. Lena Olsson kanske är glad för att det är bara sex sju månader dit. Vi har i de propositionsförteckningar som finns redovisat vad som ligger framför oss, och allt detta är ännu inte färdigskrivet av Justitiedepartementets hårt arbetande medarbetare. Man ska inte utesluta att det kan komma någon del före valet, men jag tror inte det.

Anf. 180 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Kriminalvården är i dag i en sådan situation att akuta åtgärder måste vidtas för att lösa överbelägningsproblemen.

Det sade jag i mitt anförande här i kammaren när vi hade motsvarande kriminalvårdsdebatt 2004. Jag vill gärna påminna om detta. Så såg nämligen svensk kriminalvård ut för tio år sedan när Socialdemokraterna hade styrt i tio år med hjälp av Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är viktigt att minnas hur det var. Det är lätt att glömma bort nu när vi 2014 talar om tomma platser, bättre utbildningsresultat och mindre narkotika, och när vi i princip inte har några rymningar och få avvikelser vid permission.

Det som jag läste upp i början var från debatten om betänkandet i april 2004. Det var före den stora rymningsvågen som skedde på sommaren 2004.

Fru talman! Eftersom jag inte kandiderar för omval i höst blir detta sannolikt min sista kriminalvårdsdebatt här i kammaren. Därför har jag suttit och läst igenom gamla anföranden, både mina egna och andras. Det var intressant.

I höstas besökte jag Svartsjöanstalten och Färingsöanstalten ute på Ekerö. Det gjorde jag även 2004. På Svartsjöanstalten finns det nu 83 platser. Det fanns det även 2004. Då var det 110 intagna på 83 platser. Nu är det 54 intagna. Då hade man satt in sängar i städskrubbar, i tvättstugan, i biblioteket, i skolan, i ett förråd, i en friggebod, i en isoleringscell och i en iskall gammal manskapsbod som tidigare hade använts i skogsbruket för att få plats med alla.

Då diskuterade man hur man skulle få plats med alla. Alla måste äta i matsalen. Nu diskuterar man hur behandlingsplatserna ska användas. Det är en enorm skillnad mellan 2004 och 2014 i svensk kriminalvård.

Senare den sommaren blev vi inkallade till extra sammanträde i justitieutskottet, och dåvarande justitieminister Thomas Bodström var ditkallad. Då hade vi haft flera rymningar från Hall och Kumla, alltså de anstalter som har högst säkerhet. År 2013 hade vi två rymningar. Det var i och för sig en fördubbling sedan året före då det var en rymning, och det gällde alla anstalter under hela året. Det är en enorm skillnad.

Det är viktigt att påpeka detta. Det är lätt att höra vad som sägs i debatten, och man kan prata en massa. Men vi har faktiskt resultatet, och vi kan se hur kriminalvården ser ut 2014, efter åtta år med Alliansen, jämfört med 2004, då Socialdemokraterna hade styrt i tio år.

Är allt då frid och fröjd inom svensk kriminalvård i dag? Det är klart att svaret måste bli nej eftersom allting alltid kan förbättras. Så är det. Om någon sätter sig ned och säger att allt är bra, kommer det att bli dåligt ganska snart.

Precis som flera har varit inne på tidigare fick Kriminalvården i uppdrag 2013 att kartlägga klienternas bakgrund. Det var mycket intressant att se det. Det är klart att man misstänkte att det såg ut ungefär som det gjorde.

Ungefär hälften av klienterna hade högst nioårig grundskola, hälften hade egen bostad, 12 procent var bostadslösa, endast en fjärdedel hade ett jobb, och 70 procent hade missbruksproblem. Det är klart att alla dessa personer inte kommer att komma ut från kriminalvården efter någon månad, efter några månader eller till och med efter några år med ett liv som är ordnat, med bostad och ett jobb. Det vore naivt att tro. Men vi ska ändå göra allt vi kan för de intagna. Ju mer ordnat livet är och man vet vad man ska göra den dag när man kommer utanför murarna, desto bättre chans har man att inte återfalla i brott. Det är där som resurserna ska läggas, och nu finns det ganska gott om resurser i kriminalvården eftersom antalet intagna är så mycket mindre.

Det är dessutom nationalekonomiskt en oerhört klok satsning. Att satsa på att människor inte ska återfalla i brott är värt varenda krona. Om det är någonting som är dyrt för samhället är det när kriminaliteten fortsätter och människor återfaller i brott.

Att dömas till fängelse är en påföljd som måste finnas för grova brott. Precis som andra har varit inne på är det klart att det inte är det perfekta straffet, det ska man inte tro. Kan man ersätta det med något annat? Det har man gjort till exempel när det gäller många korta fängelsestraff där man i stället har infört elektronisk övervakning. Då ser vi också bättre resultat – färre återfall i brott. Det är dit vi vill nå.

Men hur man än vrider och vänder på det kommer inlåsning, alltså fängelse, att vara nödvändigt för de allra grövsta brotten.

Själva påföljden – straffet – är att vara inlåst. Men när man väl är inlåst ska den tiden användas så bra som det bara går. Kriminalvårdens mål, Bättre ut, ska gälla även fortsättningsvis. Vi tjänar alla på att färre återfaller i brott.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 181 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Förra veckan var jag på utställningen *Skuggsidan* på Stadsmuseet. Den handlar om stadens farliga platser och synen på brottslighet över tid, men också om berättelser om vägen ur kriminalitet. En sak som var tydlig på utställningen och som gäller än i dag är att det aldrig är lätt att bryta mönster, och det har det aldrig varit. Den kritiska perioden är, och har alltid varit, utslussningen.

Kriminalvårdens viktigaste uppgift är att förhindra att interner fortsätter sin brottsliga bana den dagen de lämnar fängelset. Därför måste verksamhetens huvudändamål, från första dagen i fängelset, vara att en återanpassning sker inför frigivning.

Det ska ställas tydliga krav, och regler ska följas. Droger får naturligtvis inte förekomma. Tiden i kriminalvården ska följa olika steg som utifrån motivation ger den intagne större och större möjligheter till frigivningsförberedande arbete.

För många är det viktigt att verkligen bryta med sitt gamla liv, speciellt gäller det våra unga. Det handlar om att komma ifrån nuvarande bostadsort, och det gäller inte bara tiden i kriminalvården utan även efteråt.

Det är avgörande att samhällets stöttning fortsätter även efter frigivningen genom hjälp till bostad, arbete, utbildning och andra återanpassande åtgärder för att ge människor möjlighet att leva ett liv utan brottslighet.

När fångar friges utan vettig sysselsättning, bostad och sociala nätverk drivs de rakt tillbaka in i kriminella kretsar. Det är oerhört viktigt för en frigiven att få ett arbete eller en praktikplats, så att denne får ett konstruktivt socialt nätverk och en stabilare privatekonomi. Det är här viktigt att betona det civila samhällets betydelse, inte minst när det gäller de sociala sammanhangen – föreningar bör uppmuntras att finnas med som en del i livet före och efter frigivningen. Jag tänker då på avhopparverksamhet såsom Passus och Exit på Fryshuset samt Kris. Även andra delar av det civila samhället kan spela en väldigt stor roll.

Det går inte att nog betona vikten av att samarbetet mellan Kriminalvården, kommunerna och det civila samhället funkar. Det gäller att se till varje person och dennes möjligheter. Självklart har varje person ett ansvar för sina handlingar, men vi får inte göra det svårare för den som vill leva ett skötsamt liv. Vi måste ha en fungerande kriminalvård som hjälper till men också ställer krav. Under tiden den som är frihetsberövad sitter inne läggs mönster, men det är också där mönster kan brytas.

I kväll ska vi även debattera ett betänkande om unga lagöverträdare. Det tål att sägas att tidiga insatser och brottsförebyggande är viktigt för att bryta mönster, och det kan förebygga. Det har vi mycket att vinna på.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

Anf. 182 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Det är en självklarhet att det på ett grovt brott ska följa ett straff som står i proportion till den begångna handlingen. Det är någonting jag har lyft fram och påpekat många gånger. Det handlar om att visa brottslingar att de har agerat fel. Det handlar om att förhindra att nya offer kränks. Det handlar också om upprättelse för brottsoffer och anhöriga samt om att upprätthålla förtroendet för hela det svenska rättssystemet.

För att täppa till de luckor i lagen som i dag gör att unga men tyvärr synnerligen grovt belastade brottslingar helt kan slippa straff, eller komma undan med mycket lindriga straff, föreslår Sverigedemokraterna tre saker:

1. 15–18-åringar som döms för mycket grova vålds- och sexualbrott ska i vissa fall kunna dömas som vuxna.
2. Ungdomsrabatten på straff för dem som har fyllt 18 men inte 21 ska helt avskaffas.
3. Straffmyndighetsåldern ska sänkas från 15 till 13 år.

Jag har varit tydlig tidigare, och jag vill vara tydlig också i dag: Naturligtvis ska unga lagöverträdare i första hand ges vård och hjälp att ta sig ur sitt destruktiva beteende. Här spelar givetvis inte minst skolan en oerhört central roll. Det handlar såklart om att ge barn och ungdomar utbildning och trygghet – den trygghet de kanske inte har hemma – men också om att fånga upp dem tidigt.

Vi ska fånga upp barn med särskilda behov, inte minst barn och ungdomar som har adhd. Det var intressant att lyssna på den debatt vi precis hade, och det är ganska intressant när man ser hur många intagna som faktiskt har diagnoser – inte minst adhd. Det är ganska skrämmande: Denna grupp, som när man ser till det stora antalet barn och ungdomar eller för den delen antalet vuxna i skolan, är ganska liten men oerhört överrepresenterad i våra fängelser och bland grova brottslingar.

Naturligtvis ska vi, precis som många tog upp i förra debatten, jobba med detta när de väl är intagna. Men det är ännu viktigare att vi jobbar med det när de är unga. Därför är det oerhört tråkigt att se hur skolan tyvärr gång på gång brister i att fånga upp de här barnen och ge dem den trygghet och det stöd de behöver redan i skolan.

Trots det kommer det dock att hända att barn och ungdomar begår grova brott. Även om det är ganska sällsynt begår ibland väldigt unga människor grova vålds- och sexualbrott. Jag menar att man om man är kapabel att begå de här väldigt grova brotten också är kapabel att ta konsekvenserna av sitt handlande. Det är viktigt.

Vad vi än tycker om det är det nämligen så att förövarna ibland är ganska unga när det gäller de väldigt grova brott vi kan läsa om i våra tidningar. Det kan handla om rån, misshandel, våldtäkter, gruppvåldtäkter och ibland också mord. Trots att det är ganska ovanligt händer det alltså att förövarna är ganska unga; ibland är de till och med under 15 år. Det är såklart viktigt att samhället då är tydligt med och att denna unga människa känner och märker att det här inte är acceptabelt – att det inte är OK.

Jag har tidigare tagit upp till exempel Kortedalamisshandeln vid ett par tillfällen, och jag kan nämna den i dag också. Begår man det grova brottet att som ett gäng ungdomar i grupp nästan slå ihjäl en förtidspensionär – man sparkar på hans huvud ungefär som om det vore en fotboll – tror jag inte att man lär sig att man har gjort fel när man får ett straff som inte *är* något straff. Man har inte lärt sig att man har gjort fel när man sitter och skrattar i rättsalen och lägger ut bilderna på Facebook.

Samhället måste i de fallen vara väldigt tydligt med att det de har gjort är väldigt grovt. Vi ska visa att det inte är okej, och då ska man få ett straff som motsvarar den handling man har begått. Det är väldigt viktigt. Samtal med socialsekreterare och några timmars krattande av rabatter är inte ett straff som motsvarar det brott killarna i det här fallet begick.

Detta rubbar inte minst medborgarnas tilltro till rättssystemet. Om vi ska ha en tilltro till rättssystemet från medborgarna, om trovärdigheten i påföljderna ska kunna upprätthållas och om acceptansen för domstolarnas påföljdsbestämning ska kunna vara hög förutsätter det, än en gång, att påföljden ger uttryck för gärningens allvar – även när vi talar om unga brottslingar. Det är mycket viktigt.

Jag vill avsluta med att ta upp en artikel från i somras – ni har säkert läst den – där den tidigare överåklagaren Sven-Erik Alhem kommenterar att fem tonårspojkar dömdes till ungdomsvård efter en väldigt grov våldtäkt i Tensta. Jag tänkte kort citera Alhem.

Han säger: ”För brottsoffret är det ingen skillnad om det är ett barn eller vuxen som dödar eller skadar någon ... Det finns inget så grovt brott som grov våldtäkt där brottsoffret överlever, det är viktigt att säga. Detta är ett exempel på den disharmoni mellan vad man kan förvänta sig som vanlig människa och den möjlighet som finns påföljdsmissigt för domstolarna.”

Han säger också: ”Man behöver se över lagen på något sätt så att det finns en längre tids möjlighet att utbilda och frihetsberöva ungdomar, som en strängare variant av slutna ungdomsvård.”

Med det vill jag yrka bifall till reservationen.

Anf. 183 ARHE HAMEDNACA (S):

Herr talman! I kväll ska vi debattera betänkandet *Unga lagöverträdare* som handlar om brottsförebyggande arbete, handläggningstider, ungdomsdomstolar och påföljder. Mitt anförande kommer att vara inriktat på betydelsen av brottsförebyggande arbete.

Herr talman! Det finns flera faktorer som kan påverka och förklara varför unga personer lockas att hamna i någon form av kriminalitet. Faktorer som hög arbetslöshet, bristande stöd i skolan och ökade klyftor i samhället är några exempel som gör att unga människor riskerar att re-

kryteras av kriminella nätverk och hamna i kriminalitet. För att långsiktigt få ned brottsligheten måste arbetslösheten och klyftorna i samhället minska.

Genom satsningar på välfärden skapar vi förutsättningar för en trygg uppväxt för barn och ungdomar som får dem att växa och utvecklas. Vi socialdemokrater är övertygade om att en helhetssyn på de politiska lösningarna krävs för att nå ett tryggt och framgångsrikt samhälle. Ett samhälle där alla får del av välfärden minskar risken för unga människor att hamna i kriminalitet; på det sättet hänger välfärdspolitik och kriminalpolitik ihop.

Den skattesänkarpolitik som bedrivits under den borgerliga regeringsperioden har dragit isär landet och ökat klyftorna i samhället. Därför är jag djupt oroad över det samhälle vi ser i dag som sakta dras isär och där klyftorna ökar. Det råder en hög ungdomsarbetslöshet, och många klarar inte skolan.

Det satsas för lite på ungdomar i dag. Ungdomsarbetslösheten är hög, skolresultaten blir sämre och ungdomsgårdar läggs ned. Det behövs mer till skolan och större satsningar mot ungdomsarbetslöshet. Det blir enklare att begå kriminella handlingar om man känner att det man gör inte har någon betydelse. Om ungdomar dessutom inte har någonting att satsa sig på sin fritid är det lätt att de söker spänning på annat håll.

Herr talman! Handläggningstiderna går åt rätt håll, men de är fortfarande för långa för unga lagöverträdare.

Regeringen har ökat resurserna till rättsväsendet och polisen, men effektiviteten har blivit allt sämre. Om det beror på bristande ledning, bristande styrning, ointresse eller passivitet är svårt att veta.

Den kanske allra viktigaste frågan är det brottsförebyggande arbetet. Om vi inte lyckas förhindra att unga hamnar i kriminalitet eller ingripa tidigt för att bryta destruktiva mönster kommer vi inte att lyckas skapa trygghet i samhället, oavsett de resurser som ges till polis, åklagare, domstolar och kriminalvård.

Det är också jätteviktigt att reagera tidigt och snabbt när unga begår brott, och det finns ett behov av tydlighet i reaktionen. Det är viktigt att samhällets reaktion sker snabbt, speciellt när det gäller unga lagöverträdare.

Ett annat område är återfallsförebyggande. En viktig förutsättning för att lyckas med det återfallsförebyggande arbetet är att samhällets olika aktörer samverkar för att erbjuda ett effektivt återfallsförebyggande stöd med individanpassade åtgärder i rätt tid, till exempel skola, jobb och bostad.

Herr talman! Med ett bättre samarbete mellan socialtjänsten, skolan, polisen och det civila samhället kan man leda ungdomar till ett bättre och rikare liv i stället för kriminalitet.

En modern polis som speglar samhällets mångfald och som syns på gator och torg har bättre förutsättningar att lyckas i det brottsförebyggande arbetet. Närheten till barn, ungdomar, skola och föräldrar spelar en viktig roll för att polisens arbete ska vara effektivt och för att kunna skapa förtroende. Därför tycker vi socialdemokrater att en lokal polis bör knytas till varje skola, en så kallad kontaktpolis. Dessa skulle arbeta brottsförebyggande genom att åka ut och informera om alkohol och dro-

ger inför till exempel valborg och lucia men också delta i andra aktiviteter på skolan med målsättningen att bygga förtroende och relationer.

Vi tycker också att frivilligorganisationerna och föreningslivet ska betraktas som viktiga aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Deras roll bör stärkas. Det är där de goda förebilderna finns. Jag har sett dem på Fryshuset under min tid där.

Det blir enklare att begå kriminella handlingar om man känner att det man gör inte har någon betydelse. Om ungdomar dessutom inte har någonting att sysselsätta sig med på sin fritid är det lätt att de söker spänning på annat håll. Det är viktigt att det finns välfungerande meningsfulla mötesplatser och miljöer där ungdomarna känner ett eget ansvar samtidigt som de upplever vuxnas närvaro.

Man bör satsa på fritidssysselsättningar för ungdomar. Det kan handla om fritidsgårdar, sportaktiviteter och dylikt. Ungdomar som har någonsans att vara eller är aktiva i fritidsintressen är inte lika intresserade av att begå brott. Idrott och andra fritidsintressen kan även öka motivationen och viljan att prestera bättre i skolan. Det är också en möjlighet för ungdomar att träffas och umgås med andra.

Herr talman! Moderaterna lovade lägre arbetslöshet och minskade klyftor. Det lät bra, men i flera år har de i stället prioriterat skattesänkningar före investeringar i jobb och utbildning. Därför har den moderatledda regeringen misslyckats med att skapa jobb för unga. Klyftorna har ökat och skolresultaten försämrats kraftigt. Det är fel väg att gå för Sverige och ett svek mot de ungdomar som har tuffast förutsättningar.

För att få ned kriminaliteten bland unga krävs en kraftfull jobbpolitik, investeringar i skolan och ett långsiktigt brottsförebyggande arbete. Om vi inte lyckas fånga upp unga människor på glid och förhindra att de hamnar i kriminalitet kommer vi inte att lyckas med att skapa ett tryggare samhälle.

(Applåder)

Anf. 184 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Unga måste ha en framtidstro och inte se brott som en väg till ett lyckat och bra liv. Därför måste vi markera när unga är på fel väg och arbeta för ett bra samhälle där unga är trygga och inte lockas av kriminalitet. För att tidigt upptäcka när en ung kan vara på fel väg måste olika delar av samhället samarbeta. När ett ärende kommer till polisen har det ofta gått för långt. Få uppgifter är mer angelägna än att förebygga brott och minimera återfall i brott.

En trygg uppväxt med goda förebilder som förmedlar normer och värderingar med respekt för andra människors värde och integritet kan inte överskattas. Om inte föräldrarna fungerar i det avseendet är det viktigt att det finns andra vuxna runt omkring barnet som tar på sig ansvaret. Det kan vara en släkting, en lärare, en idrottsledare, grannar eller till och med någon som har med myndigheten att göra. Kontakten med en enda pålitlig vuxen under uppväxten kan betyda skillnaden mellan ett liv i och utan kriminalitet. Det vittnar väldigt många om som sitter på våra fängelser i dag.

Det brottsförebyggande arbetet är otroligt viktigt och bör prioriteras. Det bör inte ses som isolerade företeelser, utan allt hänger ihop.

Alliansen har gjort en hel del på detta område med fokus på tidiga och tydliga insatser, och jag vill särskilt nämna åtta av dem.

Vi har sett till att föräldrars ansvar har ökat genom ett förtydligat skadeståndsansvar när deras barn har begått brott.

För att ytterligare förtydliga föräldrarollen vill vi att föräldrar till unga ska vara med vid polisförhör.

I budgetpropositionen för 2014 framgår också att regeringen har utarbetat en nationell strategi för föräldrastöd.

En annan åtgärd som jag vill nämna är att Riksåklagaren har fått i uppdrag i regleringsbrevet för 2013 att kartlägga i vilken utsträckning vårdnadshavare närvarar vid rättsväsendets åtgärder när deras barn är misstänkta för brott.

Vi har skapat sociala insatsgrupper som mycket snabbt ska kunna ingripa när unga människor är på väg åt fel håll.

Vi har även förra året brutit ned sekretesshinder som gör det möjligt att agera snabbt när unga behöver hjälp.

Vi har även gjort ett förtydligande som ger polisen möjlighet att omhänderta unga som befinner sig i uppenbart skadliga miljöer.

Vi har förbättrat och fokuserat på förutsättningarna för kommunerna att ta ett större ansvar för utslussning.

Det är viktigt att återkopplingen mellan brott och straff ligger nära i tid. Ju längre tid som går mellan brott och straff, desto sämre blir straffets normativa effekt. Regeringen har gett tydliga uppdrag till berörda myndigheter att verkligen prioritera fall där unga har begått brott eller utsatts för brott. Lagen är tydlig. Det är sex veckor och inget annat som gäller. Tyvärr är det väldigt sällan som tidsfristen hålls.

Som Socialdemokraterna sade går det åt rätt håll. Regeringen har gett tydliga uppdrag till alla berörda myndigheter att prioritera fall där unga är inblandade. Det har sedan 2011 krävts i regleringsbrev till Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen att de ska redovisa i vilken utsträckning de lagstadgade tidsfristerna har hållits. Även Domstolsverket har i sina regleringsbrev för 2013 och 2014 fått i särskilt uppdrag att redovisa handläggningstiderna.

I budgetpropositionen är vi tydliga. Genomströmningen har blivit kortare, men det finns självklart utrymme för ytterligare förbättringar.

Som framgår av betänkandet har vi tagit steg i rätt riktning. Det är dock viktigt att titta på varför tidsfristen inte kan hållas och att föra samtal mellan olika myndigheter.

Jag träffade representanter för Åklagarmyndigheten tidigare i våras. De sade att det ofta är först när de sätter sig ned och pratar med polisen som de får veta att medling är positivt, och då kan de diskutera polisens och åklagarens roll och när detta ska komma in i en rättsprocess.

Det är viktigt att vi får ännu mer specialutbildad personal som jobbar med ungdomsmål och att de också träffas med jämna mellanrum. Ofta är det glappen vid överlämnandet som tar för lång tid.

På de ställen där detta funkar bra, bland annat i södra Sverige där jag har varit, har de ett väletablerat samarbete sinsemellan. De vet precis vem de ska ta kontakt med, och därför lyckas de hålla tidsfristen på sex veckor.

Det är ingen orimlig tid, utan det är en viktig tid att hålla. För unga människor är sex veckor en lång tid, oavsett om man är brottsoffer eller gärningsman.

Vi är på rätt väg, men det finns mycket mer att göra. Låt mig understryka att regleringsbrev är något som regeringen kan använda för att styra sina myndigheter, och det är ett första steg. Men det är också viktigt med myndighetssamverkan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 185 KRISTER HAMMARBERGH (M):

Herr talman! Att jobba med unga människor som är på väg in i en kriminell karriär är ett av de viktigaste områdena inom rättspolitik. Det är en investering i framtiden. Men det är samtidigt ett av de svåraste områdena att arbeta med eftersom unga människor inte är straffmyndiga, och då är det svårare att vidta åtgärder och få dem att komma dit vi vill.

Många ungdomar begår en dumhet och inget mer. Det räcker med en tillrättavisning hos åklagaren, och sedan är saken klar.

Det finns dock ett antal brottsaktiva ungdomar som man ganska snart ser vart de är på väg. De begår många av de så kallade strategiska brotten: fordonsstölder, mened samt hot och våld mot jämnåriga och ibland även mot tjänstemän. Det sker ofta före 15 års ålder. Ett kännetecken är att de ofta har problem med skolan. Visserligen har de stora sociala nätverk, men i dessa nätverk ägnar man sig huvudsakligen åt att skolka och att använda alkohol och droger. Många har dålig relation med föräldrarna, bristande föräldrakontakt och saknar föräldrastöd.

Dessa ungdomar är svåra att nå, men det är viktigt att försöka vidta de åtgärder som behövs för att börja bearbeta dem. En del är fritidssysselsättningen, men framför allt är skolan viktig. Skolan måste snabbt gå in med insatser när man ser att ungdomar är på glid. Skolan måste även ha en god dialog med andra myndigheter, och där brister det ofta. Kommunala myndigheter, skola och socialtjänst har inte dessa diskussioner, och det går för lång tid utan att åtgärder sätts in. Ofta är också samarbetet med polisen begränsat.

Därför har vi velat vidta ett antal åtgärder, och en har varit sociala insatsgrupper. Det är inte för att bygga på ett till organisatoriskt rör utan för att försöka få dessa verksamheter att börja arbeta tillsammans för att lösa dessa ungdomars problem.

Vi skulle vilja se att detta arbetssätt permanentas och etableras på fler platser i landet. Det går säkert att göra det annorlunda, och det går säkert att vidareutveckla arbetet och göra det bättre. Vi tror dock att det är viktigt för att fånga upp de unga, oftast grabbar, som är på glid och riskerar att göra kriminell karriär.

Vi vill också att det ska genomföras riktiga förundersökningar för gärningsmän under 15 år. Det ger upprättelse åt brottsoffret, som i regel är i samma ålder, och är en tydlig signal till ungdomarna att det spelar roll vad de gör: Vi ser dig, och det du gör har betydelse.

Det är också viktigt att se till att dessa ungdomar får en chans efteråt. Lyckas vi bryta den kriminella karriären måste det finnas en chans att etablera sig, att stiga upp på morgonen, duscha och gå till ett jobb.

Det är förstas problematiskt att få jobb när man finns i belastningsregistret. En av regeringens viktigaste åtgärder var därför att kapa tiden som man finns i belastningsregistret så att man ska kunna börja etablera sig i samhället snabbare om man är skötsam.

Genom åren har vi haft en berättigad diskussion om att handläggningstiderna inom rättsväsendet många gånger är för långa. Det brister inte bara i kontakten mellan skola och socialtjänst. Även rättsväsendet har varit dåligt på att leverera bra handläggningstider.

Vi ser dock en positiv utveckling, även om det kan bli bättre. Enligt regleringsbrevet är Åklagarmyndigheten och Rikspolisstyrelsen sedan 2011 ålagda att redovisa handläggningstiderna för regeringen. I dag håller 85 procent av de ärenden som polisen får in tidsfristen mot 62 procent hos åklagarna. Sedan något år tillbaka har Domstolsverket samma uppdrag.

Vi är dock inte nöjda utan ser över systemet. Tidsfrister ska också gälla när minderåriga brottsoffer, målsägande, är inblandade. Vi skulle också vilja införa en så kallad 24-timmarsgaranti, och det är något som vi skulle kunna arbeta med under nästa mandatperiod.

Påföljdssystemet har diskuterats, och det är väl dags att gå vidare med åtminstone en del av de förslag som kom i Påföljdsutredningen. Det finns ett glapp i dag mellan att dömas till ungdomstjänst – en ungdomstjänst som man kanske inte ens dyker upp på – och nästa steg som är slutet ungdomsvård, vilket i praktiken är ett fängelsestraff för ett grovt brott.

Man kan tala om helgavskiljning eller åtgärder som innebär att någon ska befinna sig på en plats vid en viss tidpunkt, till exempel på skola eller träning. Här tror vi att elektronisk fotboja som påföljd inte behöver vara en belastning utan kan vara en hjälp för ungdomar att göra det de ska göra.

Det finns även anledning att se över påföljdssystemet för dem som är över 18 år.

Det är viktigt att stötta unga som försöker lämna sin gäng- eller ligaitet. Nästa mandatperiod kan vi göra en hel del för att stödja och utveckla avhoppbarverksamheten.

Herr talman! Bristen på reservationer visar att vi är på rätt väg. Oppositionen brukar inte vara blyg när det gäller reservationer eller tillkännagivanden, men det finns ingen större mängd sådana i dag. Det tyder på att den politiska kursen är rätt, och jag tar det som ett erkännande från oppositionen. Vi tackar.

Låt mig ändå kommentera att Socialdemokraterna i brist på politik i detta fall börjar tala om de skattesänkningar de vill behålla men glömmar bort den ungdomsskatt de vill införa som kommer att leda till färre jobb för ungdomar och, med den retorik som har använts, sannolikt också till högre brottslighet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 186 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi ska inte ha en lång skattedebatt här. Men det är nog ganska uppenbart att det finns möjligheter att jobba med ungdomsarbetslöshet på andra sätt än med de mest ineffektiva metoderna, om vi börjar i den ändan.

Just nu behandlar vi justitieutskottets betänkande 19, *Unga lagöverträdare*. Miljöpartiet har inga reservationer där, utan jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Trots det vill jag gärna påminna om en del av det jag anförde under den förra debatten om kriminalvård, framför allt den problematik som finns när det gäller unga i arrest och häkte men kanske allra mest vikten av att starta tidigt med förebyggande arbete. De som hamnar i fängelse har ofta en lång historik av problem.

Många här pratade tidigare om hur oerhört viktigt det är med förebyggande arbete och att man får ut insatser som samhället står för.

Det är väldigt mycket som i dag sker på frivillig basis. Jag menar saker som att tidigt identifiera narkotika- och alkoholberoende och att stimulera unga avhoppare att hoppa av från gäng. Det är bra om en sådan sak som att jobba med att ta sig ur spelberoende sker mer systematiskt och ihop med samhället.

Vi menar att många av skolans bortrationaliserade kuratorer, speciallärare och skolsköterskor är centrala för att kunna minska detta med att unga avskärmas från det vanliga samhället.

Som vi skriver i betänkandet är det oerhört centralt att rättsprocessen blir mer begriplig för den unge och att handläggningstiderna kortas. Här har berättigad kritik kommit från Riksrevisionen.

Caroline Szyber lyfte fram uppdraget att kartlägga om vårdnadshavare är närvarande vid rättsprocesser. Jag tror att det också är viktigt att kartlägga varför de inte är närvarande. Om de inte ens har blivit kontaktade är det riktigt fatalt, som Barnombudsmannen konstaterade i sin rapport.

Det är också oerhört viktigt att man ser till att det finns rättsliga ombud för den unge. Barnombudsmannen har konstaterat att det till och med nästan utövas utpressning. Det finns åtminstone fall där man har sagt: Om du ska ha ett rättsligt ombud får du stanna här ett par dagar till. Då känns det så fruktansvärt att den unge väljer att gå vidare utan ett ombud. Det är inte en rättssäker process om det är på det sättet.

Därför menar jag att det kommer att finnas all anledning att följa upp det här arbetet framöver. Men nu yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 187 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Jag ser att det har tunnats ut här i kammaren, men vi är några som kämpar på. Vi pratar om något väldigt viktigt: unga lagöverträdare.

Vad gör vi med detta normbrytande beteende när små olyckor riskerar att bli stora katastrofer om vi inte är tidiga och tydliga i våra reaktioner från samhällets sida, när föräldrarna inte har kraften eller förmågan att själva agera? Det kan bero på föräldrarnas tillkortakommanden men också på att ungdomarna, som tidigare sagts, har egna konstitutionella problem såsom funktionshinder av olika slag.

Först tycker jag att man ska klarlägga hur det har sett ut i Sverige. Vad har vi gjort sedan 1995, till exempel, då Sverige såg annorlunda ut? Sedan dess har det gjorts enorma insatser från kommuner, landsting, riksdag, ideella föreningar och samhället i övrigt.

Brottsligheten bland ungdomar har minskat rejält sett över det breda fältet. Brottsförebyggande rådets forskning och rapporter om dagens ungdomar visar att brottsligheten har gått ned ganska brett, med 20–30 eller nästan 40 procent. Det tycker jag att vi ska vara stolta över. Det kallar jag socialt förebyggande arbete, ja nästan social ingenjörskonst.

Det är väl att överdriva lite, herr talman, men man kan åtminstone kalla det att man tidigt och tydligt gjort insatser man tror är bra: hårdhet mot droger och tydlighet med att man ska ställa allt mer krav på ungdomarna och att man förväntar sig någonting av dem. Man har gjort insatser för att stötta föräldrar, inte minst i socialt utsatta områden. Detta har varit en framgångssaga, herr talman.

Tyvärr finns det en kärna hos de ungdomar som kanske befinner sig i det tuffaste utanförskapet där kriminaliteten snarare har blivit värre. Jag tycker att vi ska fokusera på det och vara tydliga med att det inte finns något bra som inte kan bli mycket bättre.

Det är klart att vi alla förfäras när vi ser hur tolvåringar säljer narkotika och utnyttjas som hantlangare åt den grova organiserade brottsligheten för att sedan tas upp som fullfjädrade medlemmar och i rasande takt förstöra livet för sig själva och andra.

Det är viktigt att framhålla i en sådan här debatt att politiska beslut i denna kammare, i fullmäktigesalar runt om i Sverige och i regioner och landsting spelar roll. Vi ska framhålla att vi kan tro på politiken.

Vad har vi då gjort? Jo, vi har nämnt de sociala insatsgrupperna. Vi utreder fler allvarliga brott bland unga under 15 år för att se vad som har hänt och kunna släppa in socialtjänstens insatser.

Vi har förstärkt föräldraansvaret med det partiella skadeståndsansvaret. Föräldrar är ansvariga för sina barn. Det är väldigt viktigt. En del pratar om skolan, andra pratar om samhället, polisen eller politiken, men det är föräldrarna som är ansvariga för barnen.

Vi har möjliggjort drogtester för att som Miljöpartiet efterlyste tidigt komma till upptäckt när det värsta händer. Det finns inga sociala problem som är så dåliga, herr talman, att de inte kan bli ännu sämre genom att man för in droger i miljön. Det går faktiskt att försämra allting. Därför är drogtester för ungdomar nödvändiga ibland och kan användas som ett skydd så att de inte prövar droger, vilket tyvärr förekommer.

Vi har gjort det lättare för socialtjänsten och polisen att rycka upp ungdomar ur sociala misärsmiljöer. Man behöver inte fråga vad de gör där utan kan köra hem dem till föräldrarna. Förstärkt utslussning har jag nämnt, och som också nämndes nyss har vi kapat den tid man finns med i belastningsregistret för att ge en andra och kanske också en tredje chans.

Herr talman! Det som fortfarande brister, enligt Folkpartiet, är insatserna när en ung gärningsman eller gärningskvinna är under 15 år. Där finns för lite som kan göras, och för lite kraft kan sättas bakom eftersom den unge inte är straffmyndig. Socialtjänsten har ytterst bara att laborera med ett tvångsomhändertagande, och då har det i regel gått väldigt långt.

Folkpartiet menar att man måste fundera på att införa någon form av mellantvång inom ramen för socialtjänsten. Där får vi ta en debatt om socialtjänstlagen för att sätta kraft i åtgärder för unga som begår ganska allvarliga brott. Trots att barnkonventionen firar 25 år väger föräldrars rätt att säga nej till hjälp tyngre än barns rätt att få hjälp.

Jag menar att det är ett rop på hjälp när tolvåringar säljer narkotika eller trettonåringar rånar andra. Då duger det inte att föräldrar kan säga nej till socialtjänsten, utan då krävs det att barnet har rätt. Det kan man påminnas om en dag när vi firar barnkonventionens 25-årsjubileum i Sverige – mer mellantvång.

Jag tror också att vi måste se över ungdomsvården och ungdomstjänsten ännu en gång. Är de relevanta, innehåller de nödvändiga element och kan de förstärkas och kopplas till det som Krister Hammarbergh nämnde om helgavskiljning med eller utan elektronisk övervakning?

Herr talman! Vi är i stort sett rörande överens om detta betänkande.

Om jag ska peka på ytterligare något område är det kanske processordningen, som vi kan behöva förstärka under kommande år. Det är bland annat det som drar ut på tiden. Här finns det möjlighet att titta på det så kallade ungdomsdomstolsspåret, vilket betyder att man har nya åtgärder hela vägen från brott till verkställighet av påföljd via en särskild processordning i domstol som underlättar rehabilitering för de unga.

Avhopparverksamhet har nämnts. Som jag sade är det en liten kärna av ungdomar som får alltmer illa och går än djupare in i kriminalitet. Det tror jag att vi behöver titta på.

Folkpartiet ser gärna att vi ytterligare förstärker frågan om utslussning. Vi ser gärna krav på obligatorisk eftervård. Det tar många goda år att bygga upp en ung människa på en institution som sedan snabbt kan brytas ned därför att det är en liten kommun som saknar resurser eller kraft för att vidta de åtgärder som behövs för att bryta det negativa beteendet.

Det är faktiskt rätt mycket som har gått åt rätt håll, och det är flera här i kammaren som kan ta på sig detta. Men det finns ingenting som inte kan bli bättre, och jag har pekat på några saker som Folkpartiet har initierat.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 188 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Äntligen har de rödgröna i oppositionen kunnat medge att alliansregeringen gör ett bra jobb – inte en enda reservation från dem.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

16 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelse

2013/14:RAN1 Verksamhetsredogörelse Riksdagens ansvarsnämnd 2013

Motioner

med anledning av prop. 2013/14:80 Gymnasial lärlingsanställning

2013/14:Ub6 av Rossana Dinamarca m.fl. (V)

2013/14:Ub7 av Ibrahim Baylan m.fl. (S)

17 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 6 mars

2013/14:328 Jernhusen och de transportpolitiska målen

av *Lars Johansson* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:329 Institutet för språk och folkminnen

av *Isak From* (S)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2013/14:330 Skattefusk och illojal skattekonkurrens

av *Hannah Bergstedt* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 6 mars

2013/14:436 Hushållens ekonomiska standard

av *Peter Persson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:440 Borgerliga skattesänkingsförslag

av *Leif Jakobsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:447 Nedläggning av skattekontoret i Åmål

av *Christina Oskarsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.53,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53,
av talmannen därefter till och med 13 § anf. 144 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 181 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Ärende för hänvisning till utskott	2
5 § Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn	3
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU11	3
(Beslut fattades under 10 §.)	3
6 § Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden.....	3
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU9	3
Anf. 1 INGELA NYLUND WATZ (S).....	3
Anf. 2 LISE NORDIN (MP)	5
Anf. 3 ANNA HAGWALL (SD)	7
Anf. 4 KENT PERSSON (V).....	9
Anf. 5 EVA FLYBORG (FP).....	11
Anf. 6 KENT PERSSON (V) replik.....	13
Anf. 7 EVA FLYBORG (FP) replik	13
Anf. 8 KENT PERSSON (V) replik.....	14
Anf. 9 EVA FLYBORG (FP) replik	14
Anf. 10 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	14
Anf. 11 EVA FLYBORG (FP) replik	14
Anf. 12 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	15
Anf. 13 EVA FLYBORG (FP) replik	15
Anf. 14 LISE NORDIN (MP) replik	16
Anf. 15 EVA FLYBORG (FP) replik	16
Anf. 16 LISE NORDIN (MP) replik	17
Anf. 17 EVA FLYBORG (FP) replik	17
Anf. 18 JOHAN JOHANSSON (M).....	18
Anf. 19 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	20
Anf. 20 JOHAN JOHANSSON (M) replik	20
Anf. 21 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	21
Anf. 22 JOHAN JOHANSSON (M) replik	21
Anf. 23 HELENA LINDAHL (C).....	21
Anf. 24 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	23
Anf. 25 HELENA LINDAHL (C) replik	23
Anf. 26 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	24
Anf. 27 HELENA LINDAHL (C) replik	24
Anf. 28 MATS ODELL (KD).....	25
Anf. 29 KENT PERSSON (V) replik.....	27
Anf. 30 MATS ODELL (KD) replik.....	28
Anf. 31 KENT PERSSON (V) replik.....	28
Anf. 32 MATS ODELL (KD) replik.....	28
Anf. 33 LISE NORDIN (MP) replik	29
Anf. 34 MATS ODELL (KD) replik.....	29
Anf. 35 LISE NORDIN (MP) replik.....	30

Anf. 36 MATS ODELL (KD) replik	30	Prot. 2013/14:79
(Beslut fattades under 10 §.)	31	6 mars
Ajournering	31	
Återupptagna förhandlingar	31	
7 § Frågestund	31	
Anf. 37 FÖRSTE VICE TALMANNEN	31	
<i>Jobben i svensk matproduktion</i>	31	
Anf. 38 MATILDA ERNKRANS (S)	31	
Anf. 39 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M)	32	
Anf. 40 MATILDA ERNKRANS (S)	32	
Anf. 41 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M)	32	
<i>Grisproduktionen</i>	33	
Anf. 42 KEW NORDQVIST (MP)	33	
Anf. 43 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	33	
Anf. 44 KEW NORDQVIST (MP)	33	
Anf. 45 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	33	
<i>Kreditföretagens lån till unga</i>	34	
Anf. 46 JÖRGEN ANDERSSON (M)	34	
Anf. 47 Statsrådet PETER NORMAN (M)	34	
Anf. 48 JÖRGEN ANDERSSON (M)	34	
Anf. 49 Statsrådet PETER NORMAN (M)	34	
<i>Nedskärningen av försvaret</i>	35	
Anf. 50 KENT EKEROTH (SD)	35	
Anf. 51 Statsrådet PETER NORMAN (M)	35	
Anf. 52 KENT EKEROTH (SD)	35	
Anf. 53 Statsrådet PETER NORMAN (M)	36	
<i>Bristande tillgänglighet som diskriminering</i>	36	
Anf. 54 NINA LARSSON (FP)	36	
Anf. 55 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	37	
Anf. 56 NINA LARSSON (FP)	37	
Anf. 57 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP)	37	
<i>Det svenska jord- och skogsbruket</i>	37	
Anf. 58 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	37	
Anf. 59 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	38	
Anf. 60 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	38	
Anf. 61 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	38	
<i>Sänkning av studiebidragen</i>	39	
Anf. 62 BJÖRN VON SYDOW (S)	39	
Anf. 63 Statsrådet PETER NORMAN (M)	39	
Anf. 64 BJÖRN VON SYDOW (S)	39	
Anf. 65 Statsrådet PETER NORMAN (M)	40	
<i>Den svenska livsmedelsexporten</i>	40	
Anf. 66 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	40	
Anf. 67 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	40	
Anf. 68 PER-INGVAR JOHNSSON (C)	41	
Anf. 69 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	41	

<i>Arbetsförmedlingarnas administrativa börda</i>	41
Anf. 70 BERIT HÖGMAN (S)	41
Anf. 71 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	41
Anf. 72 BERIT HÖGMAN (S)	42
Anf. 73 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	42
<i>Lokalisering av myndigheter</i>	43
Anf. 74 SVEN-ERIK BUCHT (S)	43
Anf. 75 Statsrådet PETER NORMAN (M)	43
Anf. 76 SVEN-ERIK BUCHT (S)	43
Anf. 77 Statsrådet PETER NORMAN (M)	43
<i>Kvinnors och mäns sjukfrånvaro</i>	44
Anf. 78 ROLAND UTBULT (KD)	44
Anf. 79 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	44
Anf. 80 ROLAND UTBULT (KD)	44
Anf. 81 Statsrådet ULF KRISTERSSON (M)	45
<i>Sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning</i>	45
Anf. 82 KERSTIN NILSSON (S)	45
Anf. 83 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	45
Anf. 84 KERSTIN NILSSON (S)	46
Anf. 85 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	46
<i>Matlandet Sverige</i>	46
Anf. 86 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M).....	46
Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	47
Anf. 88 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M).....	47
Anf. 89 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C)	47
<i>Lönediskriminering av kvinnor</i>	47
Anf. 90 HILLEVI LARSSON (S).....	47
Anf. 91 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP).....	48
Anf. 92 HILLEVI LARSSON (S).....	48
Anf. 93 Statsrådet ERIK ULLENHAG (FP).....	48
<i>Ungdomsarbetslösheten</i>	49
Anf. 94 PATRIK BJÖRCK (S).....	49
Anf. 95 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	49
Anf. 96 PATRIK BJÖRCK (S).....	49
Anf. 97 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	50
<i>Översyn av Arbetsförmedlingen</i>	50
Anf. 98 LOTTA FINSTORP (M).....	50
Anf. 99 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	50
Anf. 100 LOTTA FINSTORP (M).....	51
Anf. 101 Arbetsmarknadsminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	51

Anf. 102 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	51	Prot. 2013/14:79
8 § Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin.....	51	6 mars
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU10	51	
Anf. 103 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S).....	51	
Anf. 104 LISE NORDIN (MP).....	53	
Anf. 105 ANNA HAGWALL (SD)	55	
Anf. 106 KENT PERSSON (V)	56	
Anf. 107 LARS HJÄLMERED (M).....	56	
Anf. 108 LISE NORDIN (MP) replik	59	
Anf. 109 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	59	
Anf. 110 LISE NORDIN (MP) replik	60	
Anf. 111 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	61	
Anf. 112 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	61	
Anf. 113 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	61	
Anf. 114 ANN-KRISTINE JOHANSSON (S) replik	62	
Anf. 115 LARS HJÄLMERED (M) replik.....	62	
Anf. 116 EVA FLYBORG (FP).....	63	
(forts. 11 §).....	65	
Ajournering.....	65	
Återupptagna förhandlingar	65	
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 5 mars	66	
CU19 Familjerätt.....	66	
TU7 It-politiska frågor	68	
TU10 Cykelfrågor	69	
SkU18 Mervärdesskatt	69	
SkU20 Skatteförfarande och folkbokföring.....	70	
SkU22 Informationsutbytesavtal med Montserrat	72	
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	73	
NU11 Marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.....	73	
NU9 Riksrevisionens rapport om staten på elmarknaden.....	73	
11 § (forts. från 8 §) Riksrevisionens rapport om energieffektivisering inom industrin (forts. NU10).....	74	
Anf. 117 HELENA LINDAHL (C).....	74	
Anf. 118 MATS ODELL (KD)	76	
Anf. 119 LISE NORDIN (MP) replik	78	
Anf. 120 MATS ODELL (KD) replik	79	
Anf. 121 LISE NORDIN (MP) replik	79	
Anf. 122 MATS ODELL (KD) replik	80	
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	80	
12 § Riksdagens arbetsformer m.m.....	80	
Konstitutionsutskottets betänkande 2013/14:KU15	80	
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	80	
13 § Riksrevisionens rapport om Sverige i Arktiska rådet	80	
Utrikesutskottets betänkande 2013/14:UU14	80	
Anf. 123 KARIN ÅSTRÖM (S).....	80	

Anf. 124 VALTER MUTT (MP)	83
Anf. 125 HANS LINDE (V)	84
Anf. 126 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M)	87
Anf. 127 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	88
Anf. 128 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	89
Anf. 129 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	89
Anf. 130 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	89
Anf. 131 HANS LINDE (V) replik	90
Anf. 132 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	90
Anf. 133 HANS LINDE (V) replik	91
Anf. 134 ELISABETH BJÖRNSDOTTER RAHM (M) replik	91
Anf. 135 ANITA BRODÉN (FP)	91
Anf. 136 VALTER MUTT (MP) replik	93
Anf. 137 ANITA BRODÉN (FP) replik	94
Anf. 138 VALTER MUTT (MP) replik	94
Anf. 139 ANITA BRODÉN (FP) replik	94
Anf. 140 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	95
Anf. 141 ANITA BRODÉN (FP) replik	95
Anf. 142 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	96
Anf. 143 ANITA BRODÉN (FP) replik	96
Anf. 144 HANS LINDE (V) replik	97
Anf. 145 ANITA BRODÉN (FP) replik	97
Anf. 146 HANS LINDE (V) replik	98
Anf. 147 ANITA BRODÉN (FP) replik	99
Anf. 148 KERSTIN LUNDGREN (C)	99
Anf. 149 VALTER MUTT (MP) replik	101
Anf. 150 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	101
Anf. 151 VALTER MUTT (MP) replik	102
Anf. 152 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	102
Anf. 153 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	103
Anf. 154 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	103
Anf. 155 KARIN ÅSTRÖM (S) replik	104
Anf. 156 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	104
Anf. 157 ROBERT HALEF (KD)	104
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)	106
14 § Kriminalvårdsfrågor	107
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU17	107
Anf. 158 CHRISTER ADELSBO (S)	107
Anf. 159 AGNETA BÖRJESSON (MP)	109
Anf. 160 RICHARD JOMSHOF (SD)	110
Anf. 161 LENA OLSSON (V)	111
Anf. 162 EWA THALÉN FINNÉ (M)	113
Anf. 163 CHRISTER ADELSBO (S) replik	115
Anf. 164 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik	116
Anf. 165 CHRISTER ADELSBO (S) replik	116

Anf. 166 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	116
Anf. 167 LENA OLSSON (V) replik.....	116
Anf. 168 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	117
Anf. 169 LENA OLSSON (V) replik.....	117
Anf. 170 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	117
Anf. 171 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik.....	118
Anf. 172 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	118
Anf. 173 AGNETA BÖRJESSON (MP) replik.....	118
Anf. 174 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	119
Anf. 175 JOHAN PEHRSON (FP).....	119
Anf. 176 LENA OLSSON (V) replik.....	121
Anf. 177 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	122
Anf. 178 LENA OLSSON (V) replik.....	122
Anf. 179 JOHAN PEHRSON (FP) replik.....	123
Anf. 180 JOHAN LINANDER (C).....	123
Anf. 181 CAROLINE SZYBER (KD).....	125
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	125
15 § Unga lagöverträdare.....	126
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU19.....	126
Anf. 182 RICHARD JOMSHOF (SD).....	126
Anf. 183 ARHE HAMEDNACA (S).....	127
Anf. 184 CAROLINE SZYBER (KD).....	129
Anf. 185 KRISTER HAMMARBERGH (M).....	131
Anf. 186 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	133
Anf. 187 JOHAN PEHRSON (FP).....	133
Anf. 188 JOHAN LINANDER (C).....	135
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	135
16 § Bordläggning.....	136
17 § Anmälan om interpellationer.....	136
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	136
19 § Kammaren åtskildes kl. 20.41.....	137

Tryck: Elanders, Vällingby 2014